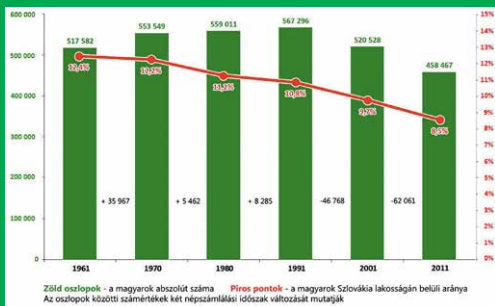

Önkormányzatokat választottunk

Ezúttal is összegyűjtöttük hát az elmúlt időszakban kitüntetett, díjazott felvidéki magyarokat.

Az MKP által vitára bocsátott anyag vízválasztó.

Visszatekintés a rendszerváltásra

TARTALOM:

Önkormányzati választások, 2014 **3**

Bödör Csabával, a Junior Prima Díj felvidéki kitüntetettjével beszélgettünk **17**

Akikre büszkék vagyunk: díjazottak Felvidéken **25**

VOLT EGYSZER EGY RENDSZERVÁLTÁS **29**

Magyarok a rendszerváltásban – határon innen és túl **32**

Duray Miklós: Mikor és mivel kezdődött a kommunista egypártrendszer megszűnése? **37**

Csáky Pál: A felvidéki magyarok és a rendszerváltás **49**

Gálfalvi György: Közölhetetlenek vagyunk? **53**

Határon átnyúló történelemhamisítás **58**

Bővül a Via Nova szakmai tevékenysége **59**

Felvidéki üdvözzellet Örményországból **61**

Az MKP stratégiai dokumentuma, megmaradásunk alapvetései **65**

Év végi körkérdés: Hogyan látják a mögöttünk álló esztendőt Felvidéken? **67**

Kulcsár Ferenc: Atyjafiáért számot ad a testvér – példabeszéd 2014 végén **73**

Nagy Péter atya: Bátran rakjuk le minden gyarlóságunkat a jászol elé! **75**

Bevezető

Mozgalmas esztendő áll mögöttünk. Azok mögött pedig különösen, akiket sikerült mozgósítania a szűk egy év alatt lezajlott öt választási forduló valamelyikének – vagy mindegyikének. A tavaly őszi megyei választások után idén két menetben új köztársasági elnököt, áprilisban a magyar Országgyűlés tagjait, majd európai parlamenti képviselőket, végük helyhatósági vezetőket választottunk. A választási hadjárat kellős közepén emlékeztünk meg a száz évvel ezelőtt kirobbant első világhékről, amely magába szippantotta, darabjaira tépte hazánkat, nemzetünket. Egyre fogyó türelemmel vártunk egy alkotmánybíróági döntést, amely amellett, hogy egy igazságtalan és gonosz törvényt küldhetett volna a süllyesztőbe, valamicskét javíthatott volna a szlovák jogállamiságba vetett, igencsak megtépázott hitünkön. Döntés nem született, az állampolgársági ellentörvény hatályban maradt – hogy aztán a szlovák belügyminiszter egy arcpirító rendelettel korrigálva adminisztratív úton dönthesse el eztán: ki a jó szlovák és ki nem, ki méltó az állampolgárságra és ki nem. Mert magyarnak lenni „probléma”. Gondot jelent ez a köztársasági elnöki hivatal tisztviselőjének éppúgy, mint a párkányi vasútállomás pénztárosának. A mélypont persze a Malina Hedvig ellen folytatott állami embervadászat, amely elűzte szülőföldjéről a magyarsága miatt bántalmazott fiatalasszonyt.

Szerencsére történnek velünk szép, felemelő dolgok is – talán több is, mint rossz. Nekünk, a Felvidék.ma hírportál és a Felvidéki Magyarok folyóirat tollforgatóinak elsődleges küldetésünk az, hogy ne menjünk el ez utóbbiak mellett, ne hagyjunk említetlenül egyetlen apró pozitív felvidéki történet sem, történjen ez akár a legapróbb felvidéki magyar falucskában vagy épp városainkban. A mögöttünk hagyott esztendő során is igyekeztünk megfelelni e magunk elé állított elvárásnak és nincs ez másként e lapszámunk esetében sem.

Azzal bocsátjuk most útjára folyóiratunk idei utolsó számát, hogy bízunk benne: a jövő év már több nyugalmat, békességet hoz közösségünk számára, mint az idei.

Ezúton kívánunk minden kedves olvasónknak áldott karácsonyt és az ideinél békésebb, eredményekben és sikerekben gazdag új esztendőt, közösségünknek pedig szebb magyar jövőt!

A szerkesztőség

Önkormányzati választások 2014

Az idei választási sorozat utolsó felvonása a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek megválasztása volt, melyre 2014. november 15-én került sor. A teljes és általános közönybe fulladt európai parlamenti választások, valamint a felvidéki magyarok számára valójában csak szimbolikus jelentőséggel bíró köztársaságielnök-választások után ennek a fordulónak már valódi, komoly tétje volt. A választóknak arról kellett döntést hozniuk, kikre bízzák szűkebb közösségük irányítását, a helyi ügyek intézését. Mindenkit közvetlenül is érintő kérdésekről volt tehát szó – ezek jobb esetben a kampány során is felmerültek. A felvidéki magyarság egésze szempontjából azonban mindezen túlmenően még többről volt szó: meg tudja-e őrizni, esetleg képes tovább erősíteni jelenlétét a magyarok lakta régiókban a magyar érdekképviselőt, fel tudja-e mutatni erejét a magyar közösség? Az önkormányzati választások e másik értelmi síkjának volt szimbóluma Komárom. Az itt folyó választási küzdelem – majd pedig a választási eredmény – számos kérdést vetett a felszínre, ezek többségére a választók meg is adták a határozott és egyértelmű választ. A komáromi fejlemények mindvégig reflektorfényben voltak, nem csak felvidéki, de anyaországi nemzetpolitikai körök részéről is. Mindez indokolja, hogy a komáromi történésekkel külön is foglalkozzunk.

Folyóiratunk hagyományaihoz és küldetéséhez híven ezúttal is részletes összefoglalóval készültünk a múlt havi önkormányzati választásokról, hogy egy helyen megtalálható és könnyen áttekinthető legyen valamennyi fontos tudnivaló, ami a választásokat illeti.

Archív felvétel

Néhány tudnivaló a szlovákiai önkormányzati választásokról

Szlovákiában a helyi önkormányzatok képviselő-testületeinek tagjait valamint a polgármestereket négyévente választják (ettől eltérően pl. Magyarországon az idei évtől kezdve már ötéves ciklusra választják a helyhatósági képviselőket). Pavol Paška, a szlovák törvényhozás akkori elnöke 2014. július 7-én tűzte ki november 15-re az önkormányzati választások időpontját. A négy évvel ezelőtt megválasztott képviselők és polgármesterek mandátuma november 27-ig tartott. A választáson pártlistán vagy függetlenként lehetett részt venni. Előbbi esetben a pártoknak a választásokat megelőzően legkésőbb 55 nappal kellett a listákat nyilvánosságra hozni. Független jelöltként pedig a megfelelő számú választói ajánlást kellett prezentálni. A szükséges aláírások száma a település lélekszámától függ – mint ahogy az is, hogy hány képviselő választható. A választás egyfordulós, egyszerű többség dönt – vagyis az nyer, aki a jelöltek közül a legtöbb szavazatot kapja. Ami az aktív választójogot illeti: az önkormányzati választásokon nem csak a 18. életévüket betöltött szlovák állampolgárok vehetnek részt, hanem azok is (tehát külföldi állampolgárok), akiknek állandó lakóhelyük Szlovákiában van.

Az idei önkormányzati választások egyik érdekes „talánya” volt az a törvénymódosítás, amely minimális értelmiségi cenzushoz kötötte volna a passzív választójogot. A Robert Kaliňák belügyminiszter nevéhez köthető szabályozás értelmében a polgármester-jelölteknek igazolniuk kellett volna, hogy rendelkeznek legalább középiskolai végzettséggel. Az ezt bizonyító okiratot a jelöltlistához, illetőleg az ajánlóívekhez mellékelten kellett volna benyújtani szeptember 21-ig. A törvénymódosítást heves vita övezte a parlamentben: ellenzéki képviselők következetesen alkotmányellenesnek nevezték a javaslatot. A Smer-többségű törvényhozás azonban keresztülvitte a módosítót, majd Gašparovič elnök utolsó tetteinek egyikeként hamar el is látta névjegyével a törvényt.

A vita végére az Alkotmánybíróság tett pontot: miután ellenzéki képviselők a taláros testület elé vitték az ügyet, a kassai fórumnak kellett döntést hoznia alkotmányosság kérdésében. Erre egyelőre nem került sor, hanem afféle átmeneti megoldást sikerült csak találni. A bíróság szeptember 10-én kelt határozatában felfüggesztette az önkormányzati szervek megválasztásáról szóló törvény azon passzusainak hatályát, amelyek a cenzust előírták. Azt tehát még mindig nem

tudni, hogy a felfüggesztett rendelkezések alkotmányosak-e vagy sem, mindenesetre a novemberi választásokon nem lehetett alkalmazni őket...

Az eredmények: jól szerepelt az MKP

Noha egy már jóval korábban elindult folyamatról van szó, mégis meglepte még az elemzőket is a függetlenek feltűnő eredményessége az önkormányzati választásokon (1104 független jelölt szerzett polgármesteri mandátumot). Nem csak a kisebb településeken – ahol ez inkább jellemző, semmint különleges volt mindig is – de immáron nagyobb városokban is mondhatni taroltak a függetlenek. Vagy legalábbis a hivatalosan függetlenek. A legjobb példa – minden tekintetben – erre Pozsony új főpolgármestere, aki bár függetlenként mérette meg magát, kívülállónak aligha lehet nevezni. A korábban SDKÚ-s Ivo Nesrovnal Milan Ftáčnik korábbi polgármestert és a még esélyesként számon tartott Milan Kňažkót utasítva maga mögé vette át a főváros vezetését. Hasonló tendenciák érvényesültek az ország más részein is. Arra természetesen nincs lehetőség – már csak a terjedelmi korlátok miatt sem – de nyilván igény sem, hogy valamennyi járási, eredményt kielemezzünk. E helyütt inkább a továbbiakban a magyar szempontból fontos és érdeklődésre számot tartó tényadatokat rögzítjük.

A Magyar Közösség Pártja összességében jól teljesített november 15-én, bár az is igaz, hogy a magyar érdekképviseletnek el kellett könyvelnie nem egy fájó veszteséget is, melyek közül bizonyára Komárom a legsajgóbb... Berényi József, a párt elnöke is így látta a választások után: „A képviselők számát tekintve ott tartunk, ahol négy évvel ezelőtt, a polgármesterek esetében viszont némi csökkenés történt”.

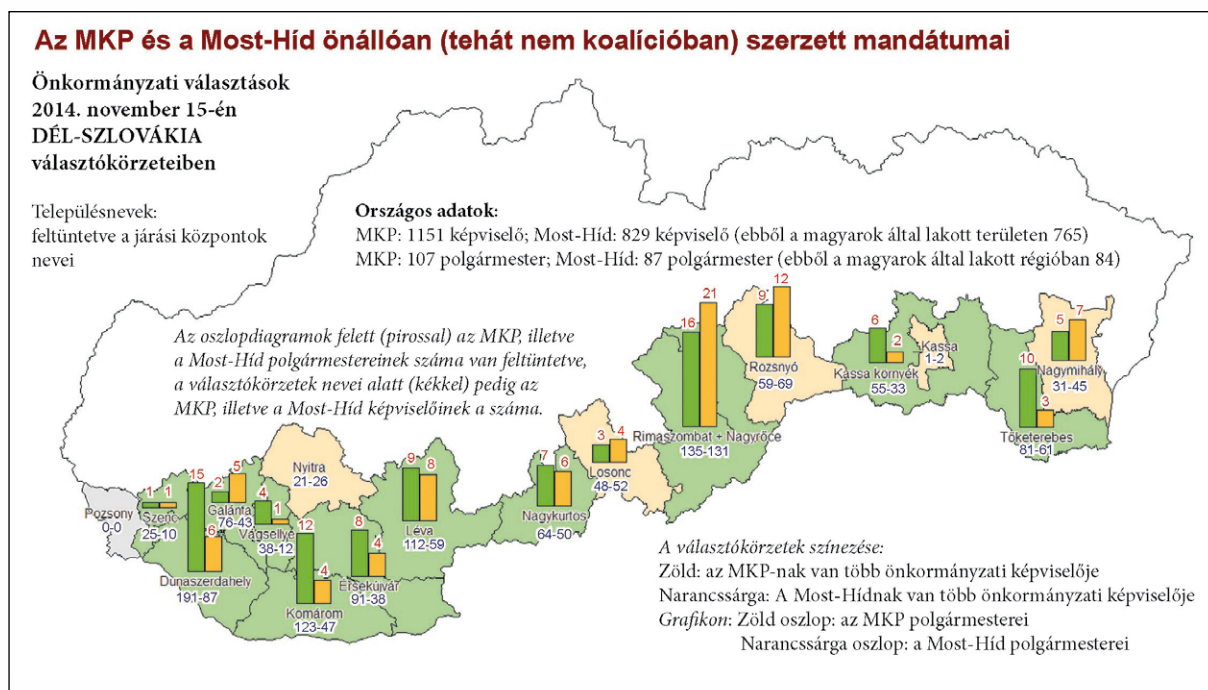
Mindazonáltal az MKP Dél-Szlovákia legeredményesebb pártjaként zárta az idei utolsó választási fordulót, országos összesítésben (106 „saját” polgármesterrel) a harmadik helyen végzett. A legtöbb polgármesteri széket – nem meglepő módon – a kormányzó Smer szerezte (847), őt a KDH követi (122). Az MKP után a MOST-Híd vegyespárt következik (87), a Siet 52, az egykor szebb napokat is megélt SDKÚ pedig 48 polgármesteri széket szerzett. A Szlovák Nemzeti Párt jelöltje 41 településen lett befutó. Az előbbi szám adatok azonban csak a kizárólag egy párt jelöltségével megszerzett polgármesteri tisztségeket mutatják. A pártok valójában ennél több polgármestert „tudhatnak magukénak”, hiszen számos helyen más párttal vagy pártokkal koalícióban indultak. Az MKP és a Most-Híd koalíciója például 30 polgármesteri széket eredményezett. Továbbá 15 más összetételű koalíció lett sikeres, és 57 olyan független jelölt aratott győzelmet, akit a párt is támogatott. Vagyis összesen 208 (106 egyéni, 45 koalíciós, 57 független) polgármester győzött az MKP ilyen vagy olyan szintű támogatásával.

A Most-Híd önkormányzati képviselőinek száma országosan 829, ám a „maradék” 69 mandátumot a magyarok által nem lakott régiókban szerezték. A polgármestereknél a Most-Hídnek egész Szlovákiában 87 önállóan szerzett mandátuma van, de három tisztséget a nem magyarok által lakott régiókban (mindhármát az Eperjesi járásban) szereztek.

	Polgármesterek			Képviselők	
Járás	MKP	Most-Híd		MKP	Most-Híd
Pozsony	0	0		0	0
Szenc	1	1		25	10
Dunaszerdahely	15	6		191	87
Galánta	2	5		76	43
Komárom	12	4		123	47
Nyitra	0	0		21	26
Érsekújvár	8	4		91	38
Vágsellye	4	1		38	12
Léva	9	8		112	59
Nagykürtös	7	6		64	50
Losonc	3	4		48	52
Rimaszombat + Nagyrőce	16	21		135	131
Rozsnyó	9	12		59	69
Kassa-környék	0	0		1	2
Kassa-környék	6	2		55	33
Nagymihály	5	7		31	45
Tőketerebes	10	3		81	61
Összesen	107	84		1151	765

A Magyar Közösség Pártja értelemszerűen valamennyi mandátumát a magyarok által lakott régiókban kapta. A hivatalos adatokból kitűnik, hogy a polgármestereket tekintve az MKP 8 választókörzetben volt eredményesebb a Most-Hídnál, a Most-Hídnek pedig 5 választókörzetben van több polgármesterjelöltje (4 választókörzetben „döntetlen”).

Az önkormányzati képviselőjelölteket tekintve ez az arány 11:5 az MKP javára – 1 döntetlennel. A tendencia tehát folytatódott, az MKP a parlamenti választásokat kivéve minden más (önkormányzati, megyei, köztársasági elnöki, európai parlamenti) megmérettetésen eredményesebben szerepel a Most-Hídnál.

Az MKP és a MOST-Híd koalíciója a számok tükrében

Az MKP és a Most-Híd 51 koalíciót kötött az önkormányzati választásokra indulva, ebből a polgármester-választást tekintve 42 lett sikeres, közülük 30 olyan, ahol csak az MKP és a Most-Híd alkotta a koalíciót, 12 további helyen szélesebb körű volt a választási szövetség.

A Magyar Közösség Pártja és a Most-Híd koalíciókötései az önkormányzati képviselők számát nézve 112 mandátumot jelentettek.

Az MKP a pártokat tekintve 12 féle koalíciót kötött, a Most-Híd 33 különböző pártcsoportosulás, formáció részese volt. A szlovák pártokkal kötött választási együttműködést tekintve a Smerrel való közös indulás volt a legeredményesebb, az MKP-nak 4, a Most-Hídnek ennek a háromszorosa, azaz 12 Smer-es koalíciója győzött a polgármester-választáson. Alaptalan tehát az az állítás, hogy az MKP részéről nagyobb az együttműködés a Smerrel, mint a Most-Hídnek. A Most-Híd - Smer - MKP hármaskoalíció 8 polgármesteri tisztséget eredményezett.

Tekintsük át Dél-Szlovákia választóközrizei szerint az MKP és a Most-Híd koalíciókötéseinek eredményét a polgármester-választást nézve.

Pozsony: 1 igen, 1 nem

Igen: Pozsonypüspöki - Ožvald Erzsébet (SIEĽ, SDKÚ-DS, SaS, MOST - HÍD, MKP, KDH, NOVA, SMER-SD)

Nem: Vereckye

Szenc: 2 igen, 1 nem

Hegysúr - Gujber László (MKP, MOST-HÍD)

Réte - Metzner Zoltán (MKP, MOST-HÍD)

Nem: Egyházfa

Dunaszerdahely: 7 igen, 0 nem

Albár - Bereczk Oszkár (MOST - HÍD, MKP, SMER-SD)

Dunatőkés - Csiba Mária (MOST - HÍD, MKP)

Dercsika - Matuska László (MOST - HÍD, MKP)

Nagymad - László Gábor (MOST - HÍD, SMER-SD, MKP)

Ekecs - Polák László (MKP, MOST-HÍD)

Padány - Szabó Zoltán (MOST - HÍD, MKP)

Hodos - Balódi László (MOST - HÍD, MKP)

Galánta: 2 igen, 0 nem

Kismácséd - Hontvári Ferenc (MKP, MOST-HÍD)

Nagyfödemes - Gögh Ferenc (SMER-SD, MOST - HÍD, MKP)

Komárom: 3 igen, 2 nem

Bátorkeszi - Labancz Roland (MKP, MOST-HÍD)

Marcelháza - Varga Ervin (MKP, MOST-HÍD)

Csallóközarányos - Varjú Éva (MKP, MOST-HÍD)

Nem: Komárom, Tany

Léva: 4 igen, 0 nem

Lontó - Kuczman István (MOST - HÍD, MKP)

Kisölved - Bacsá Zoltán (MKP, MOST-HÍD)

Oroszka - Nagy Lajos (MKP, MOST-HÍD)

Garamsalló - Kassai Renáta (MOST - HÍD, MKP, SMER-SD)

Nyitra: 1 igen, 0 nem

Kolon - Balkó Róbert (MKP, KDH, MOST - HÍD, NOVA)

Érsekújvár: 1 igen, 0 nem

Kamocsa - Lukács Valéria (MOST - HÍD, MKP)

Nem: Nána - Matuska Zsuzsanna, Udvard

Losonc 1 igen, 0 nem

Ragyolc - György Péter (MKP, MOST-HÍD)

Rimaszombat és Nagyrőce: 7 igen, 0 nem

Perjése - Kovács Krisztián (MKP, MOST-HÍD)

Harmac - Benedek Márta (MOST - HÍD, MKP)

Sajószentkirály - Béres Ferenc (MOST - HÍD, MKP)

Lénártfala - Rákosi János (MKP, MOST-HÍD)

Runya - Javora Andrea (MKP, MOST-HÍD)

Kövecses - Keszi Norbert (MKP, MOST-HÍD)

Velkenye - Czigány János (MKP, MOST-HÍD)

Nagykürtös: 3 igen, 1 nem

Gyürki - Egry Éva (MKP, MOST-HÍD)

Ipolykeszi - Gyurász Éva (SMER-SD, MOST - HÍD, MKP)

Ipolynagyfalu - Kerata László (MKP, MOST-HÍD)

Nem: Ipolyvarbó

Kassa: 1 igen, 2 nem

Ľahanovce - Ján Nigut (KDH, MOST - HÍD, SIEĽ, SMER-SD, MKP, NOVA)

Nem: Terasz, Téhány

Kassa környék: 3 igen, 0 nem

Buzita - Mohňanský József (MKP, MOST-HÍD, SMER-SD)

Reste - Bodnár Ferenc (MKP, MOST - HÍD, SMER-SD)

Nagyida - Beluscák Július (KDH, SMER-SD, SDKÚ-DS, MOST - HÍD, MKP)

Nagymihály: 0 igen, 0 nem

Rozsnyó: 2 igen, 0 nem

Kecső - Lőrincz Gyula (MOST - HÍD, MKP)

Szalóc - Valentín Borzy (MKP, MOST - HÍD)

Töketerebes: 4 igen, 2 nem

Lelesz - Zurbola Michal (MOST - HÍD, MKP)

Szentes - Liskai Gusztáv (SMER, MKP, MOST-HÍD)

Szinyér - Kondásová Magdaléna (MKP, MOST-HÍD)

Zétény - Szaxon Zoltán (MKP, MOST-HÍD)

Nem: Kistárkány, Zemplén

A legnagyobb magyar közösségek eredményei

Alábbi összeállításunkban – a Statisztikai Hivatal hivatalos adataira támaszkodva – azokat a településeket vesszük szemügyre, melyekben legalább háromezer a magyarok lélekszáma.

A legutóbbi, 2011-es népszámlálási adatok szerint 28 ilyen település van. Többségük város, de van közöttük néhány község is. Konkrétan a következő településekben él több mint 3000 magyar (számukat zárójelben tüntettük fel): Komárom (magyarok száma: 18 506), Dunaszerdahely (16 752), Pozsony (14 119), Érsekújvár (8 863), Gúta (8 201), Somorja (7 309), Rimaszombat (7 298), Nagymegyer (6 696), Párkány (6 624), Kassa (6 382), Fülek (5 792), Királyhelmec (5 670), Nagykapos (5 604), Bős (4 711), Galánta (4 623), Ipolyság (4 410), Tornalja (4 331), Rozsnyó (3 909), Zselíz (3 501), Nádszeg (3 414), Ekecs (3 366), Vágsellye (3 333), Szepsi (3 279), Tardoskéd (3 234), Marcelháza (3 228), Udvard (3 208), Léva (3 202), Ógyalla (7 751 lakos, magyarok száma: 3 196). Ezen 28 településen egyébként 173 ezer magyar él, tehát több, mint a felvidéki magyarság egyharmada.

Komárom	<i>szavazat</i>	<i>politikai támogatás</i>	<i>szavazatarány</i>
László Stubendek	3 877	független	37,56%
Attila Czíria	3 047	MKP, Most-Híd	29,52%
Anton Marek	1 873	független	18,15%
Peter Benčíč	780	SZ	7,56%
Magdaléna Gulyás	411	független	3,98%
Károly Less	334	független	3,24%
Dunaszerdahely			
Zoltán Hájos	3 194	MKP	43,29%
Gabriel Csicsai	2 372	Most-Híd	32,15%
Alexander Dakó	1 086	független	14,72%
Pavol Sebők	418	független	5,67%
Ludovít Kulcsár	308	független	4,17%
Pozsony			
Ivo Nesrovnal	50 630	független	39,28%
Milan Ftáčnik	40 481	független	31,41%
Milan Kňažko	35 562	független	27,59%
Kristína Ulmanová	904	független	0,70%
Peter Čiernik	811	független	0,63%
Andrej Palacko	495	független	0,38%

Érsekújvár	<i>szavazat</i>	<i>politikai támogatás</i>	<i>szavazatarány</i>
Otokar Klein	6 358	független	47,25%
Gejza Pischinger	3 982	független	29,59%
Koloman Forró	1 273	független	9,46%
Štefan Prešinský	938	független	6,97%
Anna Benková	431	független	3,20%
Mária Hosszú	281	független	2,09%
Pavel Vrchota	194	független	1,44%
Gúta			
Árpád Horváth	1 892	MKP	46,42%
Iveta Némethová	1 085	független	26,62%
Béla Angyal	1 000	független	24,53%
Peter Palacka	99	független	2,43%
Somorja			
Gabriel Bárdos	2 529	MKP	100%
Rimaszombat			
Jozef Šimko	4 170	független	58,35%
Dušan Hlinka	1 566	Smer-SD	21,91%
Štefan Orosz	712	Most-Híd, Siet'	9,96%
Igor Maňovský	698	független	9,77%
Nagymegyer			
Samuel Lojko	1 992	független	52,24%
Alexander Néveri	984	MKP	25,81%
Ildikó Laposová	476	független	12,48%
Ildikó Dobis	205	független	5,38%
Norbert Rudický	156	Smer-SD	4,09%
Párkány			
Eugen Szabó	2 087	független	52,46%
Ján Oravec	1 171	független	29,44%
Tibor Vincze	386	független	9,70%
Gabriel Karakán	334	független	8,40%

Kassa	<i>szavazat</i>	<i>politikai támogatás</i>	<i>szavazatarány</i>
Richard Raši	35838	Smer-SD	56,25%
Rudolf Bauer	24398	KDH, SDKÚ-DS, NOVA, SaS, MKP, KDS, OKS, DS, OLANO	38,29%
Boris Urbančík	1 592	TIP	2,50%
Ivan Goňko	812	JEDNOTA-ĽSS	1,27%
Jaroslav Džunko	567	független	0,89%
Jozef Holečko	510	független	0,80%
Fülek			
Attila Agócs	1 273	független	33,64%
Zsuzsanna Szvorák	1 144	MKP	30,23%
Jaromír Kaličiak	848	Smer-SD, KDH, SNS	22,41%
Zoltán Balog	519	SRK	13,72%
Királyhelmec			
Karol Pataky	1 565	Most-Híd, Smer-SD, KDH, SDKÚ-DS, Siet'	53,54%
István Pásztor	761	MKP	26,03%
Zoltán Molnár	558	független	19,09%
Peter Pető	42	független	1,44%
Nagykapos			
Peter Petrikán	1 307	független	43,80%
Gábor Mihók	471	MKP	15,78%
Stela Očenášová	464	független	15,55%
Michal Gyüre	387	független	12,97%
Vladimír Sabolčák	192	független	6,43%
Zuzana Korušiak Vargová	106	független	3,55%
Ladislav Hudák	57	független	1,91%
Bős			
Iván Fenes	1 306	MKP	51,22%
Tímea Feketeová	729	Most-Híd	28,59%
Nikolas Dömény	515	független	20,20%

Galánta	<i>szavazat</i>	<i>politikai támogatás</i>	<i>szavazatarány</i>
Peter Paška	1 483	független	27,78%
František Gaulieder	1 265	független	23,69%
Zsolt Takáč	1 035	Most-Híd, Siet, NOVA	19,39%
Ladislav Maťašovský	1 022	független	19,14%
Peter Černý	429	független	8,04%
Tomáš Kovács	105	független	1,97%
Ipolyság			
Štefan Gregor	713	független	23,32%
Ľudovít Pásztor	673	független	22,01%
Tomáš Baráti	477	Most-Híd	15,60%
Zoltán Oros	466	MKP	15,24%
Pavel Hudec	257	független	8,40%
Peter Šóder	248	független	8,11%
Štefan Bugyi	119	független	3,89%
Hedviga Makovinyiová	81	független	2,65%
Gejza Gubiš	24	független	0,78%
Tornalja			
Anna Szögedi	1 769	MKP, Smer-SD	58,89%
Zsolt Herczeg	620	független	20,64%
Ladislav Tóth	213	független	7,09%
Štefan Dusza	153	független	5,09%
Vojtech Szajkó	110	független	3,66%
Gabriel Árvai	72	független	2,40%
Dezider Csízi	67	független	2,23%
Rozsnyó			
Pavol Burdiga	2 200	Most-Híd	48,28%
Ivan Kuhn	913	OKS	20,04%
Peter Šima	478	független	10,49%
Ľubomír Takáč	374	PAS	8,21%
Monika Polgáriová	354	független	7,77%
Milan Capák	238	KSS	5,22%

Zselíz	<i>szavazat</i>	<i>politikai támogatás</i>	<i>szavazatarány</i>
Ondrej Juhász	1 226	független	46,25%
Róbert Gulyás	438	független	16,52%
Ervín Janšík	334	független	12,60%
Pavel Bakonyi	262	független	9,88%
Alexander Tóth	181	Siet'	6,83%
Miroslav Hasznos	159	SaS	6,00%
Zdenek Dekický	51	független	1,92%
Nádszeg			
František Juhos	980	Most-Híd	53,03%
Arpád Borka	868	MKP	46,97%
Ekecs			
Ladislav Polák	914	MKP, Most-Híd	100%
Vágsellye			
Jozef Belický	2 567	független	37,58%
Martin Alföldi	2 381	Most-Híd, KDH, Siet'	34,86%
Miroslav Gera	882	független	12,91%
Alexander Szabó	709	független	10,38%
Jozef Klačko	291	független	4,26%
Szepsi			
Slavomír Borovský	1 367	független	35,61%
Irena Petrášová	1 195	MKP	31,13%
Tibor Bráz	707	független	18,42%
Ján Csala	284	független	7,40%
Norbert Krušinský	229	Most-Híd, KDH, SDKÚ, Siet'	5,97%
Monika Molnárová	57	Smer-SD	1,48%
Tardoskedd			
Marián Tóth	1 113	Most-Híd	100%
Marcelháza			
Ervin Varga	994	MKP, Most-Híd	58,82%
Vojtech Czibor	531	független	31,42%
Benjamín Keszeg	165	független	9,76%

Udvard	<i>szavazat</i>	<i>politikai támogatás</i>	<i>szavazatarány</i>
Branislav Becík	1 419	független	52,40%
Štefan Szabó	620	Most-Híd, MKP	22,90%
Jozef Kálazi	455	független	16,80%
Silvia Vadkertiová	123	független	4,54%
Ladislav Polena	57	független	2,10%
Mária Vadkertiová	34	független	1,26%
Léva			
Štefan Mišák	2 552	Smer-SD, SNS, SZ	29,15%
Ján Krtík	2 517	független	28,75%
Rastislav Kasan	1 978	független	22,59%
Igor Éder	912	Sieť	10,42%
Slavomír Pirk	436	független	4,98%
Vladimír Hagara	178	független	2,03%
Karol Takáč	103	független	1,18%
Katarína Krkošková	80	NOVA	0,91%
Ógyalla			
Ildikó Basternáková	902	MKP	29,73%
Karol Lovász	601	független	19,81%
Mikuláš Gróf	374	független	12,33%
Peter Závodský	292	Sieť	9,62%
Zoltán Egyházi	197	független	6,49%
Anna Žigová	170	Smer-SD	5,60%
Zoltán Gyurcsovics	152	független	5,01%
Zoltán Pollák	149	független	4,91%
Anton Poništ	136	független	4,48%
Peter Elek	61	független	2,01%

Komárom, a szimbólum

A Felvidék fővárosaként emlegetett Komárom már azelőtt az önkormányzati választások szimbólumává vált, hogy a tulajdonképpeni kampány megkezdődhetett volna. Aztán pedig még inkább... Az itt lezajlott események jól jelképezik azokat a folyamatokat, amelyek az egész felvidéki közösséget jellemzik az utóbbi években-évtizedekben.

Az alapállás világos és egyértelmű volt: vissza kell szerezni Komáromot! A várost ugyan-

is az elmúlt négy évben szlovák polgármester irányította Anton Marek személyében – noha az irányítás jelen esetben erős túlzás. A várost ugyanis inkább jellemezte a bénultság, az egy helyben toporgás, semmint az előre haladás – pláne fejlődés. Ezen kellett mindenképpen változtatni és a változás iránti igény kézzel fogható volt a város közvéleményében. Mindezt később aztán a választási eredmények is igazolták.

Az odáig vezető út azonban igencsak rögzös volt. Kezdve mindjárt a jelöltállítással, amely önmagában elég volt ahhoz, hogy hosszú ideig borzolja a kedélyeket nem csak Komáromban, de az egész felvidéki magyar közvélemény részéről is. Az MKP-Most-Híd komáromi frigyéről van szó, melynek gyümölcse Czíria Attila polgármester-jelöltsége lett. A komáromi úgynevezett összefogás tető alá hozása is megérne egy

misét, ezzel azonban e helyütt már nem fárasztjuk a kedves olvasót: az eredmények ismeretében mindennek már pusztán az érintett pártok politikai stratégiái számára van komoly jelentősége. Akik egyébként mintha épp a kritikus időben, a választások előtt mentek volna szabadságra. Más magyarázat aligha lehet az összefogás koalíciójának ilyen módont történő felállítására és Czíria Attila jelölésére. Azzal a Stubendek Lászlóval szemben, akinek népszerűsége, ismertsége és elismertsége Komáromban köztudott volt, aki a helyi MKP meghatározó arca és egyúttal a párt korábbi polgármesterjelöltje volt. A magyar párt hatalmas öngólt lőtt azzal, hogy tengelyt akasztott Stubendekkel, aki végül győztesként került ki a megméretésből, míg az MKP gyakorlatilag elolvadt és most már szemmel láthatóan a haláltusáját vívja Komáromban.

De nézzük előbb a komáromi eredményeket. Mondhatni itt is érvényesült az országos tendencia: taroltak a függetlenek. A Komáromi Függetlenek Csoportja nevű listáról nyolcan jutottak be a huszonöt tagú testületbe, közülük Horváth Attila az összes jelölt közül a legtöbb szavazatot kapta (2488). Rajtuk kívül szintén függetlenként nyert mandátumot az eddigi polgármester, Anton Marek is, továbbá Less Károly polgármesterjelölt és Knirs Imre. Ezzel szemben a közös MKP-Most-Híd listáról összesen nyolc képviselő kapott bizalmat a választóktól: Varga Tamás, Ipóth Szilárd, Andruskó Imre, ifj. Batta György, Bastrnák Tibor, Feszty Zsolt, Szabó Béla, Korpás Péter. Hozzájuk csatlakozhat – szintén a két párt közös listájáról – Hortai Éva, aki csupán azért kerülhet be a testületbe, mert a képviselőjelöltként is induló (és mandátumot szerző) Stubendek László a polgármesteri címért folytatott küzdelmet megnyerte. Az MKP számára csapással felérő

eredmény azt jelenti, hogy az elkövetkező négy évben három képviselője lesz a komáromi képviselő-testületben a magyar pártnak.

Mindez azonban alacsony választási részvétel mellett: a 30 362 választásra jogosultból mindössze 10508-an járultak az urnákhoz. Stubendek László elsőségét 3877 voks alapozta meg.

A komáromi fiaskó elindította a lavinát. Már a választások éjszakáján világos volt, hogy az MKP-nak szembe kell néznie a kudarccal és főleg annak okaival. Senki sem lepődhetett meg hát azon, hogy a párt komáromi elnöksége lemondott és teljes tisztújítást jelentettek be a helyi vezetésben. Nem sokkal a választások után a párt mandátumot szerzett képviselői közleményben jelentették be a Most-Híddal kötött koalíció okafigyottá válását és megszűnését: „Az MKP számára katasztrofális eredménnyel zárult a választás, hiszen mindössze hárman (!) kaptunk képviseli mandátumot. Ebből az eredményből egyértelművé vált számunkra, hogy a helyi választópolgárok nem csak hogy nem támogatták, hanem egyenesen megbüntették nevezett pártok helyi összefogását. Mindezen tények ismeretében egyhangúlag arra a következtetésre jutottunk, hogy a választások előtt megkötött koalíciós szerződés okafigyottá vált. A továbbiakban az abban foglaltakat magunkra nézve nem tartjuk kötelezőérvényűnek. Ez azt jelenti, hogy nem is kívánunk ennek a frakciónak tagjai lenni.”

Ha valaki ezek után azt várta, hogy most majd elérkezik a komáromi MKP-ban a valódi, mély önvizsgálat ideje – ami minden megújulásnak, fejlődésnek az alapfeltétele – az ugyan csak meglepődhetett a tisztújító gyűlés után. Erre december 8-án került sor. Az elnöki tisztségre ketten, Csintalan Zsuzsanna és Feszty Zsolt pályáztak. A tagság 23:10 arányban Csintalannak szavazott bizalmat. A helyi szervezet alelnökeivé Farkas Attilát és Korpás Pétert választották. A nyolctagú elnökség soraiban – az elnök és a két alelnökön kívül – Czíria Attila, Petheő Attila és Szabó Béla kapott helyet. A teljes elnökség azonban nem állt fel, két jelölt ugyanis nem kapta meg az ehhez szükséges szavazatmennyiséget. A kiadó helyek betöltéséről egy következő közgyűlésen döntenek majd.

Teljes megújulásról már csak a fenti nevek miatt sem lehet szó, de mégsem ez a legnagyobb kérdőjel. Hanem az új elnök, Csintalan Zsuzsanna, aki mintha nem értette volna meg az elmúlt hetek drámai történéseit, a választók üzenetét. Megválasztása utáni egyik nyilatkozatában ugyanis tovább szötte azt a fonalat, amit a választók pedig igen határozottan egyszer s mindenkorra elvágtak. „Képviselőinktől nyitottságot és józan döntéseket várok el, hiszen azok a polgárok, akik bejuttatták őket, az összefogásra szavaztak. Én továbbra is ezt a kulcsszót emelném ki, hiszen a döntések során bizonyosan lesznek eltérő vélemények a képviselő-testületben, a problémákat azonban a polgárok érdekeit szem előtt tartva kell megoldani, és párthovatartozástól függetlenül konszenzusra kell törekednünk.” A Most-Híddal való összefogás látványosan megbukott, ezt maga Bugár Béla is több ízben elmondta a választások után. Mindezek fényében érdekes elképzelésnek tűnik e „kulcsszóval” indulni a komáromi választók bizalmának visszaszerzéséért. Márpedig a 2016-ban esedékes parlamenti választások során ez nagyon nem lesz mindegy...

Bödör Csabával, a Junior Prima Díj felvidéki kitüntetettjével beszélgettünk

„A természet hatalmas, az ember parányi. Ezért aztán az ember léte attól függ, milyen kapcsolatot tud teremteni a természettel, mennyire érti meg, és hogyan használja fel erőit saját hasznára.”

Szent-Györgyi Albert e szavaival bocsátotta útjára a Magyar Fejlesztési Bank (MFB) a magyar tudomány kategóriában Junior Prima Díjjal kitüntetetteket bemutató idei kiadványát. A tíz fiatal kiválóság egyike a felvidéki **Bödör Csaba** rákkutató. Ha valakire, hát rá igazán érvényesek Szent-Györgyi fenti sorai, hiszen mindennapi munkája, hivatása és küldetése a megismerés. Minden egyes nap a kutatólaboratóriumban vagy a számítógép előtt a tudományos kutatás eredményeit feldolgozandó egy újabb lépést jelent a természettel való kapcsolatteremtés és megértés irányába - amely végső soron a legdrágábbat: magát az életet jelentheti. Kutatóként ez a hivatása: megismerni, megérteni a természet e veszedelmes rejtelseit és felül kerekedni rajtuk.

BÖDÖR CSABA

Nyitrán született 1984-ben. Alapfokú és középiskolai tanulmányait Felvidéken végezte, majd Magyarországra került.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem biológus szakán szerezte diplomáját 2005-ben. Már egyetemi tanulmányai alatt bekapcsolódott a Semmelweis Egyetem I. Sz. Patológiai és Kísérleti Rákkutató Intézet onkohematológiai munkacsoportjában zajló kutatómunkába. Első megfigyeléseit tudományos diákköri hallgatóként publikálta nemzetközi folyóiratokban. Egyetemi diplomájának megszerzése után a Semmelweis Egyetem Doktori Iskolájának hallgatójaként folytatta tanulmányait. Ennek eredményeként 2008-ban sikeresen védte meg tudományos fokozatát. 2010-ben elnyerte az Európai Hematológus Társaság kutatói ösztöndíját, és a londoni Barts Cancer Institute Onkohematológiai Centrumában folytatta munkáját, ahol különböző B-sejtes lymphomák epigenetikai és genetikai hátterét vizsgálta. 2013-ban visszatért Magyarországra, azóta egy hazai kutatócsoport létrehozásán munkálkodik. A tudományos kutatás és a molekuláris diagnosztikai laboratórium laborvezetői teendőin túl oktatóként is dolgozik. Magyar és angol nyelven tart előadásokat patológia tárgyból, valamint immunológia és genetika tárgyakat oktat a Genetikai,

Sejt- és Immunbiológiai Intézetben az Általános Orvostudományi Karon. Hazatérését követően elnyerte a Nemzeti Kiválóság program Szent-Györgyi Albert Ösztöndíját. Jelenleg tudományos főmunkatársként dolgozik az I. Sz. Patológiai és Kísérleti Rákkutató Intézetben.

Fiatal kora ellenére több nemzetközi kongresszuson szerepelt meghívott előadóként. Elsőszerzős közleménye jelent meg a szakterület három legrangosabb lapjában (Blood, Leukemia, Hematologica), valamint a Nature Geneticsben is. Eredményei számos új terápiás célpont megismeréséhez vezettek, amelyek közelebb vihetnek a B-sejtes lymphomák célzott kezeléséhez.

Bödör Csaba a határon túli magyarság jeles képviselője, ambiciózus és innovatív gondolkodású, pályája elején álló kutató. Szakmai sikerei segítőkész személyiséggel társulnak. Alapító tagja a Magyar Hematológiai és Transzfúziós Társaság Onkohematológiai Molekuláris Diagnosztikai munkacsoportjának, valamint a Magyar Személyre Szabott Medicina Társaság Molekuláris Patológia munkacsoportjának. Tagja továbbá a Rákóczi Szövetségnek is.

(forrás: a Junior Prima Díj - magyar tudomány kategória - hivatalos kiadványa, MFB)

A Junior Prima Díjat a 2003-ban alapított, azóta komoly társadalmi presztízst jelentő Prima Primiissima Díj mellett adják át évente azoknak fiataloknak, akik a jók közül is a legjobbak. „Legjobbnek lenni – ez nem csupán egy élet munkáját és tapasztalatait felhalmozó ember kiváltsága. Kiemelkedni már korán, különleges tehetséggel is lehet, amelyet szorgalmasan ápolva, a tudást fejlesztve később a jövőt formáló erővé érhet a jól használt adottság.” - vallják a díj alapítói.

S valóban: amint a magyar tudomány kategóriában elismert Bödör Csaba példája mutatja, ha a tehetséghez erős elhivatottság, szorgalom társul, akkor nem létezik lehetetlen. Ifjú honfitársunk esetében azonban ehhez egészséges hazaszeretet, nemzeti kötődés, társadalmi felelősség társul. És rendkívül szimpatikus, nyitott, közvetlen személyiség. Harmincas éveie legelején a szó legnemesebb értelmében máris példakép, akire büszke lehet szülőföldje, Felvidék.

Junior Prima Díjjal való kitüntetése kapcsán vele beszélgettünk.

Molekuláris biológia, genomika, epigenetika, follicularis lymphoma genomikai eltérései - szakmai érdeklődési területeid címszavakban. Mások meg kutytartanak - modhatná erre az utca embere, aki számára nyilván vadul hangzanak ezek az idegen szavak. Mivel foglalkozik tehát Bödör Csaba a Semmelweis Egyetem I. Sz. Patológiai és Kísérleti Rákkutató Intézet tudományos főmunkatársként?

– Rákkutatással és molekuláris diagnosztikával foglalkozom. A közelebbi kutatási területem a vérképző rendszer daganatait, a leukémiák és a lymphomák molekuláris genetikai analízisét foglalja magába.

Mit vizsgáltak pontosan?

– Hematológiai daganatos megbetegedésekben szenvedő betegek szövetmintáit vizsgáljuk genetikai szinten. Az örökítő-anyagban, a DNS-ben bekövetkező különböző genetikai eltéréseket (mutációkat) keressük. Olyan új genetikai eltéréseket próbálunk azonosítani, amelyek kapcsolatba hozhatók az adott betegség kialakulásával, klinikai viselkedésével, a kezelésre adott válasszal, végső soron a betegek túlélésével. A molekuláris diagnosztikus tevékenységünk során a már ismert genetikai eltéréseket vizsgáljuk a betegek mintáiban, ami a diagnózis felállításában

és a megfelelő terápiás stratégia kidolgozásában nyújt segítséget a rutin betegellátás során. Az I. sz. Patológiai és Kísérleti Rákkutató Intézetben működő Onkohematológiai Központ molekuláris diagnosztikai laboratóriumát vezetem. Ez a munka néhány ezer beteg mintáinak vizsgálatát jelenti Magyarország különböző pontjairól.

Hogyan lehet az így megszerzett ismereteket „aprópénzre váltani”, azaz: miként lehet majd a gyakorlatban, a gyógyításban hasznosítani?

– Az ilyen jellegű kutatások célja egy adott betegség kialakulásának és viselkedésének megértésén túl úgynevezett biomarkerek vagy terápiás célpontok azonosítása. Az elmúlt évek tudományos eredményei alapján kiderült, hogy a szövettani szempontból azonos típusú daganatok a génállományukat tekintve nagyon különbözőek lehetnek, különböző genetikai eltéréseket hordoznak, ami meghatározhatja klinikai viselkedésüket, beleértve azt is, hogy reagálnak-e egy adott kezelésre vagy sem. Ez vezetett az úgynevezett célzott vagy személyre szabott terápia bevezetéséhez, amelynek lényege, hogy az adott daganattípusban kimutatható mutációk alapján próbálják meg a leghatékosabb kezelési stratégiát (ez bizonyos esetekben működik, míg más esetekben nem). A mi kutatásaink is erre a gondolatsorra fűződnek. Abban bízunk, hogy az általunk azonosított molekuláris eltérések némelyike terápiás célpontként szolgálhat, míg mások a betegség prognózisának meghatározásában nyújthatnak segítséget (ezek az ún. biomarkerek). Példaként említenék egy fehérjét, amelynek mutációit a follicularis lymphomában szenvedő betegek több, mint negyedében mutattuk ki. Ez a fehérje egy ún. epigenetikai szabályozó, azaz a gének ki- és bekapcsolásának szabályozásáért felelős molekula. A gyors tudományos és technológiai fejlődésnek köszönhetően ma már klinikai tanulmányokban tesztelik az erre a kóros fehérjére tervezett specifikus gátlószert a mutációt hordozó betegek esetében. Ha ezek a tanulmányok sikerrel járnak, a kutatás gyakorlati hasznosulása egy új gyógyszer formájában jelenhet meg.

Az első kérdés, ami az embernek ilyenkor eszébe juthat: mikor?

– Korábban egy adott genetikai eltérés felfedezése és az arra tervezett célzott gyógyszer tesztelése között (az úgynevezett „from bench to bedside”, azaz a „laborasztaltól a betegágyig” tartó idő) korábban akár egy évtized is eltelt. Mára ez köszönhetően a gyors technológiai fejlődésnek, lényegesen rövidebbé vált, több példa is hozható arra, amikor ez 3–4 év alatt valósult meg.

Köztudott, hogy daganatos betegségek tekintetében Magyarország sajnos a listák elején szerepel. A tüdőrák-halálozási világlistát pedig egyenesen vezeti. Az általad vizsgált hematológiai daganatos megbetegedésekről mit tudunk, mennyire elterjedtek hazánkban?

– Ezek a daganatos betegségek szerencsére lényegesen ritkábbak az emlő- vagy tüdőráknál, azonban ez így is több ezer új beteget jelent évente Magyarországon. Számos betegség tartozik ebbe a csoportba, amelyek között rövid túléléssel járó agresszív betegségeket, de kedvezőbb kiemenettel járó, „szelídebb” kórképeket is ismerünk.

Mivel telnek mostanság a dolgos hétköznapiak a kutató-laboratóriumban?

– Jelenleg egy B-sejtes daganat, az ún. follicularis lymphoma áll vizsgálataink központjában. Ez az immunsejtek egy típusának, a B-sejteknek a daganata, egy gyógyíthatatlan betegség. Az idei év elején megjelent tanulmányunkban modern genomikai módszerekkel meghatároztuk e betegség genetikai térképét, megismertük azokat a mutációkat, amelyek a legfontosabbnak tűnnek e betegség kialakulásában. Jelenleg ezen mutációk további pontosabb szerepének megértésén dolgozunk. A follicularis lymphoma a betegek egy részében szelíd betegségként viselkedik, míg a betegek egy csoportjában hamar átalakul egy sokkal agresszívebb formába, aminek nagyon kedvezőtlen a kimenetele. Azt szeretnénk megérteni, hogy mely genetikai eltérések felelősek ezért a folyamatért és hogyan lehet ebbe beavatkozni. Továbbá, a betegek egy részében a betegség a nyirokcsomók mellett a csontvelőben is megjelenik. Ennek mikéntjét is szeretnénk megérteni. A jelen és közeljövő legfőbb terve, hogy a Londonból való hazatérést követően Budapesten tudjak létrehozni és működtetni egy versenyképes kutatócsoportot, az ehhez szükséges pályázati támogatás megszerzésén is dolgozunk.

Ha már szóba került London: sokat olvasni mostanság az ún. „agyelszívásról”, fiatal értelmiségiek, szakemberek külföldre vándorlásáról. Korábban ösztöndíjasként dolgoztál a londoni BartsCancer Institute onkohematológiai központjában is. Nem vágysz vissza?

Munka közben (fotó: Kovács Attila - Semmelweis Egyetem)

– A tudományban, kutatásban alapvető fontosságú, hogy az ember hosszabb-rövidebb időt töltsön el külföldön és hosszútávú nemzetközi kapcsolatokat építsen. Nagyon sok kutatás nemzetközi kollaborációk formájában zajlik így ez a tudományos világban szinte elkerülhetetlen. Az ösztöndíjas időszak végén egy hosszabb távú lehetőséget ajánlottak a londoni intézetben, maradhattam volna, azonban úgy éreztem, hogy annyival tartozom, hogy itthon dolgozzak a folytatáson. Sokat jelent a család és barátok közelsége is. Nagyban segített a Nemzeti Kiválóság program Szent-Györgyi Albert ösztöndíja, amelyet egy évre nyertem el, ami jelentős fizetés-kiegészítést is jelentett ebben az időszakban. Mindazonáltal továbbra is vendégkutatói státuszban vagyok a londoni intézményben és aktív munkakapcsolat köt bennünket össze. Azt gondolom, hogy a legideálisabb forgatókönyv az, ha egy kutatónak lehetősége nyílik arra, hogy külföldön szerezzen tapasztalatot, majd sikerül a megfelelő környezet és pályázati támogatást megteremteni ahhoz, hogy ezt itthon tudja kamatoztatni. Jelen pillanatban azon dolgozom, hogy itthon folytassam a pályafutásomat. Ugyanakkor egy kutató életében bármikor jöhetnek új és váratlan kihívások, feladatok.

És hogy látod, sikerült az elmúlt években megteremteni a megfelelő környezetet ahhoz, hogy kutatóink itthon kamatoztathassák külföldön is gyarapított tudásukat? A világért sem szeretnék politikát ide keverni, azonban kétségtelen, hogy az erről szóló megállapítások finoman szólva is ellentmondanak egymásnak. A legjobb, ha erről azonnal egy érintettet kérdezek meg...

– Azt gondolom, hogy az elmúlt időszakban komoly erőfeszítések indultak Magyarországon e célból. A korábban említett Szent-Györgyi Albert hazahívó ösztöndíj is, amelyet egy évre nyertem el, e kezdeményezések sorába tartozik. Továbbá, mindenképpen kiemelendő a Magyar Tudományos Akadémia Lendület programja, amely külföldön dolgozó magyar kutatók hazacsábítását tűzte ki célul és Európa-szerte elismerést váltott ki. E program keretén belül a nagy európai pályázatokkal összemérhető pályázati támogatást lehet elnyerni kutatócsoport alapítás céljából.

Térjünk vissza a kezdetekhez, a gyökerekhez. Megkockáztatom: senki sem születik molekuláris biológusnak. Vagy mégis...?

– Valószínűleg nem. Bár már az alapiskolában is a természettudományok iránt vonzódtam, ami tanáraimnak köszönhetően egyre erősebbé vált. Nagyon szerettem David Attenborough dokumentumfilmjeit és tizenévesként még azt terveztem, hogy majd ilyen filmeket forgatok egyszer én is az oroszlanokról a szavannán. Később ez az érdeklődés a humán genetika felé fordult és az egyetemi éveim alatt már egyre határozottabban körvonalazódott, hogy ilyesmivel szeretnék foglalkozni. Viszonylag korán, harmadévesen kerültem diákkörös hallgatóként a Semmelweis Egyetem I. sz. Patológiai és Kísérleti Rákkutató Intézetbe, ahol betekintést nyertem ebbe a világba, egy nagyon inspiráló közegben kezdtem el dolgozni és onnan kezdve már egymást követték az események. Minden szabad percemet a laborban töltöttem, lelkesen dolgoztam a témán, amit rám bízta. Később itt szereztem a PhD fokozatot is, és itt folytattam kutatói munkámat is. Az

Intézet is rendelkezik felvidéki kötődéssel, hiszen az alapítója, Gróf Arány Lajos, aki Európában negyedikként vezette be a patológia oktatást az Egyetemen 1843-ban, Révkomáromban született.

Te Nyitrán születél s csak a középiskola után kerültél Magyarországra. Áruld el a titkát, hogy sikerült az, ami sokaknak a tömbmagyarságban is problémát okoz: megőrizni, ápolni magyarságod...?

– Igen, Nyitrán töltöttem a gyerekkoromat, itt nőttem fel és tulajdonképpen a mai napig ide térek haza. Sok időt töltöttem Nyitracsehin is, ahonnan szüleim származnak. Mivel Nyitrán ekkor már nem volt magyar tannyelvű iskola, alapiskolai tanulmányaimat a nagycétényi magyar iskolában folytattam. Azt hiszem ez meghatározó volt a későbbiek szempontjából, ezért nagyon hálás vagyok szüleimnek, hogy minden nehézség ellenére azt tartották a legfontosabbnak, hogy testvéreimmal együtt anyanyelvi oktatásban részesüljünk. Ha ez nem így történt volna, azt gondolom, hogy ma nem zajlana ez a beszélgetés közöttünk.

Való igaz, a pályád az egyik legjobb példája annak, amit a beiratkozási programok alkalmából annyiszor elmondunk: hogy mit is jelent az anyanyelvi oktatás. Mégis, vajon mi lehet az oka annak, hogy hovatovább a felvidéki magyarok kisebbik fele gondolja ezt így és az asszimiláció minden más elcsatolt területnél jobban pusztít a Felvidéken? Mi lehet a megoldás szerinted?

– Nem tudom mi lehet a megoldás, végső soron minden szülő egyéni döntése, hogy melyik utat választja és minden bizonnyal a legjobbat szeretnék gyermekük részére, amikor meghozzák ezt a döntést. Épp ezért fontos, hogy az „állami propagandával” szemben hangsúlyozni kell az anyanyelvi oktatás fontosságát, pozitív példákat állítani. Azt hiszem ebben fontos szerepe lenne egy sikeres magyar nemzet képezésének is, sikeres sportolókkal, híres tudósokkal, amely közösséghez jó érzés tartozni és ezt az identitást a határon túl is megőrizni.

Említetted, hogy a nagycétényi iskolás évek meghatározóak voltak. Miért?

– A Nagycétényben töltött évekre nagyon jó szívvel gondolok vissza. Ekkor ott egy fantasztikus tanítói gárda dolgozott, akik remek alapozást végeztek és a szakmai ismereteken túl az életben szükséges egyéb erényekkel is felvértezték tanítványaikat. Többükkel a mai napig szoros kapcsolatot ápolunk, nagyon hálás vagyok mindazért ami itt kaptam. Középiskolai tanulmányait Pozsonyban folytattam a Duna utcai gimnáziumban. Itt is nagyon jól éreztem magam és kiváló tanárainknak köszönhetően tovább erősödött bennem a természettudományok iránti vonzalom. Nem volt könnyű döntés, amikor az érettségit követően Magyarországon folytattam tanulmányaimat, hiszen korábban úgy gondoltam, hogy a Felvidéken maradok, de ebben a szakmában Magyarországon sokkal komolyabb lehetőségek álltak rendelkezésre. Természetesen a szoros kötődés megmaradt.

A családi, baráti kötődéseken túl ez miben nyilvánul meg?

– Az otthoni közéleti eseményeket napi szinten követem. Bizonyos hírek örömmel, mások aggodalommal töltenek el. Az asszimiláció sajnos felgyorsulni látszik, ugyanakkor örömmel tölt el például, amikor azt látom, hogy Nyitracehin élő unokatestvéreim ugyanabban a citerazenekarban zenélnek, amely több mint 20 éve indult útnak, és amelyben mi is játszottunk öcsémmel és bejártuk Zoboralja falvait. Megjegyzem, hogy ezen a területen a család más tagjai nálam sokkal tehetségesebbek.

Esetleg a jövő Junior Prima Díjasai zeneművészet kategóriában...?

– Ez inkább hobbi kategória, de a hagyományápolás egy nagyon fontos eszköze.

Visszatérve a felvidéki közéletre: optimista, vagy inkább pesszimista vagy közösségünk jövőjét illetően?

A szülőikkel a díjátadón, a Magyar Tudományos Akadémián

– Azt gondolom, hogy nehéz odahaza az ellen a hamis tézis ellen küzdeni, miszerint a szlovák iskola a siker titka felvidéki fiatalok számára, de mindent meg kell tenni. Fontos a szlovák nyelv megfelelő ismerete, de nem szabad ezért identitásunkat feláldozni. Szomorú vagyok, amikor magyar szülők gyermekeiket magyar településeken szlovák iskolába íratják. Véleményem szerint rengeteg veszít egy gyermek ebben a helyzetben. Alapvetően azonban pozitív képet látok magam előtt.

Mire alapozod ezt az egyébként nagyon reménykeltő meglátást? Hátha meríthetünk belőle.

– Bízom benne, hogy a különböző aktivitásokkal a szülők egyre szélesebb körét lehet elérni és pozitív példákon keresztül a megfelelő irányba hatni ebben a folyamatban. Azt hiszem az is fontos, hogy Magyarországról is érkezzen egyfajta megerősítés ezzel kapcsolatban. Példaként említeném, hogy ma már a határon túli területeken dolgozó kutatók számára is rendelkezésre állnak magyarországi ösztöndíjak és pályázatok, amelyek az otthoni kutatómunkát támogatják. Nagyon fontos a pozitív érzés és sikerélmény egy adott közösséghez való tartás kapcsán. Ebből lehet építkezni, azt gondolom.

No de itt van ez „kis” vihar a kettős állampolgárság körül...

– Sajnálatosnak tartom az egyszerűsített honosítás körül kialakult helyzetet. Jómagam nagyon örültem ennek a lehetőségnek...

Mivel szeretsz foglalatoskodni, amikor éppen nem B-sejtekre vadászol?

– Szeretek sportolni; focizni és fallabdázni szoktam rendszeresen. Budapesten egy munkatársakból és Pesten élő/dolgozó felvidéki barátokból álló társasággal focizunk hetente két alkalommal. Szeretem az ismeretterjesztő irodalmat ezenkívül, de a közélet dolgairól is szívesen tájékozódom. Szeretek utazni, új országokat megismerni.

Mint elismert fiatal kutató, mit üzennél az ifjú felvidéki „tudóspalántáknak” illetve fiataloknak?

– Talán azt, hogy nagyon sok türelemmel és kitartással dolgozzanak álmaik, terveik megvalósításáért, a kemény munka meghozza gyümölcsét. Akkor sem szabad csüggedni, amikor sokadszorra sem sikerül egy kísérlet, hiszen ez is a tudományos pálya velejárója (magamat is ezzel biztatom nap, mint nap). Fontos elhinni, hogy egy zoboraljai, csallóközi vagy mátyusföldi fiatal számára éppúgy nyitva állnak a világ kapui...

SZÚCS DÁNIEL

Akikre büszkék vagyunk: díjazottak Felvidéken

Lapunk hagyományaihoz híven rendszeresen beszámolunk legjobbjainkról: azokról a felvidékiekről, akikre az élet különböző területein - tudományok, közélet, kultúra - nyújtott teljesítményük miatt büszkék lehetünk. Ezúttal is összegyűjtöttük hát az elmúlt időszakban kitüntetett, díjazott felvidéki magyarokat. Mindannyiuknak ezúton is szívből gratulálunk!

Pro Probate Díj Dráfi Mátvás színművészeknek

Az idei Pro Probate - A Helytállásért Díjat 2014. november 30-án adták át Dunaszerdahelyen ünnepélyes keretek között. Az idei díjazott Dráfi Mátvás Jászai Mari-díjas színművész - a felvidéki magyar színjátszás, kulturális élet egyik ikonikus alakja. Az ünnepségen köszöntőt

mondott Berényi József, a Magyar Közösség Pártjának elnöke, aki örömét fejezte ki, hogy a kitüntetettek rendre áhítattal veszik át a díjat, mert érzik: ez a z elismerés «tőlünk, a felvidéki magyar közösségtől van». Csáky Pál, az MKP európai parlamenti képviselője az ünnepsége úgy fogalmazott: a díj átnyújtásával „egy színészfejedelem előtt hajtunk fejet”. Hangsúlyozta, a nehéz időszakokat megélt és élő közösségnek megerősítő pontjai

az olyan személyek, mint a díjazott, akinek cselekedeteiben a fő mozgatórugó a közösség iránti elkötelezettség és a hűség volt.

A díjazottat Bárdos Gyula, a Csemadok országos elnöke méltatta: „a mi felvidéki és egyetemes magyarságunk is büszkélkedhet a művész úrral, a mi Dráfi Mátvásunkkal, aki soha nem akarta itt hagyni és cserbenhagyni a hazai közönségét, aki szülőföldjén vállalta a kultúrmissziót, a nemes közösségi szolgálatot”.

A Pro Probate Díjat felvidéki magyar parlamenti képviselők alapították még 1994-ben gróf Esterházy János tiszteletére (első alkalommal ő kapta meg a díjat).

Felvidéki fiatal kutató az idei junior prima díjasok között

Magyar tudomány kategóriában nyerte el az idei Junior Prima Díjat **Dr. Bödör Csaba** rákuttató, a budapesti Semmelweis Egyetem I. Sz. Patológiai és Kísérleti Rákkutató Intézetének munkatársa. A nyitrai születésű kutató fiatal kora ellenére már most figyelemre méltó tudományos munkásságot tudhat maga mögött: első tudományos megfigyeléseit már egyetemi hallgatóként nemzetközi szakfolyóiratokban publikálta. 2010-ben elnyerte az Európai Hematológus Társaság kutatói ösztöndíját, és a londoni Barts Cancer Institute Onkohematológiai Centrumában folytatta munkáját. 2013-ban visszatért Magyarországra, azóta egy hazai kutatócsoport létrehozásán munkálkodik.

A nagy presztízsű díjjal elismert fiatal kutatóval lapunkban interjút közlünk, melyből az is kiderül: Bödör Csaba nem csak a magyar tudomány kategóriában, de magyar jellem tekintetében is a legjobbak közül való...

Nemzet Művésze Díjjal tüntették ki Tőzsér Árpádot

Az Országgyűlés által 2013-ban alapított díjat idén első alkalommal adták át. A november 17-én megtartott ünnepi eseményen – melyen köszöntőt mondott Balog Zoltán, az emberi

erőforrások minisztere is – kitüntették Tőzsér Árpád Kossuth-díjas és József Attila-díjas felvidéki magyar író, költőt is. A Nemzet Művésze díjat a művészeti díjak egymásra épülő rendszerében csúcspdíjként alapította a magyar törvényhozás a Magyar Művészeti Akadémia kezdeményezésére. Az elismerést a magyar művészeti élet Kossuth-díjas és 65. – a tánc-, valamint a cirkuszművészet esetében 50. – életévét betöltött képviselői kaphatják. A Nemzet Művésze címet egyszerre legfeljebb 70-en viselhetik; mivel Kossuth-díjas cirkuszművész jelenleg nincs, idén 69 művészt jelöltek.

Civil-díj a Honismereti Kerékpártúra szervezőinek

A Civil-díjat hagyományosan a Szlovákiai Magyarok Kerekasztalának éves konferenciája keretén belül adták át idén is. Erre november 29-én került sor a nagymegyeri Plauter Kúria épületében. Az elismerést minden évben egy-egy olyan szerveződés kapja, amely példás kiállításával elősegíti a polgári öntudat fejlődését és fennmaradását. Idén a díjat a Honismereti Kerékpártúra szervezői kapták, a mozgó rendezvény negyvenedik éve zajlik és építi, erősíti közösségét. A Honismereti Kerékpártúrát Lacza Tihamér méltatta.

Arany Opus Díj

Az Arany Opus díjat a Szlovákiai Magyar Írók Társasága ítéli oda minden évben a felvidéki magyar irodalom jeles alkotóinak. Így volt ez idén is, mégpedig a Szlovákia Magyar Írók Társaságának IX. Őszi Írófesztiválja keretein belül. A rendezvényt november 20–21. között tartották Rimaszombatban. Az idei Arany Opus Díjat a Pegazus alkotópályázaton már többször elismert fiatal költő, Nagy (Hajnal) Csilla kapta *Kötőszavak* című verséért. A zsűri tagjai között neves felvidéki irodalmárok voltak: Tőzsér Árpád, Grendel Lajos, Csanda Gábor.

Pósa-émlékplakett a Felvidék.ma főszerkesztőjének

A Felvidék.ma „háza tájára” is érkezett egy szép elismerés: hírporálunk főszerkesztőjének, Homoly Erzsébetnek Pósa Lajos szellemi hagyatékának ápolásáért Pósa-émlékplakettet adományoztak szeptemberben a magyar fővárosban.

Az idei év Pósa-émlékév volt: 100 évvel ezelőtt hunyt el magyar gyermekirodalom klasszikusa. Ebből az alkalomból a Táltoskönyvek Kiadó a Budai várban rendezett Magyar nyelv és könyv

ünnepén adta át az emléklakettet a díjazottaknak szeptember hatodikán.

Homoly Erzsébet publikációs és szervezői tevékenységéért vehette át a díjat. A Rákóczi Szövetség Balogvölgyi Helyi Szervezetének elnökeként 2002-től foglalkozik Pósa Lajossal és a helyi értékekkel. Kutatásokat végzett, riportokat készített Pósa Lajos szülőfalujában, Nemesradnóton, elkészítette a költő családfáját. A Pósa Lajos emlékezetei – Emléktár című kiadvánnyal, a Hazáért verseskönyvvel és majd ötven könyvbemutatóval egybekötött előadással, több mint tizenöt kiállítással határaikon innen és túl ébresztette az eredeti magyar gyermekirodalom megteremtőjének szellemét.

Magyar Örökség Díj: Pósa Lajos és Szíjjártó Jenő

A Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében adták át idén negyedszer a Magyar Örökség-díjakat december 13-án. Felvidékről Pósa Lajos, a gyermekirodalom megteremtője és Szíjjártó Jenő, a kórusmozgalom előjárója részesült elismerésben. A Magyar Örökséget kitüntető címet igazoló oklevelek ünnepélyes átadását a Magyar Örökség és Európa Egyesület szervezte. A Magyar Örökség-díj Bírálóbizottságának elnöke Dr. Hámori József neurobiológus. A Bírálóbizottság felvidéki tagja B. Kovács István gömörológus, a 2013-as díjazott.

Pósa Lajos nemzetnevelő szolgálata és az általa alapított, „Az Én Újságom” c. gyermeklap került ezúttal elismerésre. Munkásságát Dr. Praznovszky Mihály irodalomtörténész méltatta: „Pósa Lajosnak sikerült az, ami addig egy magyar gyermeklap szerkesztőnek sem: a kortárs magyar irodalom legjobbjait nyerte meg szerzőknek. Megértette velük, hogy a gyermekeknek nem úgy kell írni, hogy lehajoljanak hozzájuk gügyögni, hanem felemelik őket magukhoz, s a legjobbat kínálják nekik”.

Szíjjártó Jenő zeneszerzőnek a felvidéki magyarság kultúrájáért végzett kiemelkedő tevékenysége tevékenységével érdemelte ki a posztumusz elismerést. Szíjjártó Jenő idén lenne 95 éves. A leginkább karmesterként és zeneszerzőként ismert művész a kodályi hagyományok követőjeként komoly népdalgyűjtő és feldolgozó munkát is végzett a Nyitra-vidéken.

Szíjjártó Jenőné és id. Pósa Dénesné találkozása a díjátadáson

Volt egyszer egy rendszerváltás

Bizonyára vannak, akik szívesebben látnák a fenti címet egy jókora kérdőjellel a végén. Az 1989-es események megítélése az azóta eltelt évek távlatából finoman szólva is ellentmondásos. És itt korántsem a történeti, még csak nem is a politikai vitákról van szó: a közvélemény számára sem egyértelműen pozitív a 89-es bársonyos forradalom mérlege. Erről a 25 évvel ezelőtti események kapcsán készített cseh és szlovák közvélemény-kutatás eredményei is tanúskodnak.

A rendszerváltás megítélése 25 év után

A felmérés, melyet reprezentatív minta alapján készítettek, a rendszerváltást közös államban megélő csehek és szlovákok véleményét kívánta felmérni a fordulattal kapcsolatban. Noha általánosságban megfogalmazható, hogy mindkét csehszlovák utódállamban alapvetően pozitívan értékelték a kommunista diktatúrából a demokratikus berendezkedésbe való átmenetet, az azonban bizonyos: nagyon sokan nem érzik magukat a rendszerváltás nyerteseinek, különösen a szlovákok között.

A felmérés adatai szerint a csehek 61 százaléka és a szlovákok 51 százaléka vallja, hogy a kommunista rezsim leváltása szükséges és helyes lépés volt. Nagyon árulkodó adat viszont, hogy a rendszerváltás a nemzeti történelem huszadik századi eseményei között a szlovákok számára csupán a harmadik helyen áll a sorban az 1993-as „államalapítás” és a Szlovák Nemzeti Felkelés után. A ’89-es fordulat pozitívumaiként általában ugyanazokat jelölik meg az emberek: szólás-szabadság, szabad mozgás, munkavállalás, információáramlás.

Hanem ami az életszínvonalat és különösen a szociális biztonságot illeti, itt már felerősödnek a

negatív hangok. Szlovákiában a megkérdezettek alig 40 százaléka adta azt a választ, hogy ma jobban él, mint a rendszerváltás előtt. Az emberek csalódtak a rendszerváltásban, mert azóta köddé vált a szociális biztonság, a stabil munkahely, megélhetés, a kiszámítható életpálya. Az is figyelemre méltó adat, hogy a szlovákok 55 százaléka szerint a korábbi rezsim alatt jobb volt az egészségügyi ellátás, mint ma. Ma, azaz a huszonegyedik században, 25 évvel a szabad világhoz való csatlakozás után! Beszédes tényadatok ezek, melyek különösen elgondolkodtatóak így a rendszerváltás 25. évfordulóján. Amely alkalmából ugyan megtartották a hivatalos állami megemlékezéseket, az általános ünnepi hangulat azonban - a fentiekre tekintettel talán érthető módon - elmaradt. 1989 vívmányai kétségbevonhatatlanok: normális ember aligha szeretne élni egy elnyomó rendszerben, ahol a „tiltott” gondolatok miatt félni kell a kapucsengő megcsörrenésétől, a fekete autótól. Ugyanakkor – így huszonöt év után – ideje lenne kezdeni valamit azokkal a tömegekkel is, akik mindezek ellenére a rendszerváltás veszteségeinek érzik magukat, méghozzá joggal.

Ha megoldást közvetlenül nem is, az ehhez szükséges együttgondolkodást, elemzést igenis segítik azok a szakmai fórumok, konferenciák, amelyek a rendszerváltozást és az annak következményeként előállt fejleményeket elemezték a negyedszázados évforduló alkalmából. Több ilyenre is sor került, számos igen érdekes és figyelemre méltó előadással. Különösen fontosak azok, amelyek a felvidéki magyarság szemszögéből vizsgálták meg a „bársonyos forradalom” eseményeit - az előzményekkel és a következményekkel együtt. Mi ezek közül kettőt emelnénk ki az alábbiakban.

Az egyik Duray Miklós előadása, amely október 17-én hangzott el Budapesten a „Magyarok a rendszerváltásban a határon innen és túl” c. szakmai konferencián. A fórumot a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet szervezte. Az 1989-ben tetőző folyamatokat nem csak átélte, de azok aktív, tevőleges mozgatójaként ismert Duray előadásában kendőzetlenül beszélt a rendszerváltás körüli „kulisszatitkokról”, személyes történetekről és a felvidéki magyarok számára fájdalmas következményekről. Már az előadását is a „minek nevezzetek” örök kérdésével indította: rendszerváltás? rendszerváltozás? rendszerváltoztatás? Azóta sem tudunk valójában közös nevezőre jutni. Az előadó mindazonáltal Antall Józseffel ért egyet, aki azt mondta: csak lovakat lehet leváltani, rendszert nem...

Duray Miklós előadása a történelmi utalásokon túl a személyes vonatkozású megjegyzések, illetve a napjainkra tett megállapítások miatt is figyelemre méltó. A világpolitika mai alakulását tekintve megakad az ember szeme az ilyesmin: *„Soha nem felejttem el, amikor Prágában voltam parlamenti képviselő (1990. január 30.-ától 1992. december 31-ig) 1991 januárjában kezdeményeztük az átvilágítási törvényt, ami kizárta a politikai közéletből a kommunista titkosszolgálatok munkatársait és együttműködőit, a pártállam politikai tisztségviselőit és a munkásőrség tisztségviselőit. Az első tiltakozás a törvény elfogadása előtt az Egyesült Államokból érkezett...”*

Vannak azonban más, elsőre talán meghökkentő - jobban belegondolva azonban sajnos nagyon is érthető - vallomások is. Az egyik még a rendszerváltás előtti hatalmi megnyilvánulásokat illeti. Ezt mondja Duray: *„Érdemleges összefüggésekre tudok rámutatni a román, magyar és a csehszlovák szervek együttműködésére, éppen 1979. július 19.-étől.”* Vagyis onnantól kezdve,

hogy Durayt a csehszlovák hatóságok „intézményesen” is zaklatni kezdik, ami aztán kétszer is bebörtönzéssel zárul.

„Arról eddig nem beszélt senki, hogy 1990 februárjának legelején felkeresett engem az SZDSZ és a FIDESZ egy-egy embere és közölte velem: ha nem tagozódok be a szlovákiai egy-ségmozgalomba, akkor politikailag megsemmisítenek.” Ezzel azonban már több dolga lesz az ember emésztésének, ha mélyebben belegondol. Mint ahogy ezzel az „útravalóval” is: *„Azóta huszonöt év eltelt. Láthatóan azok lettek eredményesek, akik a magyar közösséggel szemben szövet-keztek. Sikerült szétverni a felvidéki magyar társadalmat, jelentős magyarországi hozzájárulással, és még azt sem mondhatom, hogy ezt csak egy párthoz lehet kötni. Derekasan kivette benne részét mindkét magyarországi politikai oldal.”*

Érdemes hát elolvasni Duray Miklós elemzését, melyet e lapszámunkban teljes terjedelmében közlünk.

A kulcsos-bársonyos forradalomról

Prágában 1989. november 17-én a nemzetközi diáknapi alkalmából megrendezett diáktüntetésen először csörrentek meg kulcsok a kezekben, hogy – ha csak jelképesen is – megnyissák az ország lakosai előtt immár csaknem fél évszázada szinte hermetikusan bezárt Szabadságkaput. A békésen induló tüntetést a rendőrök brutális közbelépése próbálta felosztatni. Könyörtelen fellépésükkel csak olajat öntöttek a tűzre. A tüntetés a kommunista rendszer elleni, politikai reformokat követelő megmozdulássá nőtte ki magát és rövid időn belül országos méreteket öltött. A nagyobb városokban a színészekkel és tanítókkal az élen tízezrek siettek a diákok segítségére. Szívükben ismét feléledt a természetszerűen bennük élő szabadság utáni vágy, amelyet nem lehet megtagadni, és ami a kellő pillanatban nagy dolgokra képes. Ezzel kezdetét vette a bársonyos forradalom. Sorra egymást követték a fontosabb események és a korszakalkotó változásokat már lehetetlen volt megállítani.

Prágában a cseh ellenzék a Charta 77 aktivistáival megalakították az eseményeket irányító Polgári Fórumot. Pozsonyban testvérszervezetként megalakult a Nyilvánosság az Erőszak Ellen. Vágsellyén a magyar értelmiségiek megalakították a Független Magyar Kezdeményezést, majd november 24-én Pozsonyban megalakult a Csehszlovákiai Magyar Fórum.

A kommunista pártvezetők, Jakeš, Jindra, Husák lemondásra kényszerültek. November 29-én az alkotmányból törölték a kommunista párt vezető szerepét. Ezt követően egy hónapra rá államfővé választották a párton kívüli Václav Havelt. A rendszerváltás legjelentősebb vívmánya kétségkívül az volt, hogy 1991. június 21-én az utolsó szovjet katona is elhagyta hazánk területét és Csehszlovákia szuverén, önrendelkezéssel bíró jogállam lett. Legalábbis papírforma szerint. De mindez még korán sem jelentette a változások végét. 1992. december 31-én Csehszlovákia kölcsönös megegyezéssel kettévált és a történelemben másodízben született meg az önálló Szlovákia. (Szinay Árpád összefoglalója)

szd

Magyarok a rendszerváltásban – határon innen és túl

A budapesti székhelyű Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet 2014. október 17-én „Magyarok a rendszerváltásban – határon innen és túl” címmel egész napos műhelybeszélgetést szervezett Budapesten a DOMUS vendégházban. A szervezésben a RETÖRKI munkatársai, Bakos István, Domonkos László, Juhász György vettek részt. Minden utódállamból és a nyugati diaszpórából neves szakembereket hívtak meg, hogy tartanak 20 perces előadást, s vegyenek részt a konzultációban. Téma: Hogyan élte meg a helyi magyar közösség az ott lezajlott rendszerváltozást, s milyen hatással volt a magyarországi rendszerváltoztatás az életükre? A műhelybeszélgetést a RETÖRKI főigazgatója, Bíró Zoltán nyitotta meg, aki elmondta, hogy a rendezvény zártkörű, a sajtót azért nem hívták meg, hogy higgadtabb beszélgetésben járják körül a meghívottak, hogyan éltek meg közösségükben a rendszerváltást.

Lezsák Sándor, az Országgyűlés alelnöke, az 1987-es Lakitelki Találkozó szervezője örömmel üdvözölte nemzedéktársait, akik „a történelem jegyesei voltak”, formálták, alakították a rendszerváltást. Felidézte lakitelki tanítóként átélt élményeit, többek közt azt, hogy 1970-ben felvidéki irodalmi estet szerveztek, 1971-ben Sütő Andrást látták vendégül, 1978-ban Kárpátalján találkoztak írókkal, költőkkel, S. Benedek András szervezésének köszönhetően. A Fiatal Írók Találkozóját 1979-ben szervezték, az eseményen neves írók, költők vettek részt, mint Csoóri Sándor, Illyés Gyula, Bíró Zoltán. Fontos állomás volt a Bethlen Gábor Alapítvány alapítása, majd az 1987-es Lakitelki Találkozó szervezése. Domonkos László publicista, író, a RETÖRKI munkatársa vezette a műhelybeszélgetés első részét, majd Bakos István és Juhász György vették át a moderátor szerepét.

Domonkos László Duray Miklós Kutyaszorító könyvéhez írt Csoóri-előszóból idézte a kor nagy felismerését jól kifejező mondatot: „Egymás nélkül sötétségben vagyunk”.

Duray Miklós felvidéki politikus, közíró „Mikor kezdődött a kommunista egypártrendszer megszűnése?” címmel tartott előadást – ennek szövegét folyóiratunk e számában teljes terjedelmében közöljük.

Göncz László, a muravidéki magyarok parlamenti képviselője úgy vélte, nagyon hasznos lehet ez az élő történelem-szerű megnyilvánulásokból (oralhistory) álló műhelybeszélgetés. A rendszerváltozás fontos változást hozott a muravidéki magyarok életében: szabad mozgás, szabad együttműködés lehetőségét és a magyarság lélekszámának csökkenését. Leszögezte, hogy a muravidéki magyarság a magyarországi rendszerváltozás és Szlovénia önállósága után került fel a magyar nemzeti térképre. A szlovén rendszerváltozás összefonódott az önállósodási folyamattal. A magyarok is támogatták az önálló szlovén állam megalakulását, szolidaritást vállaltak. Jellemző, hogy a kommunista nómenklatúra sikeresen mentette át magát. A kisebbségvédelem sohasem párosult őszinteséggel a szlovén hatalom részéről. Fontosnak tartja a magyar intézmények létrehozását, ugyanakkor nincs önálló magyar iskolahálózat, a kétnyelvű iskolákra a többségi dominancia a jellemző.

Gálfalvi György marosvásárhelyi publicista egy irodalmi műnek beillő dolgozatban idézte fel a rendszerváltozáskor megélt személyes élményeit.

Bata János, az ARACS folyóirat főszerkesztője felidézte 1989-es naplóbejegyzéseit, egy tanító hogyan látta a koszovói albánok helyzetét, az 1989-es rigómezei eseményeket.

Csáky Pál írásban küldte el előadását, amelyet Bakos István olvasott fel – ezt az előadást, mint ahogy Gálfalvi Györgyét is, szintén közöljük az alábbiakban.

Bodó Barna egyetemi docens, politológus a temesvári eseményeket idézte fel 1989-ből. Ma az igazolja a magyar népesség megtartó erejét ebben a városban, hogy abszolút számban mérve a magyarok létszáma nem fogy, viszont megszenvedik az értelmiség elvándorlását. A román terjeszkedést jól illusztrálja, hogy míg 1920-ban két ortodox templom volt Temesváron, 1920-1989 között épült 8, 1989 után további 16 ortodox templomot emeltek. Úgy fogalmazott, hogy Tőkés László a temesvári eseményekkor nem gondolta volna, hogy ezzel az ortodox egyházat is felszabadítja. Balázs Sándornak a kisebbségvédelemről írott gondolatait idézte, hogy reményre és tudásra, bizalomra és hitre, helyzetismeretre és tudatosságra van szükség.

Andócsi János történész a Drávaszög, Szlavónia helyzetével foglalkozott. Az átmenet a diktatúrából a demokráciába, illetve Horvátország függetlenségért folytatott háborúja talán még komplexebbé teszi azt a kérdést, hogy miként és milyen hatásoknak kitéve éltek meg a múlt század nyolcvanas éveinek végét, illetve a kilencvenes évek háborús szörnyűségeit. Ebbe a történeti kontextusba helyezte az akkori érdekképviselői kísérleteket, illetve azt, hogy milyen szerepe volt vagy lehetett volna magyarságnak a rendszerváltásban. Szólt a magyarországi rendszerváltásnak magyarságunkra gyakorolt hatásáról és arról, milyen „megítélés” alá esett magyarság a mindenkori magyar és horvát kormányok részéről. Néhány hete a Lakitelki Népfőiskola szervezésében felvidéki egyetemisták, a Se-

lye János Egyetem hallgatói érkeztek falukutatásra a Drávaszögbe, számukra teljesen új felfedezés volt a kis létszámú magyar közösséggel való ismerkedés. A műhelybeszélgetés során a legfiatalabb előadó számára, aki 1989-ben csak tizenhat éves volt, megtiszteltetés részt venni egy fórumon azokkal, akik a rendszerváltozást alakították. Felidézte az 1971-es „Horvát Tavaszt”, amikor a kommunista pártban indult el Belgrád elleni szervezkedés, kísérlet Tito rendszerének megváltoztatására. Jellemző volt, hogy a ma oly impozáns horvát autópályák tervei már 1974-ben elkészültek, de nem engedték az építkezést, nehogy a horvát területek fejlődésben elhúzzon az ország többi területét megelőzve a fejlődésben. A mai Horvátország területén a háború kitörésekor a lakosság 10%-a szerb volt, akiket Belgrádból irányítottak. A magyarság számára is drámai volt a kérdés: elhagyja-e a szülőföldet az államrendszer lebontása, a háborús események idején, vagy csendben itthon maradjon?

Deák Ernő történész, a Bécsi Napló főszerkesztője is a számára emlékezetes eseményekről beszélt. Borbándi Gyulát idézte, aki szerint a magyarságot felkészületlenül érte a reális szocializmus felszámolása. Václav Havel 1990-ben Salzburgban tartott beszédében úgy jellemezte a helyzetet, hogy 1989-ben olyanok voltunk, mint a szabadon engedett rabok, akik állnak a börtön kapujában, mert nem tudják, merre induljanak. Deák Ernő emlékeztetett, hogy a lakiteleki sátorbontáskor, Nagy Imre újratemetésekor az ausztriai diplomáciai körök és Helmut Kohl is józanságra, óvatosságra intettek, nem siettették a reális szocializmus felszámolását. A nyugati emigrációban az 1956-os menekültek megőrizték magukban a forradalom lelkületét. Kende Péter a Párizsi Füzetek, Hanák Tibor a Bécsi Napló megjelentetésével adott maradandót. Kovács Kálmán galériája is fontos hely volt.

Emlékezetes élmény a falurombolás elleni tüntetések szervezése. Felidézte, hogy amikor Lezsák Sándorral először találkozott Münchenből hazafelé tartó útján, Bécsben, apostolnak nevezte a fiatal tanítót.

Hódi Sándor pszichiáter, a történelmi VMDK egyik alapítója az autonómia gondolata köré fonta mondanivalóját. A magyar közösségek autonómia iránti igénye már 1992-ben a Közép-európai Népcsoportok Fóruma (KENF) keretében megfogalmazódott, Duray Miklós kezdeményezésére. Megtapasztalhatták, hogy aki az autonómiát, mint politikai célt komolyan veszi, az marginalizálódik, és 25 évvel a rendszerváltozás után még csak a definíciónál tartunk, azt keressük, mi is az az autonómia. Az 1992. április 22-én elfogadott VMDK autonómia-tervezetnek a felhígítása folyik. A bácskai magyarokra Milosevic találóan mondta, hogy „magukat szeretem, mert maguk könyvet adnak ki, ha valamit akarnak, a szerbek pedig kisbaltát rántanak elő”. Ma azt kérdezhetjük meg, vajon jó vonatra szálltunk-e? Zentán 1997-ben az MVSZ égisze alatt a kettős állampolgárság és a területi autonómia egyszerre került napirendre. A 2010-ben elfogadott törvénynek most az a következménye, hogy magyar útlevéllel hagyják el a szülőföldjüket a magyarok, nincs erős, nemzeti érzelmű értelmiségi réteg. A rendszerváltozásnak néhány társadalmi és lélektani vonatkozására mutatott rá: a népesség kohéziója csökkent. Mint a méhkaptárban a kalózmézek, úgy viselkedünk, nem gazdagodik a kaptár.

Vári Fábián László kárpátaljai költő: A Szovjet Kommunista Párt vezető az 1970-80-as években nem titkolták, hogy azt tervezik, a szocialista tábor valamennyi országa a Szovjetunió tagköztársasága lesz. Úgy véli, Brezsnyev halála az origó, a gorbacsovi politika, a krími tatárok tüntetése a Vörös téren, Csernobil mind hozzájárultak a diktatúra fellazulásához. Kárpátalján negyed századdal az 1944-es katasztrófa után az ungvári egyetem diákjai 1967-ben megalakították a Forrás stúdiót (többek közt S. Benedek András, Tóth István, Fodor Géza, Vári Fábián László). A tagjai 1971-ben levelet írtak a pártbizottságnak az anyanyelvi oktatás és a kollektív jogok elérése érdekében. A Kárpáti Igaz Szóban 1988-ban megemlékezést jelentettek meg a szolvyvai lágerről, településenként készült veszteséglista. Ezt követte 1989. február 26-án a KMKSZ megalakulása, a közgyűlésen a hatalom által kijelölt vezetők (Balla László, PetroLizanec) helyett Fodó Sándort választották meg elnöknek. Fodó is úgy tartotta, a KMKSZ előképe az egyetemisták Forrás stúdiója volt.

Tőkés László EP képviselő, a temesvári hős gratulált a RETÖRKI megalakulásához, úgy véli, nagy szükség van az intézménynek az alapító okiratában megfogalmazott feladatok elvégzésére, mert zajlik a történelem átírása, például a soproni piknik, a temesvári események esetében is. A rendszerváltozásra nemzetpolitikai dimenzióban, az egész szocialista táborra vonatkoztatva és az egész kontinenst átfogva kell tekinteni. Az események sora, amely hozzájárult a diktatúra összeroppanásához: Monor, Lakitelek, ellenzéki kerekasztal, Pozsgay Imre forradalomra vonatkozó kijelentése, Nagy Imre újratemetése, Páneurópai Piknik, kelet-németek menekülése. A rendszerváltozás nemzetpolitikai dimenziói: falurombolás elleni tüntetés, Temesvár, Szűrös Mátyás kijelentése 1988-ban az egységes magyar nemzetről. Temesvár kapcsán felidézte, hogy Újvárosi Ernő halála, temetése, 1989. áprilistól decemberig a templomban vasárnaponként folyamatos

csendes ellenállás volt. A berlini fallal együtt a trianoni falak lebontása is megkezdődött, ezzel együtt a határok fölötti nemzetegyesítés.

Milován Sándor kárpátaljai politikus úgy látja, a rendszerváltozás színjáték volt, amit a vasfüggöny mögött készítettek elő. A Szovjetunió széteséséhez a rubel elértéktelenedése vezetett, a hatalmas ország területén az oroszok éltek a legrosszabbul. Ukrajna megalakulása is nagyhatalmi spekuláció eredménye. Az önálló Ukrajnában a megnyomorított nép az oroszokat kezdte utánozni a hatalomgyakorlás terén. Hamarosan felütötte fejét a nacionalista türelmetlenség, például a Krimi félszigeten erőltették, hogy ukrán legyen a hivatalos nyelv. Magyarország politikai, gazdasági, morális helyzete egy az egyben visszatükröződik Kárpátalján. Néhány példát sorolt fel, amikor a magyar diplomácia szervilizmusa miatt a kárpátaljai magyarok helyzete nem javult, sőt romlott. A kettős állampolgárság ma a kárpátaljai fiatalok életét mentheti meg.

A műhelybeszélgetést **Bíró Zoltán** történész, a RETÖRKI főigazgatója foglalta össze. Az ő véleménye szerint a rendszerváltás kifejezés használata azért jogos, mert a politikai rendszer megváltozása valóban váltás volt, amit folyamatnak kell tekinteni, de a jelentősége miatt egy összefüggő eseményként kell értékelni. Kitért arra, hogy valóban paktumok eredménye volt a rendszerváltás, de a híresztelésekkel ellentétben nem a Rózsadombon köttettek, hanem New Yorkban, Londonban, Moszkvában, Máltán. És ezeknek a lényege az volt, hogy békés legyen az átmenet, és a leköszönő rendszer prominenseit ne vonják felelősségre.

Megköszönte a részvételt a műhelybeszélgetésben és felvetette az együttgondolkodás folytatásának lehetőségét. Az előadásokat a RETÖRKI kiadványba szerkeszti, amennyiben az előadók publikálásra alkalmas szövegeiket megküldik a műhelybeszélgetés szervezőinek.

POGÁNY ERZSÉBET

Mikor és mivel kezdődött a kommunista egypártrendszer megszűnése?

Sokat vitatkoztunk az elmúlt negyedszázadban arról, hogy a „létező szocializmusként” nevezett hatalmi-politikai rendszernek 1989-ben bekövetkezett megszűnése rendszerváltásnak, rendszerváltozásnak vagy rendszerváltoztatásnak nevezendő-e. Azóta sem tudtunk közös nevezőre jutni annak megítélésében, hogy a kommunista rendszer vagy rend megszűnte egyszeri esemény volt-e mint a kerékpáros bukása az első fék hirtelen behúzásakor, vagy olyan folyamat, amiben kényszerű rendszermódosítások követték egymást, mígnem kiderült, a módosítandó nem módosítható tovább – itt a vég.

Nyilvánvaló, minden esemény lefutását tér- és időfüggvény határozza meg. A társadalmi és politikai események azonban több mint négy dimenzióban zajlanak. Nem csak a tér és az idő határai között történnek, hanem a lelkivilág, gondolkodásmód, beidegződések, szocializációs folyamatok, személyes- és csoport érdekek, hatalmi érdek, értékrendek és változásaik közepette, amik a térfüggvény rendszerében ugyan különböző helyen jelenhetnek meg, de egyrészt az eseményeket körülölelő időgörbületnek a negyedik dimenzióknak vannak alávetve, ugyanakkor meghatározó befolyással bírnak az eseményekre, ezért az idővonalat is befolyásolják, az origótól nézve minden irányban. Az ötödik dimenzió az események döntő tényezője.

Duray Miklós előadása

A kérdés az elvonatkoztatás szempontjából abban rejlik, hogy az események értékelésének az időhatárát hogyan húzzuk meg, emberöltő arányosan a térfüggvény rendszer minden oldalára nézve, vagy csak szigorúan arra az egy-két hónapra vagy egy-két évre szűkítve, amikor a fordulat lényegi része bekövetkezett. Hatezer év múlva, ha lesz valaki, aki erről véleményt mondjon, nevetségesnek fogja tekinteni az erről folyó vitát, de akkor már nem is lesz jelentősége. A váltás, változás, változtatás értelmezése legfeljebb két emberöltő időtávlatában értelmes.

Abban – úgy tűnik – mindannyian megegyezünk, hogy folyamatról van szó, hiszen minden esemény időfüggvényben mérhető. Még a forradalomnak is van felfutási és lecsengési görbéje.

Antall Józseffel értek egyet, aki szerint csak lovakat lehet váltani, rendszert nem. Hozzáteszem: kormányt lehet váltani, vagy akár változatlan politikai erők által gyökeresen átalakítani, de kormánytól, azaz hatalmi-politikai szemlélettől függően az ilyen váltás csak rendszeren belüli változásokat eredményezhet, amit szemléletváltozásnak nevezünk. Az elitváltás lehet majdnem rendszerváltoztatás, de mégsem az, legfeljebb szemlélet- vagy érdekváltás (1989 után a változást sokan gúnyosan csak gengszterváltásnak nevezték.) Ebben jelentkezik a váltás és a változás közötti lényegi különbség, a két megítélés közötti bölcséleti ellentét.

A váltás, vagy változás közötti különbségre utal néhány múlt századi történelmi példa is.

Romániában 1945 márciusa és 1952 júniusa között Petru Groza kormánya jelentette a monarchiából (a Vaszárda fasiszta/náci diktatúrájából) a kommunista diktatúrába való átmenetet, azaz a Szovjetunió által ellenőrzött „rendszerváltozást” – az amerikaiak és az angolok folyamatos tiltakozása ellenére.

Az 1953. június 15.-17. között lezajlott berlini felkelés és 1956 őszén, október 22.-éig a Lengyelországban kibontakozott tiltakozó megmozdulások által kikényszerített személyi hatalomváltás, valamint a magyarországi '56-os forradalom és szabadságharc inkább arra a sajátos sorsú sivatagi rózsrára emlékeztet, aminek a növekedését vagy sorvadását a helyileg (diszkrét) meghatározott körülmények befolyásolják. A csapadékon, vagy annak hiányán kívül nincs külső (a rendszeren kívülről jövő) segítsége.

Ennek ellenére egy létező politikai rendszeren belül is elképzelhetők a változások, akár diszkrét (meghatározott), akár folyamatosan változó feltételek mellett.

Magyarországon 1953. július 4-én Rákosi eltávolításával és Nagy Imrének a minisztertanács elnökévé való kinevezésével jelentős szemléletváltás következett be az előtte való négy évhez képest. Valójában ez volt az '56-os forradalom példaadó előjátéka, mert megmutatta, „lehet másként csinálni”. Ezzel szinte párhuzamosan a Szovjetunióban is megtörtént az első szemléletváltás. Mindezek nélkül aligha alakulhattak volna meg a reformista csoportok, a Petőfi-kör és '56 októberében az egyetemistáknak a lengyelekkel rokonszenvet kinyilvánító csoportjai, később a forradalmi munkástanácsok, és aligha győzhetett volna egy-két nap erejéig a forradalom, megismételve az egy évszázaddal korábbi történelmet, ami a forradalomnak a szabadságharccá változását jelenti.

Csehszlovákiában 1959 és 1963 között zajlott le az első szemléleti váltás a tíz évvel korábbi koncepciók perke életben maradt áldozatainak szabadon bocsájtásával és rehabilitációjával. Részben ennek lett a következménye a csaknem rendszerváltozáshoz vezető „Prágai Tavasz” 1968-ban, aminek két közvetlen előzménye is volt. Az egyik: a prágai cseh vezetésnek Beneš óta hagyományozódó szlovákellenessége; a másik: az 1967 novemberében zajló Csehszlovák Írószövetség negyedik kongresszusán kirobbant botrány Ladislav Mňačko javaslata kapcsán, hogy a kongresszus vállaljon szolidaritást Izraellel, az akkor már zajló zsidó-arab háborúban.

Magyarországon az 1968 és 1971 között kibontakozó „új gazdasági mechanizmus” jelentett újabb szemléletváltást, ami ugyan csírájában hunyt el, de mégsem teljesen, hiszen tíz év múlva Magyarország tagja lett a Nemzetközi Valuta-alapnak – ami 2008 óta már nem számít sikertörténetnek. Ekkortól datálható a magyarországi konzumszocializmus korszaka is. Viszont emiatt nyilatkozott úgy 1982-ben Csehszlovákia Kommunista Pártjának ideológiai titkára, Vasil Biľak, hogy nem Lengyelországban kell védeni a szocializmust (a Szolidaritás független szakszervezeti mozgalommal szemben), hanem Magyarországon.

Ezek a példák mutatják a különbséget a váltás, szemléletváltozás, felfogásbéli változás és a rendszerváltozás között. Kérdéses, hová torkollik a folyamat: kormány- vagy csupán elitváltásba, esetleg szerkezet- vagy rendszerváltozásba. Mindezt követi-e a szemlélet változása és az értékrendi megújulás? Ez utóbbi két tényezőnek a változása a leginkább időigényes.

Anélkül, hogy belemélyednénk a magyarországi változások elemzésébe, felülnézetből annyi állapítható meg, hogy a rendszerváltozásért vívók küzdelme 2006-ban ért el ahhoz az erőarány változáshoz, amikor átlendültek a holtpontra és a múltból jövőket veszíteni kezdték az újakkal szemben. Ez nem azt jelenti, hogy mindenki, aki korábban jött csapnivaló, a többi pedig bezzeg gyerek. De egy biztos, nem lehetnek azok a jövő meghatározói, akik azokhoz kötődnek, akik 1982-ben bevitték Magyarországot a Nemzetközi Valutaalapba. Lehet, hogy ez egyesek számára akkor nagy eredménynek számított, de tudatosítani kell, hogy ez is egy hasonló paktum eredménye volt, mint az 1963-as amnesztia rendelet. A paktumot a szovjethatalommal kellett megkötni a hatalmi viszonyok megőrzése érdekében. A szovjethatalomnak pedig más hatalmakkal kellett lepaktálni, vagy engedni saját érdekében.

Ez a rendszerváltás/változtatás rákfenéje is, mert az egész egy paktumon, egyezkedések sorozatán alapult, amit biztosan nem a Rózsadombon kötöttek, de a korábbi érdekkörök sérthetlenségére vonatkoztak. A 2010 óta a Magyarországot érő támadások is ezzel magyarázhatók – a magyarországi belpolitika sérti a negyedszázaddal ezelőtt lepaktálók érdekeit.

Soha nem felejttem el, amikor Prágában voltam parlamenti képviselő (1990. január 30.-ától 1992. december 31.-ig) 1991 januárjában kezdeményeztük az átvilágítási törvényt, ami kizárta a politikai közéletből a kommunista titkosszolgálatok munkatársait és együttműködőit, a pártállam politikai tisztségviselőit és a munkásőrség tisztségviselőit. Az első tiltakozás a törvény elfogadása előtt az Egyesült Államokból érkezett, a New York-ban székelő Helsinki Watch-tól. Azt azonban bizonyíthatatlanul, de tapasztalatból tudom, hogy 1989 decemberétől kezdve a kü-

lönböző nyugati, főleg amerikai kapcsolatfeltevő küldöttségek a még létező, dokumentumokat megsemmisítő kommunista titkosszolgálat embereivel találkoztak elsőként. Azokat ismerték, velük álltak kapcsolatban.

Az 1989-90-ben történetekről, a kommunista rendszer bukásáról lezajlott sok eszmecsere, vita és kardoskodás közepette mintha elfelejtkeztünk volna arról, hogy az a politikai-hatalmi rendszer, ami akkor megbukott, csak látszólagosan volt rend, inkább parancsuralomként nyilvánult meg és rendszerként működésképtelen volt. Csak a hatalmi (rendőri és katonai) erő tartotta lábon. Bukásával erkölcsi, szellemi és gazdasági romhalmazt hagyott maga után, amit nem lehet egyik napról a másikra eltakarítani, hiszen még negyed század múltával is botladozunk maradványaiban, amik mérgezik napjainkat.

Ugyanakkor tudatosítanunk kell, hogy a kommunista egypártrendszer bukása mindazon államokban, ahol magyarok élnek a Kárpát-medencében, másként zajlott le, ami a térfüggvény és az ötödik dimenzió okán való.

Magyarországon az élhető szocializmus kereteit igyekeztek megteremteni, amit még fel sem lehet róni az akkori politikai vezetésnek, hiszen mindkét fél jól járt. Sőt a harmadik, az ellenzék is, mert az úgynevezett demokratikus ellenzék ismert tagjait nem zárták börtönbe. Ugyanakkor a magyarországi nemzeti érzelmű ellenzéki, vagy az '56-ra visszaköszönő ellenzéki megnyilvánulásokkal szemben szigorúan felléptek.

Valószínűsíthető, hogy ezzel függ össze a magyarországi, az ún. „demokratikus ellenzéknek” a határon túli magyarok másként gondolkodóihoz fűződő viszonya is. Az 1970-es évek második felétől követhető nyomon ez a kapcsolat, elsősorban Románia és Csehszlovákia felé. Kezdetben én voltam a fő kapcsolódási pont a Felvidéken, talán 1985-ig.

Budapest, 1989. március 15.

Ennek az évnek az őszén, Budapesten került megrendezésre az Európai Kulturális Fórum, aminek az alternatív fórumáról, ami az ún. demokratikus ellenzék ügykörébe került, a határon túli magyarokkal kapcsolatos tárgykör kiesett. A magyarországi ellenzéki szervezők akkor úgy indokolták, hogy ezt a kérdést az európaiak nem értik. Ami lehet, hogy igaz volt, de ez meddig tartható állapot. Másfél/két évvel később derült ki, hogy a magyarországi „demokratikus ellenzék” számára a határon túli magyarok másként gondolkodói, ellenállói csak eszközök voltak egy „kelet európai” ellenzéki front felmutatására. Valamikor 1986-87 táján a korábbi ellenállókat ejtették és egy új, az 1950-es évekre emlékeztető harcos csoport kinevelésére összpontosítottak, akiket ezúttal nem ifjú kommunistáknak neveztek, hanem liberális demokratáknak.

A Magyarországgal szomszédos államokhoz szakított magyarokkal kapcsolatban azonban sajátos megállapításra jutunk, ha vizsgáljuk az adott államhatalommal 1945 óta kialakult konfliktusait. A részletezéstől eltekintve a nemzeti jellegű magyarországi szervezkedéseket és az elszakított magyarok önvédelmi vagy egymással rokonszenvező tevékenységét minden esetben sovinsztánnak, rendszerellenesnek minősítették, büntették, sőt halálbüntetéssel vagy sok éves börtönnel büntették, még ha az a pártállam szervezeti kereteinek és szabályainak a betartásával jelentkezett is.

Megítélésem szerint, ezért nem mutatható fel olyan magyar ellenállási tevékenység a második világháború utáni időkben 1989-ig terjedően, amit egyszerre lehetne nemzeti ellenállásnak és a politikai rendszerrel való szembeszegülésnek is minősíteni. Az egyetlen kivétel az 1956-os forradalom, aminek az utóéletében kellett megküzdenie ezzel a misztikus magyarellenességgel.

Valószínűleg emiatt nincs olyan rendszerváltást/változtatást-igazoló értékelhető adatunk, ami egyértelművé tenné, hogy az elmúlt huszonöt évben a Magyarországgal szomszédos államokban élő magyar közösségek előreléptek volna. Nem tudnak felmutatni olyan politikai, társadalmi, identitásbeli vagy gazdasági eredményt, ami igazolná sikerességüket. Ennek feltételezhetően az a fő oka, hogy a kommunista rendszerben a hivatalos hatalomba való beépülés volt az egyetlen lehetőségük a megmaradásra, a többpárti rendszerben pedig a többségi politikai élethez való csatlakozásuk jelentette az érvényesülés vagy az érdekérvényesítés egyetlen lehetőségét. Ugyanakkor arra is utal, hogy nem alakult ki olyan működőképes magyar nemzetpolitika, ami egységében tudná kezelni a szétdarabolt nemzetet és kilátást nyitna az önálló, államhatárokon átívelő magyar politika megfogalmazására.

A váltás/változás kérdésének a felvetése a 20. század utolsó harmadával kapcsolatban oda irányul, mikor indult el az a szemléletváltás, ami elvezetett a változáshoz. A sorsforduló valójában 1989/1990 határán következett be, vagy sokkal tágabb időben kell ezt értelmeznünk?

Elmondok egy sajátos történet-láncot a kibontakozásától, aminek inkább életrajzi vonatkozása van, mintsem történelem-tudományi, de háttéranyagként érdekes.

A csehszlovák politikai rendőrség 1979. július 21.-étől többször rajtam ütött. Érdemleges összefüggésekre tudok rámutatni a román, magyar és a csehszlovák szervek együttműködésére, éppen 1979. július 19.-étől.

Július 19-én késő délelőtt családommal Sopronba utaztam. A rajkai határátkelőn a magyarországi határőrök tüzetes vizsgálat alá helyeztek. Este, visszajövetelkor azonban levetkőztettek, az automat szerelődör fölé állították és mintegy két órát tartott a vizsgálat. A magyar határőröknek is már kínos volt, ezért az egyik a fülemhez hajolt és súgta: ne haragudjon, utasítást kapunk. Majd augusztus 21-én, hétfőn délelőtt a pozsonyi munkahelyemről elvitt az államrendőrség. Csak később tudtam meg, hogy július 19-én kora délelőtt az Ártánd/Bors Magyarország és Románia közötti határátkelőn egy japán állampolgártól elkobozták a Kutyaszorító c. kéziratom egyik példányát. A japán azért vált gyanússá, mert magyarul beszélt egy Nyugat-német állampolgárral.

A leírt esemény ellenére először csak 1982. november 10-én tettek zárkába.

Ennek a napnak hajnalán halt meg Leonyid Iljics Brezsnyev, Szovjetunió első embere.

Annyit tudtunk róla korábban is, hogy beteg. Bennfentesek révén azt is tudtuk, hogy Prágában a párt és állam vezetése abban reménykedett, hogy utódja Csernyenko lesz, aki 1968-ban a „Prágai Tavasz” leverésekor Szovjetunió prágai nagyköveti székében ült, ezért a husáki nomenklatura bensőséges ismerője és felépítője is volt. Prágából való hazatérése után nem sokkal a párt Orosz-Szovjet első titkáráként kezdett dolgozni. A nagyorosz nacionalizmus támogatója lett, vagy már korábban is az volt. Ez vélhetően igaz állítás, hiszen ő szervezte 1976-ban Taskentben azt az össz-orosz oktatásügyi szakkonferenciát, amin a nem oroszok orosz nyelvű tudásának elősegítése érdekében az orosz nyelven való oktatás tantárgyak szerinti bevezetéséről tárgyaltak.

A taskenti konferencián meghívottként megjelentek a szlovák oktatásügy képviselői is. Az ott szerzett tapasztalatok és feltételezhető biztatások alapján kezdték tervezni Szlovákiára méretezve a szlovák nyelvű oktatás kiterjesztését a magyar iskolákban.

Az időpont fontos: 1982. november 10-én engem azért tartóztattak le, mert a csehszlovákiai magyar iskolákban bevezetendő szlovák nyelvű oktatás ellen szerveztem ellenállást. Ez a rendszerváltozás, pontosabban a szemléletváltozás kezdete előtti időszakban történt.

Már az ezerkilencszáz harmincas évektől nyilvánvaló volt, hogy a Szovjetunióban két hatalmi ágazat birkózik egymással: a hadsereg és a titkosszolgálat, ami a szovjet állam megszűnéseig, sőt azon túl is fennmaradt – a titkosszolgálat győzött. Az elhalálozott Brezsnyev a hadseregre támaszkodott (akárcsak az 1930-as évek második felében Sztálin) és a Prágában áhított Csernyenko is.

A szemléletváltás a Szovjetunióban ezen a ponton következett be Sztálin halála, illetve a 20. pártkongresszus után először – a hadsereg által támogatott Brezsnyev utódja Jurij Andropov lett, a titkosszolgálat embere.

Azt akkor már a középszerűen informált emberek is sejtették, amennyiben hallgatták a Szabad Európa Rádió híreit, hogy a csúcstechnológiák szállításának leállítása (embargója), az ún. cocom lista miatt Szovjetunió a világpiacon egyre rosszabb versenyhelyzetbe került, gazdaságilag a csőd felé közeledik. Ennek ellenére a kommunista hatalmi rendszert összeomolhatatlannak vélték. A szovjet titkosszolgálat azonban tisztában volt a rendszer gyengeségével, sérülékenysé-

gével. Az összeomlás elkerülése véget a hatalom önvédelemi lépéseként fogható fel, hogy Brezsnyev után a legjobb értesülések birtokában álló titkosszolgálat akarta átvenni (vette át) a hatalom ellenőrzését. Az Andropov felügyelete alatt álló hatalom „reformokat” vezetett be, amolyan KGB-s módon, például a szeszfogyasztás korlátozásával, amiről amerikai tapasztalatok alapján tudni lehetett, hogy nem vezet célra, legfeljebb a maffiát erősíti.

Ennek a Brezsnyev utáni szovjethatalomnak a Csernyenkoéhoz hasonlítható, de ellentétes előjelű, sajátos magyar személyi vonatkozása is volt, illetve lett. Andropov 1956-ban a Szovjetunió teljhatalmú megbízottja volt Magyarországon, a kádári rendszer ismerője és kapcsolati embere, akárcsak Csernyeko 1968-ban Prágában. Ezt akár kulcskérdésnek is tekinthetjük a vazallusok kisszerű, földszintes gondolkodása szemszögéből. Majd Andropov elvtárs..., majd Csernyenkó elvtárs... elintézi.

Brezsnyev halálának napján tartóztattak le először, de Andropov regnálásának idején helyeztek szabadlábra 1983. február 22-én, a Budapest és Prága közötti egyeztetés nyomán, nem felmentve a vád alól. Nyilvánvaló, hogy az egyeztetés része volt valamilyen Moszkva felé irányzott magyarázat és Prága iránti gesztus is. Ezt kellett megszerkesztenie Aczél Györgynek, aki ötletgazdag ember volt. Ezért született az MSZMP Politikai Bizottságának június 21.-i határozata, amelynek az a mondata, hogy „az emigrációval való kapcsolatok semmilyen körülmények között sem nyithatnak lehetőséget ellenséges célok hazai népszerűsítésére, s nem szolgálhatnak a jobboldali emigrációs körök és a hazai ellenséges-ellenzéki elemek közötti együttműködés csatornájaként sem”, már ezzel hozható kapcsolatba. A következő lépés volt Csoóri Sándor egy évre szóló publikálási tilalma, mert az én, New Yorkban megjelent könyvemhez írt előszót, valamint Hajdú János „Utószó egy előszóhoz” c. egyoldalas pamfletje az Élet és Irodalom c. hetilapban, a Magyar Írószövetség hivatalos lapjában, 1983. szeptember 16-án.

Ennek a nagy felhajtásnak haszonélvezője voltam több mint egy évig, hiszen szabadlábon lehettem. De valószínűleg nem az én érdekemben történt, nem értem ennyit. Magyarországi belpolitikai egyensúlyt kellett fenntartani, hiszen akkor velem szimpatizált a népnemzeti és a demokratikus ellenzék is. Az egyik a hatalommal való párbeszédre helyezte a hangsúlyt, a másik pedig Aczél György oltalma alá tartozott.

Andropov 1984. február 4-én meghalt – állítólag nem természetes halállal, de ez önmagában a történetet nem befolyásolja. Utódja Konsztantyin Usztyinovics Csernyenko lett.

Néztem a halál bejelentésének napján a magyarországi és a csehszlovákiai TV híradását (éppen szabadlábon voltam). Az MTV híradójában így szólt a hír (lehet, hogy nem szó szerint, de indíttatásában ily módon): meghalt Jurij Andropov elvtárs, a magyar nép nagy barátja, utódja Csernyenko elvtárs lesz. A csehszlovák TV híradójában imígyen vezették be a hírt: meghalt Jurij Andropov elvtárs, utódja a csehszlovák nép nagy barátja Csernyenko elvtárs lesz. (A szó szerinti szöveget talán már nem lehet ellenőrizni.)

Nyilvánvaló, hogy ez a személyi váltás Szovjetunió politikai vezetésének élén nem elhanyagolható esemény. Küzd egymással két irányzat: a hagyományos hatalmi politika és a veszélyek

elhárítására törekvő valóságlatóbb politika, aminek képviselői tudatában vannak, hogy a Szovjetunió által vezetett hatalmi tömböt a gazdasági versenyképtelenség életveszélyesen fenyegeti.

Tény és való. Nem sokkal Csernyenko beiktatása után engem ismét letartóztattak (1984. május 10.). Bent feketedtem, készültem az újabb peremre, az államügyész már átadta a perirátokat a bíróságnak, csak a tárgyalás napja nem volt még kitűzve. Még ha pontosan emlékeztem a TV híradók szóhasználata közötti különbségre, ez önmagában a zárkában semmi reménykedésre nem adott okot. Noha emlékeztem a második letartóztatásom előtti nyugati hírekre is: Csernyenko gyógyíthatatlan beteg – egy amerikai orvos a TV képernyőjén nézván Szovjetunió új első emberét, állapította meg a diagnózist. Emlékszem erre, de ennek akkor nem szenteltem figyelmet, nem lehetett és nem is lett volna szabad ezzel összefüggésbe hozható következtetéseket levonni.

Végül bekövetkezett az esemény: Csernyenko 1985. március 10-én elhunyt. Erről a következő napon szereztem tudomást a napilapokból, amiket előfizettem a börtönben. Az eseménnyel azonban nem kapcsoltam össze semmilyen következtetést. Abban a pillanatban nem érthettem ennek semmilyen összefüggését.

Ha jól emlékszem 1985. március 11-én megválasztották Gorbacsovot Szovjetunió Kommunista Pártjának elnöki tisztségébe. Ő nem a hadsereg embere volt. A börtönben elolvastam Szlovákia Kommunista Pártja szlovák és magyar nyelven megjelenő napilapjában Gorbacsov összes beszédét, amit Csernyenko temetése alkalmából mondott el a különböző országok pártküldöttségeinek, és további akkori beszédeit is. A beszédekből azt a következtetést vontam le, hogy gyökeres szemléletváltozás történik a Szovjetunióban – ami nem hasonlítható az andropovi tiszte-toszasághoz. Eluralkodott rajtam az a meggyőződés, hogy rövidesen szabadlábra helyeznek. Amikor a megérzésemet közöltem a cellatársaimmal, örültek véltek. Valóban szabadlábra kerültem, 1985. május 10-én, és megszüntetendőre változtatták az ellenem felhozott, a rendszer felforgatásának vádját, aminek alapján mintegy tíz évet kaphattam volna.

Csak hogy húsz évvel később, amikor újra elolvastam Gorbacsov beszédeit, nem jöttem rá, miből éreztem meg mindezt. Pedig szabadlábra helyeztek és utána sem tartóztattak le, pedig a korábbiakhoz képest több okot szolgáltattam erre.

A történet lényege, hogy a kommunista hatalmi rendszer bukását a „Nyugat” által a szovjet-rendszeren belül gazdaságilag és politikailag kikényszerített olyan szemléletváltozás előzte meg, ami törvényszerűen a szovjet típusú politikai rendszer fokozatos módosulásához majd megszűnéséhez vezetett. Ebben az a véletlenszerű, hogy ezt a fokozatos változást a saját bőrömen és személyes történetem keretében tapasztalhattam meg. Élményszerűen és érzelmileg.

Tudatosítani kell, hogy a kommunista rendszer összeomlása valójában annak köszönhető, hogy kivonult mögüle a szovjet hatalom, mert központi ereje, az orosz politika és annak nemzet-hatalmi képviselői, akik az orosz érdekek védelmében visszavonulót fűjtak a „menteni, ami menthető” elve szerint. Feladták az szovjet birodalmi érdeket az orosz nemzet-birodalmi érdek védelmében.

Mivel a szovjet-blokkon belüli változás az orosz nemzethatalmi érdek újrafogalmazása miatt következhetett be, ezért játszódott le másként a hatalmi rendszer összeomlása Lengyelországban, Magyarországon, Csehszlovákiában, Romániában illetve Jugoszláviában.

A rendszerváltozásbeli különbségek a helyi többség politikai kultúrájától függtek. Valószínűleg az egyik szélsőség Románia volt, ott a változás nem a fővárosban indult, hanem a magyar-német-román vegyes nemzetiségű és vegyes felekezetű Temesváron. A másik szélsőség Tito maradvány-országa Jugoszlávia volt, ahol a belháború a Szovjetunió által korábban támogatott kommunista szerb hegemonia ellen tört ki.

Leginkább Lengyelország és Magyarország hasonlítható. Lengyelországban 1989 júniusában a választásokat követő kormányalakítással indult a rendszerváltozás, Magyarországon az '56-osok újratemetésével, tehát szinte azonos időben. Csehszlovákiában az események kissé hasonlítottak a Romániaihoz. Az NDK volt a kivétel – érthetően, ott a berlini fal ledöntésével kezdődött, hisz ez volt a hatalmi rendszer legégbekiáltóbb jelképe.

A felvidéki magyarok körében is másként zajlott ez a folyamat, mint a szlovákok vagy a csehek esetében.

A Charta '77 polgárjogi mozgalom elsősorban cseh gyökerű volt, az 1970-es évek második felében az alternatív cseh politika emigráns és otthoni képviselőinek döntéseként született meg a szlovák Gustáv Husák által fémjelzett rendszerrel szemben. Jó oka volt ennek, hogy az 1968 utáni csehszlovákiai retorziókat éppen egy szlovák politikus nevéhez lehetett kötni, aki felrúgta a nyugat által dédelgetett csehszlovák nemzeteszmet és Szlovákia számára Csehországgal azonos jogállást harcolt ki.

Van ennek a csehszlovákiai demokrata politikai ellenállásnak sajátos pikantériája. Említettem, hogy a „Prágai Tavasz” előjátékában megjelent a zsidó-arab konfliktus. Ha valaki veszi a fáradságot és elolvassa az 1968 utáni csehszlovákiai politikai konszolidáció politikai iratait, egyértelmű lesz, hogy a husáki rendszer a „Prágai Tavasz” eseményeiért a filoszemitizmust teszi felelőssé. Az 1968-as csehszlovákiai politikai válsággal szemben a husáki hatalom Szlovákia hit-hűségét hangoztatta.

Nem véletlen, hogy a Charta '77 szlovák tagjainak megszámlálására elegendő lenne két kezünk tíz ujjá és még felesleg is maradna. Magyarként egyedül voltam közöttük. Én is csak azt követően csatlakoztam, hogy nagy nehezen kiálltak mellettem első börtönzésemtől. Felmerült a korábbi csatlakozás eshetősége, de ezt, rajtam kívül minden akkori munkatársam elutasította.

A szlovákok körében a politikai rendszerrel szembeni ellenállás elsősorban a római katolikus egyház „földalatti” mozgalmában alakult ki az 1980-as évek elején. Innen lépett elő 1988 tavaszán a nagypénteki gyertyás felvonulással, majd másfél évvel később a keresztény klubok megszervezésével a szlovák Kereszténydemokrata Mozgalom és ezek védnöksége alatt illetve részeként a magyar katolikusok szervezkedése is.

Szervezett felvidéki magyar népes ellenállás, amire épülhetett volna egy rendszert változtató elképzelés, nem létezett.

Volt egy, a Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottsága, ami 1978-ban kezdte meg a működését, de sok válságon esett át. Az első, ötletadó összejövétel résztvevői egy kivételtől eltekintve árulók lettek vagy elmaradtak. Amikor a „bizottság” tudatosan vállalkozott jogvédelmi szerepre, a magyar iskolák védelmére, semmilyen társadalmi támogatottságot nem élvezett, tevékenységét a felvidéki magyarok nagy része inkább provokációnak tekintette. A helyzet 1982-83-ban változott meg, első börtönzéseim alkalmával. Annak az ellenkezője történt, mint amivel számolt a hatalom. A megfélemlítettség helyett az érdeklődés és az együttműködési készség növekedett. Új önkéntesek jelentkeztek. A második bebörtönzéseim és a szabadulásom után pedig létrejött a jogvédő bizottság kiadványait sokszorosító és terjesztő önkéntes hálózat, ami konspiratív módon működött, mint maga a bizottság – minden tagja csak egy további emberrel volt kapcsolatban, a többről nem tudott. A terjesztendő kiadványokat is csak megjelölt helyen tárolták és onnan vitték tovább, nem személytől.

A felvidéki magyarok „alternatív” életének egyik fontos része volt az 1949-ben, a pártállam által megalakított Csemadok, ami eredetileg a magyarul beszélő csehszlovákoknak (akkorra már visszakapták a magyarok az állampolgári jogait) a szocializmus építésébe való bekapcsolását szolgálta volna. Az akkori politikai hatalom azonban mellé fogott a szervezet megalakításával, mert általa teremtettek törvényes keretet a felvidéki magyar társadalom romjaiból való újraépítésének, még ha a tisztségviselők között sok kiszolgáló és besúgó is akadt. A szervezet története taglalásának mellőzésével csupán annyit kell a tárgyalt témával kapcsolatban megemlíteni, hogy a hivatalos hatalom (a pártközpont) már az 1950-es évek végén a „szocialista együttélésből” való kilógással vádolta, 1968 után pedig megbüntette a Csemadokot '68-as aktivitása miatt, mert egyértelműen követelte a „Prágai Tavasz” hullámhosszán a magyarok jogállásának javítását. Rövidesen parkoló pályára állították a némi politikai aktivitást lehetővé tevő Nemzeti Frontban (magyarul Népfront) a magyarok egyetlen szervezetét, ugyanakkor a Csemadok elnökét 1986-ban mégis prágai parlamenti képviselőjelöltként indították.

A további büntetéssel 1984-ben és ezt követően kellett szembe néznie a Csemadoknak, mert nem határolódott el a jogvédő bizottságtól és ugyancsak a felvidéki magyar iskolák védelmében szállt síkra. A Csemadok, még ha a politikai rendszernek nem is volt ellenlábas, de a magyar közösséggel szembeni hatalmi szándékokkal ellenkező álláspontot képviselt. Ezért a hivatalos politikai hatalomnak egyfajta, sajátos ellenzékét jelentette. Emiatt 1987-ben úgy döntött a politikai hatalom, hogy az ellenőrizhetőség érdekében mégis visszaveszik a Csemadokot a Nemzeti Frontba. Csakhogy a Csemadok közben alapszabály módosítást hajtott végre. Tevékenységét a jövőben úgy akarja folytatni, miszerint „szem előtt tartja... hogy a csehszlovákiai magyar nemzetiség kultúrájának fejlődése az egyetemes nemzeti kultúra... részeként történik”. Ez a mondat azonban kiverte a biztosítékot a csehszlovák és szlovák kommunisták agyában.

Az akkori birkózás végeredménye már nem érdekes, hiszen két évre vagyunk a kommunista hatalmi rendszer összeroppanásától és ott új fejezete kezdődik a korábbi küzdelmeknek. Inkább az alkothatja vizsgálatunk tárgyát, mit tudott produkálni a nem hivatalos felvidéki magyar közélet?

A jogvédő bizottságon és ehhez kapcsolódóan a Szlovákiai Magyar Iskolák Védelmi Csoportjának tevékenységén túl a rendszerváltozást közvetlenül megelőző időben a „Csehszlovákiai magyarok memoranduma” volt az egyetlen „tömeges” ellenzéki megnyilvánulása a felvidéki magyaroknak, amit nem szabad lebecsülni. Ezt is a jogvédő bizottság kezdeményezte 1988 tavaszán, de ősszel egy nagyobb szórású csoport áll mögéje és 266 támogató aláírással jelent meg 1988. december végén, követelve a magyarok alkotmányos jogait megvalósító törvények meghozatalát és a politikai reformokat.

A rendszerváltozás éve, 1989 ősze, novembere, decembere ugyan hozott változást a felvidéki magyarok közéletében is, aminek a sajátossága az volt, hogy feltűntek szabad kezdeményezések. Nem jelent meg azonban egyetlen olyan csoportosulás sem, ami korábban a mélyben bujkálva új értékrendet vagy új szemléletet hozott volna a főleg önmagára, a többségi társadalomra és a hatalomra tekintettel lévő felvidéki magyar közösség soraiba.

A rendszerváltozás kezdete csupán szerkezetileg jelent meg a felvidéki magyarok közösségében. Novemberben és decemberben három magyar csoportosulás jelentkezett. Elsőként a Független Magyar Kezdeményezés lépett a porondra. Ez ideológiailag ugyan a magyarországi Szabad Demokraták Szövetségéhez kötődött, de hatalompolitikai elképzelése szerint leginkább új-kommunistának volt tekinthető, mert ugyanazzal a meggyőződéssel lépett a közélet színterére, mint az 1949 után megjelenő magyar ifjú vagy kevésbé fiatal kommunisták, akik egyetlen lehetőséget a többségi politikai hatalomhoz való kötődésben látták.

A másik a Szlovákiai Magyarok Fóruma volt, ami 1968-ban a „Prágai Tavasz” idején a Cse-madokban szerzett tapasztalatok alapján képzelt el egy megreformált társadalmi szerveződést, ami reform kommunista körülmények között elfogadható volt, de ezúttal másról szólt a megnyegző tétje.

A harmadik kezdeményezés a magyar keresztény klubok voltak, amik a szlovák katolikus egyház földalatti mozgalmából tagozódtak ki fokozatosan. A szlovák kereszténydemokraták nyomása miatt azonban elszakadtak az anyatesttől és 1990 tavaszán önállóvá váltak, létrehozván a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalmat, ugyanakkor soha sem tudtak teljesen leválni arról a testről, ami létrehozta őket. Ők is, akárcsak a Független Magyar Kezdeményezés és utódjai, valamint mindkettőnek a késői utódja a 2009-ben alakult Most-Híd párt csakis a nemzeti többség politikai életének a tartozékaként, abba beépülve tudja megfogalmazni politikai létének lehetséges kereteit, beleértve gazdasági és személyi érdekeit is – a közérdekről szó sincs, akárcsak a kommunista rendszerben.

Az említett csoportosulásoktól teljesen függetlenül, a korábbi jogvédő bizottság tapasztalatain felnőve valamint az 1960-as évek második felében kialakult magyar ifjúsági klubok és a Prágai Tavasz idején megalakult Magyar Ifjúsági Szövetség tapasztalati bázisán jelent meg 1989 decemberének elején az önálló felvidéki magyar politika kezdeményezése – egy önálló magyar politikai párt megalakításának a javaslata. A Független Magyar Kezdeményezés elutasította ezt

a javaslatot, a magyar kereszténydemokrata klubok nem is értették, miről szól a javaslat, hiszen teljesen járatlanok voltak a közéletben, a Szlovákiai Magyarok Fóruma pedig arra az álláspontra helyezkedett: támogatjuk. Ha megalakul, csatlakozunk!

Megalakult, Együttélés néven, a csehszlovákiai nemzeti kisebbségek politikai pártjaként, a magyarok döntő többségével, a csehországi lengyelek jelentős támogatásával, a szlovákiai ukránok és cigányok egy részének rokonszenvével. Azért nem magyar pártként alakult, mert az alakítók attól tartottak, hogy politikailag kinyírják őket a Független Magyar Kezdeményezés és a Magyar Keresztény-demokrata Klubok segítségével.

Arról eddig nem beszélt senki, hogy 1990 februárjának legelején felkeresett engem az SZDSZ és a FIDESZ egy-egy embere és közölte velem: ha nem tagozódok be a szlovákiai egységmozgalomba, akkor politikailag megsemmisítenek.

Ennek ellenére az Együttélés megalakult, választási koalíciót kötött 1990 tavaszán a magyar kereszténydemokratákkal, amelynek berkeiben sajnos egy volt kommunista államrendőrségi ügynök lett a hangadó, akinek az volt a feladata, hogy akadályozza a célszerű együttműködést (a meghatározó személy ügynöki törzsszáma ismert). Ennek ellenére sikeresen szerepelt a koalíció az első csehszlovákiai szabad választáson. Prágában 12 Pozsonyban 14 képviselő jutott be a koalíció nevében 1990 tavaszán a törvényhozó testületbe. A prágai parlamentbe egy lengyel és a pozsonyiba egy ukrán képviselőt is sikerült bejuttatni, amivel letette voksát az Együttélés által létrehozott koalíció Esterházy János szellemiségének folytatása mellett.

Hozzá tartozik a rendszerváltozás felvidéki magyar történetéhez, hogy a magyar kereszténydemokraták főtanácsadója leginkább azzal foglalkozott, hogyan hiúsíthatja meg a koalíció választási részvételét, a Független Magyar Kezdeményezés pedig arra összpontosított, hogy sikeres petíciót szervezzen a komáromi magyar egyetem alapításának kezdeményezése ellen.

Így kezdődött a felvidéki magyarok számára a rendszerváltozás, ami igazán csak szerkezet változást jelentett, egyébként úgy zajlottak az események mintha az 1950-es évek elején lettünk volna: azokat kell kinyírni, akik a hagyományos közösség megtartásában látják a jövőt.

Azóta huszonöt év eltelt. Láthatóan azok lettek eredményesek, akik a magyar közösséggel szemben szövetkeztek. Sikerült szétverni a felvidéki magyar társadalmat, jelentős magyarországi hozzájárulással, és még azt sem mondhatom, hogy ezt csak egy párthoz lehet kötni. Derekasán kivette benne részét mindkét magyarországi politikai oldal.

DURAY MIKLÓS

A felvidéki magyarok és a rendszerváltás

25 évvel ezelőtt fontos folyamatok játszódtak le tájainkon. Fontosak, még akkor is, ha messze nem olyan eredményeket hoztak, mint az elvárható lett volna. Indokolt tehát elemezni őket, s visszatekintve a történésekre legalább kísérletet tenni mindannak megfogalmazására, ami sikerként könyvelhető el, de szembenézni azzal is, amit elrontottunk.

Az előzmények

Köztudott, hogy a felvidéki magyar közösség de facto 1918-ban, de iure 1920-ban jött létre. Szinte létrejötte után azonnal két táborra oszlott, s ez a két tábor megtalálható ma is ebben a közösségben. Az első táborba tartozók mentálisan is, a gyakorlatban is elfogadták az úgymond realitásokat, önmagukat, helyzetüket, lehetőségeiket is cseh(-szlovák) szemmel kezdték nézni, s megpróbálták nem csupán gazdaságilag és szociálisan, de politikailag is minél jobban integrálódni az új valóságba. Az ő szempontjukból ez az integráció azt jelentette, hogy gazdasági-szoci-

Csáky Pál

ális érdekeiket alárendelték az új államhatalom elvárásainak, s politikailag is elsősorban a cseh-csehszlovák pártokba léptek be. Ők sokszor aktivista politikát folytattak, s nem volt ritka, hogy a magyarok tudatára negatívan hatni akaró, a nemzeti beolvadást elősegíteni igyekvő cseh-szlovák szlogeneket szajkózták vissza, s ezzel lényegében nem az integrációt, hanem az asszimilációt segítették elő. A későbbi időszakban, a múlt század ötvenes éveitől az ehhez a csoporthoz tartozók közül a többség belépett a kommunista pártba, s gondolkodását, cselekedeteit a kommunista párt elvárásai szerint alakította.

A második csoportba tartozók a magyar közösség fennmaradását, az univerzális magyar glóbuszban való gondolkodást tartották meghatározónak, és sok mindent ennek rendeltek alá - gyakran még akkor is, amikor ebből komoly káraik keletkeztek. Ők voltak azok, akik nemzeti elkötelezettségű politikai pártokat hoztak létre, az önszerveződést preferálták a kiszolgáltatottsággal szemben, ők inkább nehéz időkben vállalták a kitelepítéseket és a deportálásokat is, s később, a kommunista rendszerben nagyrészt a rendszer ellenzékéhez tartoztak - bár olyanok is voltak közöttük, akik alkalmasabb időkben (1968) beléptek a kommunista pártba, megpróbálván azt - úgymond - belülről megreformálni. A hetvenes évek husáki „stabilizációja” nagyrészt kisemmizte őket, az értelmiségiek közül sokan nem gyakorolhatták hivatásukat - így nem csoda, hogy nagy részüket az 1989-es folyamat a rendszer ellenzőinek soraiban találta.

A két tábor persze mobilis volt, átjárás is meg-megvalósult közöttük néha, ám egészében véve elmondható, hogy a nyolcvanas évek végén a felvidéki magyarság túlnyomó többsége ragaszkodott magyarsága megtartásához, képes volt kiállni iskolái és intézményei mellett, s alkalomadtán -óvatosan csak, persze, de - képes volt megmozdulni is jogai védelmében. Az sem elhanyagolható körülmény, hogy a tiltások ellenére a felvidéki magyarok többsége akkor még felnézett Magyarországra, s az anyaországból érkező mediális és szellemi hatás jelentős gondolkodásbeli előnyökhöz juttatta a felvidéki magyarokat pl. a szlovák többséggel szemben.

1989 történései

Nem véletlen tehát, hogy a csehek után a felvidéki magyarok mozdultak meg legelőbb, s alakították meg Szlovákiában az első nem kommunista szervezetet, a Független Magyar Kezdeményezést. A híres rendszerváltó, Nyilvánosság az Erőszak Ellen nevű mozgalom csak egy nappal később, 1989. november 19-kén alakult meg Pozsonyban. 89 forradalmi történéseiben a magyarok is részt vettek, igaz, a legtöbb helyen csak óvatosan és elve félelemmel, tekintettel arra, hogy senki számára nem volt világos, milyen lesz a bigott husáki rezsim reakciója a történésekre.

Szlovákiai magyar specifikum, hogy a rendszerváltás első hónapjaiban három magyar párt alakult. A kezdetben forradalmi, antikommunista Független Magyar Kezdeményezés a szlovákokkal való feltétlen együttműködés hívévé vált, részévé vált a szlovák és a csehszlovák kormányzó többségeknek, ahol ugyan megpróbáltak ezt-azt elintézni magyar vonatkozásban is, ám igyekezeteik többségükben nem jártak sikerrel. Miután pedig néhány hét elteltével nyíltan libe-

rális pártnak deklarálták magukat, a felvidéki magyarok többsége elfordult tőlük és két újabb pártot alapított, az Együttélést és a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalmat.

Hármuk közül az Együttélés vált meghatározó párttá, ezt a hatalom is gyorsan észrevette, s gyorsan politikai és mediális összetűzet zúdított rá. Az Együttélés megerősödésének háttérében az a fontos tudnivaló áll, hogy a szocialista rendszerben a magyarság ügye iránt elkötelezett human értelmiség nagy része ehhez a tömörüléshez csatlakozott. Tény viszont, hogy az Együttélésben jelent meg a legtöbb volt kommunista magyar is, s ez sokak számára gyanús jelenség volt. S az is egyre világosabbá vált, hogy a felvidéki magyar társadalom nem rendelkezik olyan erős értelmiségi réteggel, amely el tudna tartani 2–3 párhuzamos párt- vagy közösségi elitet.

A legfontosabb megállapítanivaló eme időszak kapcsán mégis az, hogy a felvidéki magyar elit nem volt igazán felkészült (a felvidéki magyar értelmiség régi hibája), s gyakran a magyarországi téblábolások is elbizonytalanították őket. Nem volt ugyanis könnyű látni az elmúlt 25 évben, ahogy Magyarország a régió politikai-szellemi éllóvasának szerepéből egyre lejjebb csúszott – s ez messze nem csupán egyik vagy másik politikai tábor vagy kormány hibája, ez a tény az egész magyar politikai-szellemi-gazdasági elit rossz teljesítményét tükrözi vissza. A magyarországi és a felvidéki magyar politikai elit nem használta ki az eddigi legnagyobb lehetőséget, a cseh-szlovák szétválást és az új Szlovák Köztársaság megalakulását sem arra, hogy stratégiai előrelépést valósítson meg - nevezetesen, hogy 1993-ban kiharcolja a felvidéki magyar közösség számára az autonómia valamilyen formáját.

Rosszat tettek a felvidéki magyar társadalomnak a magyarországi tökekihelyezések is. Hozzájárultak a felvidéki magyar közösség demoralizálódásához, nem a közösség egészét vagy a közösség megmaradása szempontjából fontos intézmények megerősödését szolgálták, hanem egy nagyon önző, szűk, a felvidéki magyar társadalomtól jórészt elidegenedett csoportot juttattak privilegizált helyzetbe, amely később, 2008-ban fellázadt az akkorra már úgy-ahogy egységesítés(?) vált magyar politikai vezetés ellen, s nagyrészt támogatta a közösség számára hátrányos pártszakadást.

Sikerek

A legsikeresebb időszaknak az elmúlt 15 évben egyértelműen az 1998-2006 közötti időszakot tekinthetjük, amikor a közéletben még az értékek képviselete volt meghatározó az érdekek képviselete felett, amikor még viszonylag egységes volt a felvidéki magyar politikai képviselet és nem korrumpálódott erőteljesen a politikai-gazdasági szürke zóna. Ekkor érte el a felvidéki magyarság az eddigi legnagyobb sikereit, s ez a nyolc év főleg abban különbözik a többi 17 évtől, hogy akkor építkezni is lehetett, s nem csak a kármentésre kellett koncentrálni. Hidak, utak épültek ebben az időszakban, templomok, iskolák, kultúrházak újjultak meg, új intézmények alakultak (Selye János Egyetem, Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeuma...), fontos törvényeket lehetett elfogadtatni. A társadalmi klíma is megváltozott, nyolc évig nem a magyarok voltak a

közzvélemény-kutatók szerint a szlovákok legnagyobb ellenségei. Nagyon tanulságos és szomorú volt azonban azt is látni, ahogy 2007-ben - 8 év viszonylagos nyugalma után - mindez néhány hónap alatt jórészt eltűnik vagy visszarendeződik.

Kudarcok

A legnagyobb kudarcnak az elmúlt 25 évben a szlovákiai magyar nemzettudat jelentős csökkenését és az aktivista politika megerősödését tarthatjuk. A legszomorúbb azt látni, ahogy a felvidéki magyar társadalom egy része elfogadja, hogy önmaga megítélésében a legfontosabb az, ahogy a szlovákok gondolkodnak róla – vagyis létezését a szlovák elvárásoknak rendeli alá. A 2008-as pártszakadás óta ezt a filozófiát – egyedülként a külhoni magyar közösségek közül – egy vegyespárt is képviseli, amely ma már magyarul mondja azokat a magyar nemzettudatot romboló ígéket, amelyeket addig a nacionalista Szlovák nemzet Párttól vagy Vladimír Mečiar embereitől hallhattunk. Magyarán: elégedjünk meg annyival, amennyit a szlovákok adnak nekünk. Ennek a filozófiának viszont a legnagyobb szépséghibája az, hogy az elmúlt 15 évben sem a szlovák politikai elit, sem a szlovák értelmiség nem jött elő egyetlen javaslattal sem a felvidéki magyar közösség sorsának, problémáinak megoldása érdekében. Ilyen trójai lóval a hátunkban a felvidéki érdekképviselő helyzete nagyon megnehezedett, s nem is csodálkozhatunk azon, hogy a demográfiai és elvándorlási mutatók gyakran nagyon lehangoló képet mutatnak a közösség állapotáról. Persze azt is látni kell, hogy a 25 év alatt nagyot változott a világ és nagyot változott a felvidéki magyarok értékrendje is - s ehhez (nem mindig pozitív módon) hozzájárult az idegen befolyás alatt álló felvidéki magyar sajtó is.

A jövő

Mindezek ellenére biztató, hogy a felvidéki magyarság jobb része nem adta fel a küzdelmet jövőjéért és esélyeiért. Sokan vannak, akik hisznek a megmaradás esélyeiben, s nekünk ezt a réteget kell a jövőben is támogatnunk és erősíteniünk.

CSÁKY PÁL,
európai parlamenti képviselő

Közölhetetlenek vagyunk?

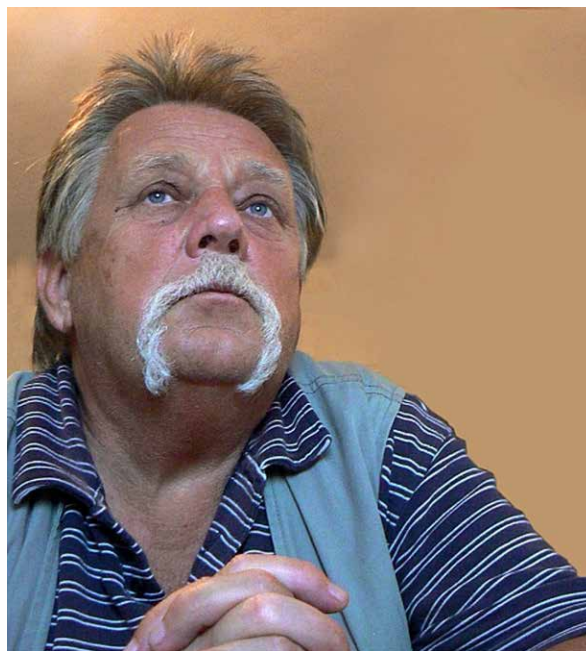
Kedves Barátaim!

Bár a felkérés a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum részéről, tehát egy hangsúlyozottan tudományos fórumtól érkezett, engedtessek meg, hogy előadásom nem annyira tárgyszerű értekezés, mint inkább – alkatomhoz szabottan – emlékezés, vallomás és közös gondjainkról való töprengés legyen.

Megfigyelési dossziém szerint 1989. november 29-én délben fél tizenkettő körül – egészen pontosan 11 óra 37 perckor, ahogy ezt a jelentés elején akkurátusan feltüntetik – a Marosvásárhelyen megjelenő Igaz Szó szerkesztőségében egy inkább többé, mint kevésbé hazaáruuló jelleggel folytatott beszélgetés során kijelentettem: „Nálunk, ha valami történik, vér fog folyni, nagyon sok vér.”

Évek, sőt évtizedek óta aggódtam, de a félelem már elkopóban volt bennem. Tudtam, hogy szemmel, sőt füllel tartanak, de a lovak közé dobtam a gyeplőt, lesz ami lesz alapon jártattam a szám, s tettem azt a szinte semmit, amit leszorítva, tehetetlenségre kényszerítve megtehettem. A jelentéseket, a lehallgatási és kihallgatási jegyzőkönyveket olvasva, a felvonultatott hatalmi gépezet méreteit számba véve utólag hajlamos lennék elszörnyedni: micsoda mélységek fölött egyensúlyoztunk. De bármennyire is hihetetlen, elmondhatatlan, felfoghatatlan, közölhetetlen a múltunk, amely nem mögöttünk, még csak nem is alattunk van, hanem mellettünk eleven, mert egy ágyban alszunk, szimbiózisban élünk vele, egyre kelletlenebbül ismét nekirugaszkodom a vallomásnak.

Műhelybeszélgetésünk résztvevői a rendszerváltozást megelőző évtizedekben különböző helyzetükből adódóan más-más módon élték meg határontúliségüket. A pokolnak állítólag több bugyra van, a szocialista tábornak ténylegesen több barakkja volt. A romániai barakk kétségtelenül a legkényelmetlenebbek közé tartozott. Nem hiszem, hogy a tanácskozás célja az idevágó közismertségek elisméltése lenne, ezért inkább arra térek ki, mi segített minket megmaradni, az élni érdemes életnek legalább az illúzióját, a reményre a reményt megőrizni. Mindenekelőtt és mindenekfölött az, hogy „éreztük bátran, nem vagyunk magunk”, s ez akkor is viszonylagos vigaszt nyújtott, ha nem lehettek kétségeink afelől, hogy felénk, Kelet-Európában mennyit ér az „én

Gálfalvi György

védem őket, ők megvédenek engem” igazsága. Azokban az években fülünkkel a rádióra tapadva éltünk (mi Belső-Erdélyiek nem foghattuk a magyar, a pozsonyi vagy belgrádi televízió adásait sem), a Kossuth és a Petőfi Rádió, a Szabad Európa, a BBC, a Vatikáni Rádió, az Amerika Hangja életünk szerves részévé vált. Lehallgatási dossziémban feljegyezték vallomásomat: nem érdemes kilépni a házból, a lényeges dolgok otthon történnek, s itt elsősorban nyilván a rádióadásokra utaltam. Azt is számon tartották, hogy délelőttönként a szerkesztőségben bőven kommentáltuk, mondhatnám seminarizáltuk a hallottakat, az idevágó belügyi jelentésekben visszatérő megjegyzés, hogy a tőlünk származó lehallgatott híreket kijegyzetelték a Szekuritáté Belső Tájékoztatója számára. Így lettünk tudtunkon kívül a Belső Tájékoztató hűségese külső munkatársai. De a többség számára elérhető rádióadásokon kívül egy szűkebb körnek lényeges kapaszkodót jelentett, hogy a lázas hatvanas-hetvenes évektől kezdve, ama magasban lebegő hazával párhuzamosan, tőle korántsem függetlenül, jól érzékelhetően működött egy másik haza is – a mélyben: hasonló gondolkozású „jó ügyekre kész” (Ilia Mihály) fiatal és idősebb értelmiségiek – elsősorban, de nem kizárólag irodalmárok – hálózata, akik társulási ösztönükre hallgatva felismerték egymásrautaltságukat és közösen fürkésztek a hasznos cselekvés lehetőségei után. Ez a hálózat genézisét és céljait tekintve inkább mozgalom volt, mint összeesküvés: az elszigeteltségre törekvő és kényszerítő hatalom szándékának ellenszegülve, a határokat átlépve segítette a nyelvterületen – a Kárpát-medencét és a nyugati emigrációt is beleértve – az információk szabad áramlását, a könyvek, folyóiratok és legfőként a hírek szabad cseréjét. A hírcsere nyomán teremtdőtt meg előbb spontánul, majd egyre tudatosabban az a futárszolgálat, amely a legsötétebb években huszáros bravúrokkal bőszítette a belügyi szervek embereit. Egyetlen szállal szemléltetném, hogyan épült ki ez a haza a mélyben. Nem is olyan rég, 1967 októberében, a kolozsvári Béke-téri kávézóban, az Akváriumban – nemzedékem Pilvax-kávéházában – Balogh Edgár professzorom az asztalomhoz hozott egy fiatalembert, azzal a megjegyzéssel, hogy „nektek ismernetek kell egymást”. Az illető fiatalember Duray Miklós volt. Azonnal kiderült, hogy Miklós közös barátunkhoz, Kapusy Antalhoz tart – aki mozgássérültsége ellenére az egyik legmozgékonyabb ember volt héthatárban – s az is, hogy talál köztünk a szó. Meghívtam estére magamhoz a padlásszobába, s körbetrombitáltam a baráti kört, hogy magunkfajta „hasonszőrű” fiatal érkezett Pozsonyból, tele van hírekkel. Össze is gyűltünk. Huszonnégyen. Annak az estének a hangulatából több vers is született, itt csak Kenéz Ferenc három sorát idézem: „A zászló, ha magát kibontja/ A szél a társa nem a botja/ A szél a társunk, nem a bot.” Lezsák Sándor az előbb említette, hogy én ismertem meg Pozsonyban Duray Miklóssal, természetesen abból a meggondolásból, hogy nekik ismerniük kell egymást. S ha már itt tartunk: A hetvenes években Lezsák Sándor gyakran jött le Marosvásárhelyre egy-egy beszélgetésre, híreket, kéziratokat vitt és hozott, egy ilyen alkalommal hoztam össze egy marosszentannai tanárral, mert nekik ismerniük kellett egymást. Az illetőt Markó Bélának hívták. Nem minden célzatosság nélkül említem: Markó Béla első szerzői estjére Lakiteleken került sor 1978-ban. Az est házigazdája Lezsák Sándor volt.

Nem véletlenül emlegetem ilyen hosszasan és hangsúlyosan azt a mélyben kiépült hazát, amelyben figyeltünk egymásra, határon és héthatáron túliakra, amelyben nemcsak önérzetün-

ket, hanem az együvértartozás tudatát is erősítette az egymásról való tájékozottság, amelyhez kötődve a szembeszegüléssel, az ellenéléssel alanyi jogon megszerzett személyes szabadság semmihez sem hasonlítható mámore, a bajtársiasság, a bizalom, az egymásrautaltság emlékei ma is melegítenek, amely iránt az évek teltevel egyre erősödő honvágyam van. Meggyőződésem szerint a magyarországi rendszerváltás és a környező államokban élő magyar közösségeknek a rendszerváltozással kapcsolatos élményei szorosan összefüggnek, az itthoni és otthoni események, a civil, a közéleti, a politikai és szellemi megmozdulások évek, sőt évtizedek során interferálódtak, egymást gerjesztették és erősítették. Gondoljunk csak a Charta 77 mozgalom magyarországi visszhangjára (de gondolhatunk a romániai visszhangra is; engem például Marosvásárhelyen Duray Miklóssal való kapcsolatom miatt házkutattak és többször kihallgattak, a rólunk Pozsonyban készült fényképeket két határral arrébb, Marosvásárhelyen dugták az orrom alá) a szolidaritási hullámra, amelyet elindított, s emlékezzünk a romániai falurombolás elleni tüntetésekre, amelyek elől végül a hatalom sem térhetett ki. A rendszerváltozást az egyetemes magyarság lényegében együtt, közös sorsa fordulataként élte meg, attól függetlenül, hogy e fordulattal és következményeivel a helyi magyar közösségeknek földrajzi és történelmi meghatározottságuk szerint más-más helyzetben kellett szembenézniük.

Más alkalommal már elmondtam, hogy 1989. december 22-én alkonyatkor házam kapujában állva szemléltük Markó Bélával a szomszédos Szekuritáé hátsó bejáratán ki-be áramló sokaságot (mellékesen: folyt a szabadrablás rendesen) s a nálam visszafogottabbnak ismert barátom megjegyezte: – Mától más világ lesz–. Ne áltassuk magunkat – válaszoltam – nem lesz más világ, mert -- bár tudtommal világeletemben derűlátónak, Balogh Edgárra utalva „edgáriánusnak” tartottak --, nem tudtam elhinni, hogy a múltnak vége. Akkor már beláttam Székely János igazát, akinek évtizedeken át hömpölygő vitáink során ellentmondtam: a világ szerkezete megváltoztatható, de törvényei nem. Azokban a percekben elsősorban a nacionalizmusra gondoltam, melyet szívósabbnak ismertem, semhogy egyik napról a másikra túl lehessen lépni rajta, s a román–magyar viszonyban új lapot, pláne új könyvet lehessen kezdeni. A politikai hatalmat sokkal könnyebb megváltoztatni, mint az uralkodó eszmét, márpedig Romániában a nacionalizmus volt és maradt uralkodó. Aznap, tehát december 22-én, még egymás nyakába borultunk román ismerőseinkkel, másnap kora reggel a Városházán már tanúi lehettünk, hogyan akarták leváltani Király Károlyt, még mielőtt megválasztották volna a megye élére. A fiatal forradalmárok egyik csoportjának (több is volt) szóvivője, a kőtemplomi pópa lánya ráripakodott Királyra, álljon félre, nem látja, hogy az események túlléptek rajta, csak nem képzei, hogy magyar léte fönökösködhet. A harcias fiatal hölgyet akkor még a románok többsége is letácsolta, de Király körül (és körülöttünk is) hamar megritkult a levegő, már januárban azon kaptuk magunkat, hogy a megyei és a városi tanács élén egy-egy katonatiszt egyre leplezetlenebbül fenyegetőzik, s mi, a frissen megválasztott tanácsok Végrehajtó Bizottságainak tagjai szinte semmit sem tudunk végrehajtani. Megpróbáltunk az árral szembeúszni, nyitottabb és fogékonyabb román kollégáinkkal december 26-án megbeszélésre hívtuk a hangadó magyar és román értelmiségieket, igyekeztünk szót érteni egymással, még egy közös közleményt is kiadtunk A barátság platformja

címmel (magyar részről Kincses Előd és én, román részről Cornel Moraru és Mihai Sin voltunk a szerzői) de kevesen álltak mellénk, viszont másnap, december 27-én néhányan a megbeszélés résztvevői közül Radu Ceontea vezetésével megalakították a Vatra Românească nevű nyíltan magyarellenes szervezetet. Ceontea (nyugodjék) egy interjúban bevallotta, azon a megegyezést kereső beszélgetésen győződött meg arról, hogy velünk nem lehet szót érteni, s elrettentő példaként említette, hogy a Vártemplom lelkésze Fülöp G. Dénes magyarul mert felszólalni a románok színe előtt (sic!).

1989. december 22. után – nevezhetjük fordultnak, rendszerváltásnak vagy sületlen szellemeskedéssel gengszterváltásnak – tehát következett a komor megvilágosodás, de tagadhatatlan, hogy az első napok varázslatosak voltak, s személyre szólt, hogy ez a varázslat kinek mennyire és meddig volt elbűvölő. Számomra a több évtizedes szorongást feloldó, felszabadító élmény az volt, amikor december 27-én este ott álltunk a Városháza előtt Lezsák Sándorral és a forgalmat irányítva hangtölcsérbe kiabáltuk: Balra kanyarodjatok, gyülekező a Hadsereg téren. Úgy emlékszem 146 autóból állt a konvoj, amely élelmiszert, gyógyszert és könyveket hozott, az első kocsi-
ban, egy Trabantban, Fuhrmann Imre kuporgott, az utána következőkből is jórészt barátaim és ismerőseim, a mélyben csodásan működő haza bejáratott futárai köszöntek rám. Az anyaország sokáig (tulajdonképpen mindmáig) erejét meghaladva özönlötte Erdélybe a segélyeket (azonnal kialakult a segélyek vámszedőinek egyre szélesebb rétege), de a segélyeknél is fontosabb volt, hogy kinyílt a világ, útlevélhez lehetett jutni, a dörzsöltebbek már Magyarországon ünnepelték az újévet.

A magyar diplomácia azokban a napokban kitett magáért. Egy küldöttség még decemberben Bukarestbe repült s biztosította az új vezetőséget, hogy az anyagi segítségen túlmenően Magyarország készen áll új fejezetet nyitni a két ország kapcsolatában. A média résen volt: december 25-én éjjel, miközben néhányan Sütő Andrást őrizve virrasztottunk, bekopogott az ablakon Chrudinák Alajos, aki Menyőről, Tőkés Lászlótól érkezett. Nyomában özönlött az ismert és ismeretlen újságírók és filmesek hada. A hangadó értelmiség is gyorsan mozdult: január 6-án Sütő András lakásán Csoóri Sándor fogadására gyűltünk össze, kíséretében ott volt az akkor még számunkra ismeretlen Antall József.

Azt hiszem, letelt a számomra kiszabott idő, ezért itt megszakítom a minden bizonnyal túlságosan is személyesnek tűnő emlékezést. De türelmetekkel visszaélve meg szeretném osztani veletek egy gondomat.

Én – talán nem vagyok ebben egyedül – fiatal koromban úgy éreztem, hogy fafejű öregekkel vitázom át az ifjúságomat. Vénségemre megijedtem magamtól, mert úgy érzem, fafejű fiatalokkal vitázom át az öregségemet. Pedig egykor biztos voltam benne, hogy mindig szót fogok érteni a fiatalokkal, éppen azért, mert annyi értetlenségbe ütköztem. Nem panaszként mondom – utálok, hogy a panaszkodásból népszokás lett – de értetlenül állok az értetlenség előtt. Arról van szó, hogy mások mellett mi, a tanácskozás résztvevői is, akarva-akaratlanul láttuk történni a történelmet: nemcsak körülöttünk, hanem velünk történt meg, sőt bizonyos értelemben általunk is, mert belekeveredtünk, belekevertük magunkat. Élményeinket szeretnénk átadni az

utánunk jövőknek, hátha vállra veszik gondjainkat, okulnak hibáinkból, titkon azt is reméljük, talán valakinek sikerül végigvinni azt, ami nekünk nem, vagy csak félig sikerült. Régóta tudom, hogy az emberi haladás egyik legnagyobb akadálya az, hogy a tapasztalatok jó része személyre szóló, s mint ilyen átadhatatlan, mégis elkésérít, amikor az értetlenség falába ütközöm. Mostanában a szokásosnál gyakrabban faggatnak fiatal történészek, s rémülten állapítom meg: vagy én kommunikálok rosszul, vagy a kérdezők képtelenek felfogni, amit mondok. Ők mást olvastak vagy hallottak arról, amit én láttam és átéltem, s olvasmányaiknak jobban hisznek, mint a mi személyes tapasztalatainknak. Nemcsak a történelmet láttam történni, hanem a történetírást is, s bevallom, retrospektíve is kételyeim támadtak a történelmi igazsággal szemben. Rossz pillanataimban – egyre gyakrabban vannak ilyenek – már azt sem tartom teljesen valószínűnek, hogy a történelem nagy pillanatai pontosan úgy történtek, ahogy a krónikások beszámolnak róla. Még szerencse, hogy március 15-ikével kapcsolatban Petőfi Sándornak hiszek. Marosvásárhely fekete márciusáról például meggyőződéseim szerint jóindulatú és felkészült fiatal magyar történészek tollából a tárgyilagosság álcája mögött pontatlan és ezért hamis könyv született, amely ugyanazzal a mércével méri a védekezőt és a támadót, s elmarasztalja a magyarokat, mert – Bálint György szavaival -- „példátlan brutalitással védekeztek.” (Bálint György a múlt század harmincas éveiben idézi egy polgári újság szalagcímét: „a tüntetők példátlan brutalitással védekeztek.”) Ugyancsak Bálint György halhatatlan figyelmeztetése kívánczik ide: „ifjú felháborodók, legyetek tárgyilagosságok. Ne mérjétek egyenlő mércével!” Félreértés ne essék: nem a történészek objektivitására való törekvésének a jogát kérdőjelezem meg, hanem a lényegrelátó elemzést hiányolom. Vigasztal vagy legalább magyarázatért Ryszard Kapuscinskihez fordulok – szeretem Kapuscinskit, mert lényegrelátó író – aki szomorúan ír arról, hogy: „van a tudásnak olyan része, amely az adott időszak, kor, nemzedék légkörében honos. Ezt a tudást csak az birtokolhatja, aki abban a korban él, ez a tudás nem adható át, nem szerepel a kézikönyvekben. Ez az oka annak, hogy még komoly történészek szövegében is sok a hézag, a fehér folt, az aránytalanság, a félreértés, a téves ítélet, s ezek nem rosszindulatból vagy közönséges felszínességből fakadnak, hanem abból, hogy az illető történész nem tudja beleélni magát a korba, nem tapasztalta meg személyesen azt, amiről ír.”

A Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum munkatársainak óriási a felelőssége a teljes igazság kíméletlenül pontos feltárásában, ezért a kutató kíváncsiságán kívül az átlagnál jóval erősebb empátiát várunk el tőlük, amikor azokkal beszélnek, akiket a bőrükön és a bőrük alatt égetett mindaz, amit azokban az években és évtizedekben átéltek. Mert lehet, hogy igaza van a költőnek, miszerint „minden elmondhatatlan” (Hervay Gizella), az is lehet, hogy a replikában is van igazság „minden felfoghatatlan”, de nem nyugodhatunk bele abba, hogy egymás számára közölhetetlenek vagyunk.

GÁLFALVI GYÖRGY

--

Határon átnyúló történelemhamisítás

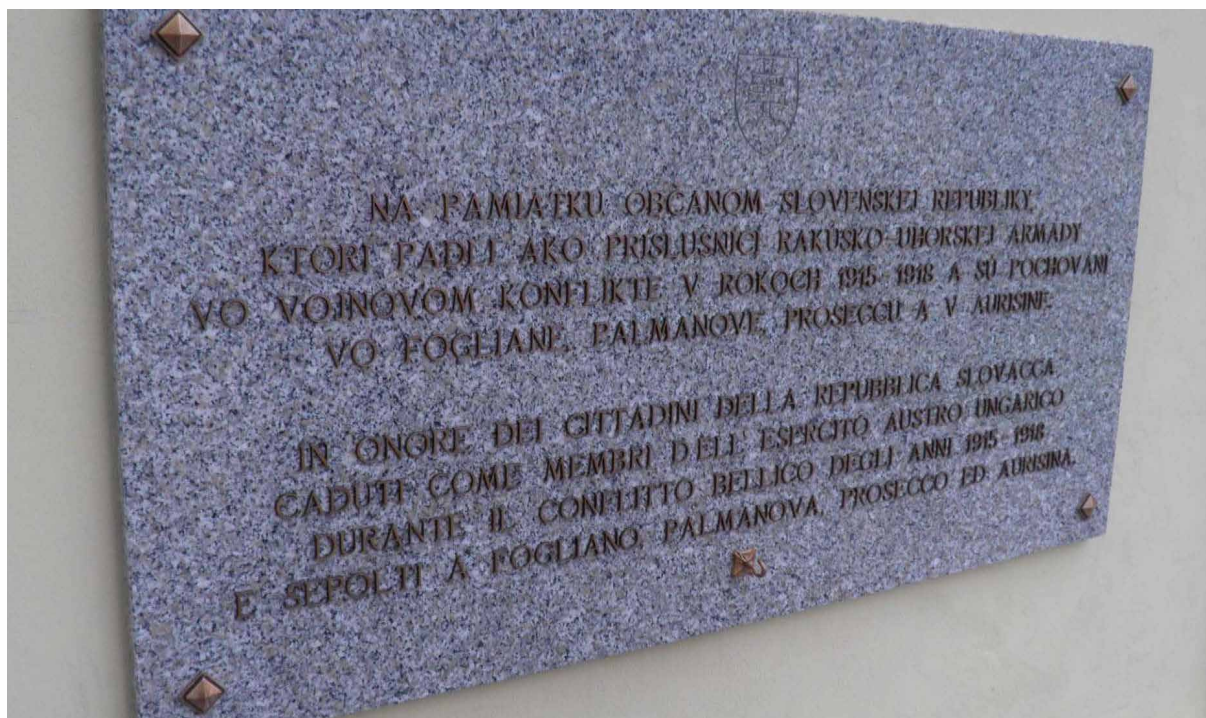
Azt már legkésőbb az „öreg huszár” Skultéty László esetéből megtanulhattuk, hogy a szlovák történelemgyár nem válogat az eszközökben, ha a nemzeti identitás építőelemeit kell mesterséges úton előállítania. A nehezen meghaladható „csúcspont” kétségkívül a román segédlettel végrehajtott hullarablás volt: amikor a magyar huszár hamvait szlovák katonai repülőgéppel csempészték Szlovákiába. Ennek már több mint egy éve, a vihar azóta szépen elült, Skultéty elfoglalta helyét a többi „honosított” szlovák történelmi személyiség között.

Mindezek után azt már mondanunk sem kell, hogy a száz évvel ezelőtt kitört első világháború emlékezetére is van egy külön bejáratú szlovák verzió. Most nem a végére, a csehszlovák államalapításra gondolunk, hanem magára a Nagy Háborúra. Melyben - mint a mellékelt ábra is mutatja - mások mellett részt vettek, életüket és vérüket adták a Szlovák Köztársaság állampolgárai is. Így, szó szerint.

Az itt látható fotót nem máshol, mint az Isonzó-völgyi katonai temetőben készítették az oda kegyeletüket leróni érkezett felvidékiek, akik nem kis megdöbbenéssel és felháborodással szembesültek a szlovák címerrel ékesített emléktáblával. A szlovák felirat magyarul így hangzik: „A Szlovák Köztársaság állampolgárai emlékére, akik az Osztrák – Uhor hadsereg tagjaiként az 1915-1918-as évek háborús konfliktusa során estek el és Foglianóban, Palmanován, Proseccóban és Aurisinában vannak eltemetve.”

Mindez további kommentárt aligha igényel. Ha csak annyit nem, hogy ezeknek már semmi sem szent...

SZÚCS DÁNIEL

Bővül a Via Nova szakmai tevékenysége

- az ifjúsági szervezet 2014-es évértékelője

Évről-évre kiterjedtebb közéleti tevékenységet folytat a Via Nova Ifjúsági Csoport, ezen belül pedig a nemzetpolitika mellett mind nagyobb teret nyernek a gyakorlati jellegű témák, köztük a gazdasági kérdések boncolgatása.

Februárban tartotta tisztújító kongresszusát a szervezet, amelyen nagy többséggel további két évre elnökké választották Gubík Lászlót, illetve felállt az új elnökség. Ugyanitt mutatták be a Via Nova EP-választáson induló jelöltjeit, Horony Ákost és Ilko Zoltánt. A kongresszust megelőzően futott le a Via Nova egyik hagyományos, évenként ismétlődő megmozdulása, a Beiratkozási Körút. Ezen 2014-ben azt az üzenetet közvetítette a szervezet a szülők felé, hogy a magyar iskolával minőségi

iskolát választanak, 2015-ben pedig a szakmaiság felé tolódik el a hangsúly. Jövő év elején a vianovás fiatalok személyesen is felkeresnek szülőket, hogy megismerjék a véleményüket, döntési szempontjaikat, ezután pedig összegzik azokat.

A most véget érő év legnagyobb fajsúlyú, Via Novához kötődő eseménye természetesen a II. Martosi Szabadegyetem volt. A sokrétű zenei világot és időszerű közéleti témákat felvonultató Martfeszt ismét számos fiatalot mozgatott meg júliusban, és noha a látogatottság némileg elmaradt a tavalyitól, a rendezvény a nyár fontos eseményévé vált, és a jövőben is számítani lehet rá.

2014 Szepsi és Gömör éve volt a Via Novában. Rendkívül pozitív visszhangot váltott ki a szepsiek akciója, amikor a város kétnyelvűségének előmozdítására, nyitvatartási idő táblákat és nyitva-zárva táblákat ajándékoztak a város főutcáján működő üzleteknek. Még nagyobb "durranás" volt szeptemberben a Kezdd okosan!-konferencia, amely a tervek szerint csak az első állomás volt a Via Nova fiatal felvidéki vállalkozókat segítő, több éves programjában. A hab a tortán Szepsi győzelme volt a Felvidéki Labdarúgó Bajnokság második idényében, amelynek döntőjét a II. Martosi Szabadegyetem berkein belül rendezték. Gömörben eközben Cziprusz Zoltán országos alelnök tevékenysége nyomán, továbbra is gombamód szaporodnak az új alapszervezetek.

Az őszi fontos megmérettetése volt az önkormányzati választás. Országosan 72 Via Nova-tag vagy a Via Nova Baráti Körök kötelékébe tartozó jelölt indult valamilyen tisztséggért az önkormányzati választásokon. Többségük sikerrel járt, hiszen Simko Csaba (Udvarnok), Sonkoly Csil-

la (Újbást) és Rencsok János (Rakottyás) polgármesterként folytathatja, 38-an pedig településük képviselő-testületében dolgozhatnak a következő négy év során. A vianovás jelöltek többségében MKP-színekben mérettették meg magukat, de voltak, akik függetlenként vagy egyéb párt listáján indultak a választáson. Az eredmény jelentőségét növeli, hogy a több faluban szép eredményt felmutató szervezet jelöltjei a városokban is megállták a helyüket: Szepsiben Dobos Zoltán, Rimaszombatban az elnökséget is erősítő Cziprusz Zoltán, valamint Főző Zsolt és Csirmaz Miklós, Gútán Samu István és Koczkás Beáta, Dunaszerdahelyen pedig Horony Ákos lett a testület tagja. Az elnökség soraiból ugyancsak képviselővé választották Varga Tibort (Kaposkelecsény), Ilko Zoltánt (Lelesz) és Pócsik Józsefet (Nyitracsehi). A szervezet jelentősen növelte részvételét az önkormányzatokban, és ez azt jelenti, hogy a Via Nova a legerősebb képvisellel rendelkező magyar ifjúsági szervezet Felvidéken.

Jövőre nemcsak a Martosi Szabadegyetem és a Beiratkozási Körút folytatódik, hanem a Via Nova fiatal vállalkozókat segítő programja is. A Kezdd okosan!-konferencián megalakult a gazdasági kabinet, amely a felvidéki ifjúság gazdasági talpraállításában hivatott segíteni, hogy ez a közösség ne csak jó ötletekkel, hanem valós jövőképpel is rendelkezzen.

(vésey)

Berényi József, Kövér László és Gubik László fóruma a II. Martosi Szabadegyetemen

Felvidéki üdvözlettel Örményországból

Szedér László neve bizonyára nem ismeretlen a Felvidéki Magyarok hűséges olvasói számára: a komáromi születésű fiatalemberrel - világutazóval - folyóiratunk ez évi első számában közzeltünk interjút. Akkor tavalyi, több mint 11 ezer kilométeres, 207 napig tartó kelet-európai kerékpárútjának kalandjairól faggattam őt. Már akkor jelezte: nincs megállás, idén tovább folytatódik a nagy utazás, a cél ezúttal a Kaukázus. Amit sikerült is elérnie.

Most, karácsony előtt Örményországban „értem őt utol”, onnan küldte el rövid beszámolóját – és üdvözlét – a Felvidéki Magyarok valamennyi olvasójának.

Leninakanban vagyok (ma ugyan Gjumrinak hívják, de itt mindenki a régi nevén említi, akárcsak Kirovakant és Oktemberjant is...). Egy hetet töltöttem az örmény fővárosban, nagyon nehéz volt a búcsú, az egész város valahogy ismerős volt, talán sehol sem éreztem magam az úton annyira otthon, mint itt. És nemcsak a határtalan vendégszeretet miatt. A kései ideérkezés miatt (magasabban már minden hágót hó borít) le kellett mondanom nemcsak Hegyi-Karabah meglátogatásáról, de a Szevan-to és Geghard is kimaradt. Sőt, az állandóan felhős és borús idő

Szedér László (jobbra)

A világutazó kincsei - felszerelés, no meg a hegyek és völgyek...

miatt még az Araratot sem láthattam. Egészen biztos vagyok benne, hogy meg visszatérek ide, remélhetőleg kellemesebb évszakban. Ez már csak azért is valószínű, mert az Európából Irán felé vezető egyik fő útvonal Örményországon át halad.

Jerevánt elhagyva Oktemberjanban (Armavir) eltört a hátsó tengely (alig 3500 km-t bírt Ardesen ota), vissza kellett mennem Jerevánba, de egy helyi taxisofőr befogadott a családjába és mindenben segített. Azóta újra megkerültem az Aragac-vulkánt, irgalmatlan kősvatagokon keltem át, amíg eljutottam az ország második legnagyobb városába, melyet az 1988-as földrengés teljesen lerombolt. Az utolsó táborhelyemen, ahova még hómentes időben érkeztem, indulásra 20–30 centis hóréteg alól kellett kibányásznom a sátrat. A grúz határig mar csak 50-60 kilométeres út áll előttem.

Nem szívesen írok tervekről, mert folyton változnak, de innen a dél-grúziai vulkanikus fennsíkokon át (Ahalkalakin, Ahalcihen, meglátogatva a híres barlangvárost, Vardziát) Borzsomiba, a fürdővárosba megyek, majd a Rikoti-hágón át már ismerős útvonalon, Kutaiszin keresztül megyek Batumiba. Ez óriási kerülő, de sajnos a 2025 méteres Goderdzi-hágót beleperte a hó és a rajta átvezető út burkolatlan, tehát nem is tisztítják és október végétől tavaszig zárva van. Eredetileg úgy terveztem, újévre már Cipruson leszek – ez már biztosan nem tartható, de

az útvonalam változatlan: a Fekete-tenger partvidéket követem Samsunig, majd ott keresztezem Anatóliát, ahol a fennsík a legalacsonyabb (alig 1000-1200 m) Tokaton, Turhalon, Nigden át, meglátogatva Kappadókia barlangvárosait is. Ez azt jelenti, hogy a karácsony (az első az életemben, melyet a családomtól távol töltök) valahol a Fekete-tenger már jól ismert pálmafás partvidékén talál majd. Ott most van a mandarin szezonja, furgonokkal szállítják Grúzia-szerte és a fagy nagy ritkaság. Akár az ortodox Grúziában, akár a muszlim Törökországban talál majd a karácsony, biztos, hogy december 24–26-a nem lesz ünnep.

Nyolc hónapja vagyok már úton, csaknem 8 ezer kilométer van mögöttem. Azt csinálom most, amit mindig is szerettem volna, napról napra új tájakon, városokon haladok át, új emberekkel találkozom, a Föld egyre nagyobb (de meg mindig elenyészően kicsi) szelete tárul fel előttem. Két évvel ezelőtt hoztam meg ezt a döntést, hogy az életem a Föld megismerésének és bejárásának szentelem és bár nem vagyok teljesen elégedett az eddigi utammal (sokkal jobb idő- és pénzkihasználásra is képes lettem volna), de mégis jó érzés tudni, hogy a három kaukázusi országot lehetőségeimhez képest sikerült bejárnom, a legjobban Grúziát, melyről feltett szándékom részletes útikönyvet írni.

Táborhely festői környezetben - Azerbajdzsán

A Pamb-hágóra vezető út

Hosszasan írhatnék mindhárom országról (ha hazaérek márciusban, fogok is), most röviden csak annyit, hogy mindhármat megszerettem, különösen kedves és a világon egyedülállóan vendégszerető népeit. Bár az örmény-azerbajdzsáni háború nagyon elmérgesítette a helyzetet, megjárva mindkét országot az az érzésem, hogy azerbajdzsáni oldalról az állami politika növeli a gyűlölködést, míg az örmények esetében sokkal kevesbé éreztem az indulatokat a szomszéd ellen. Magyarként összesen kétszer került szóba a „baltás-ügy” Azerbajdzsánban (hallottak róla, de semmi pontosat nem tudtak és senki se tartotta Szafarovot hősnak) és kétszer Örményországban («nem szeretjük a maguk államát, de semmi bajunk a magyar néppel»).

Ha elérek Ciprusra, két hetet szeretnék majd ott eltölteni és két hétre komphajóval átruccanni Libanonba. Februárban indulok ténylegesen haza, a Földközi-tenger partvidékét követve és ha minden jól megy, március végére már Komáromban leszek.

Ezúton is szeretettel üdvözlöm a Felvidéki Magyarok olvasóit Örményországból, kívánva mindenkinek békés ünnepeket!

szd

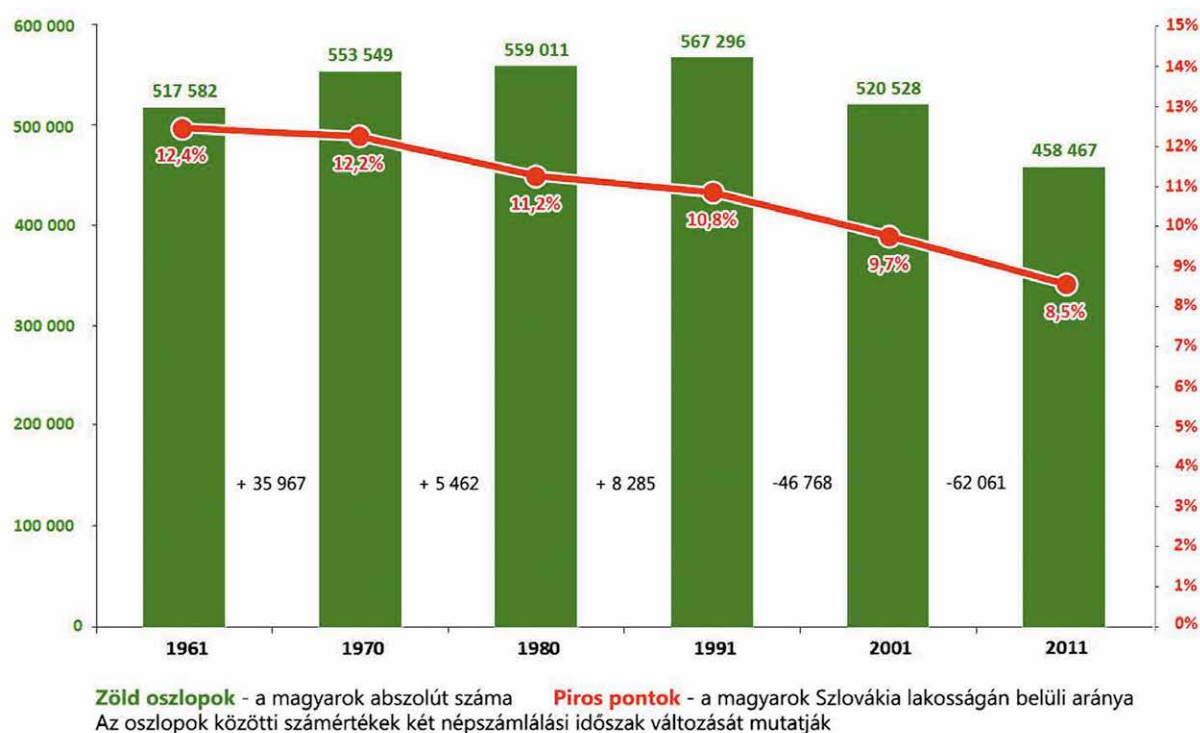
Megérkezett: az MKP stratégiai dokumentuma, megmaradásunk alapvetései

Jó munkához idő kell - tartja a a mondás és tartja a Magyar Közösség Pártja is. Így történhetett, hogy az ím, előttem fekvő friss-ropogós stratégiai dokumentum kivárása eredményezett már jónéhány ősz hajszalat. De megérte.

Az anyag ugyanis jó. Méghozzá nagyon. Aki ismer, az tudhatja, hogy nem szoktam könnyen megadni magam pártkiadványoknak, a rossz tapasztalatok szülte rossz előítéletek miatt – és ilyen az elmúlt huszonöt évben akadt egynéhány.

Hanem ez most mást. Először is és mindenek előtt: a megmaradás, gyarapodás és felzárkózás koncepciója az, aminek kiadói mondják: vitaanyag. Ezt csak azért muszáj az elején leszögezni, mert már akkor olvastam róla lefitymáló kritikákat a netes pöcegödörben, amikor még egy sor sem jelent meg belőle, csak tudni lehetett, hogy „ma valami különleges jön”.

Tehát vitairat, közvitára bocsátott anyag. Éppen ezért mindenkinek, akit kicsit is érdekel szülőföldje, a Felvidék jövője, legalább egyszer olvassa el, gondolja át, alakítsa ki róla véleményét, értsen vagy ne értsen vele egyet, de foglalkozzon vele! Ez most nagyon rólunk szól. És végre – ezt is megértük – nem egy általános lózungokkal kipárnázott, hatalmasra fújtt üres léggömb, hanem jól összeszedett, a további kiegészítéseknek, továbbgondolásoknak, szakmai és általános vitának bőven helyet adó keret.

Habár vannak benne részek, amelyekkel nehéz lenne vitatkozni, ezek pedig a tények - melyek egyszersmind nemzetrészünk állapotfelmérését jelentik.

Megszületett tehát a Baross Gábor Terv mellett közösségünk utóbbi éveinek, évtizedeinek egyik legfontosabb dokumentuma. Senki sem állíthatja, hogy tökéletes - ha így lenne, Szlovákiának nem volna szüksége saját alkotmányra. Viszont **a komáromi nagygyűlés után közel huszonegy esztendővel végre van előttünk ismét valami, amibe lehet kapaszkodni, amiből lehet meríteni, amire lehet építeni.** És nem utolsó sorban - ez pedig egyértelmű üzenet a dokumentum megalkotóinak, az érte felelős pártnak: van mit számon kérni! Azt: derék munka volt, de a java még csak most következik!

Itt és most nem kívánom pontról pontra elemezni magát a dokumentumot, csupán néhány részét ragadnám ki.

Nevén van nevezve, de...

Kezdjük mindjárt a címmel, amely bár tény, hogy önmagáért beszél, az átlagemberben azonban aligha kelt vágyat. Világos, hogy nem lehet azzal indítani, hogy „A magyar Felvidék Szlovákiáról való leválasztásának stratégiai alapvetései”, de talán meg lehetett volna próbálkozni valami fickósabbal. Nemzeti(ségi) történelmünk egy kiválósága mint névadó nem csak frappánsabb lett volna, de többlettartalmat is hordozhatna. A Baross Gábor Tervnél ez kiválóan sikerült. „A szlovákiai magyar közösség megmaradásának és gyarapodásának, valamint Dél-Szlovákia gazdasági felzárkóztatásának intézményi feltételei” pedig a világ legjobb alcíme lehetne...

Kórkép: kilencven körüli lázas, kórosan sovány beteg, enyhe Stockholm-szindrómával

A dokumentum alapos helyzetfelméréssel indul. Aki képben volt itt az elmúlt huszonöt évben, az nyugodtan lapozhat, megkímélheti magát egy könyörtelen, ámde valós képtől a felvidéki magyarságot illetően. Nyelvi, kulturális és identitásbeli sebesüléseink kórképe ez, rámutatva úgy az egzisztenciális-gazdasági okokra, mint a hivatalos állami (kisebbség)politika részéről érkező „kihívásokra” (jegyzeteimben ez utóbbit szoktam csendes népirtásnak nevezni). Hogy ez mennyire nem túlzás, arról maga a dokumentum is elég precízen fogalmaz: „A nemzetállami, kisebbségellenes ihletésű erődemonstrációk (az államnyelvtörvény szigorítása, a magyar iskolaigazgatók leváltása a kilencvenes években, a dunaszerdahelyi szurkolóverés 2008-ban, a Malina Hedvig-ügy 2006-tól napjainkig, a kettős állampolgárság ügye, stb.) állandósult negatív pszichikai hatást fejtenek ki az identitását megtartani és megélni kívánó egyénre és közösségre.”

De ezzel még nincs vége az ősz végi – tél eleji depresszióknak: jönnek a demográfiai mutatók. Kapunk is mindjárt egy táblázatot a II. világháború utáni népszámlálási adatokról, ezek igencsak beszédesek. Igazolják mindenesetre, hogy ugyancsak itt van már az ideje a cselekvésnek.

A felvidéki magyarság helyzetfelmérése az általános jellemzőkön túl áttekinti a tömb-szórvány kérdését, a magyarság regionális eloszlását Felvidéken, valamint egy abszolút kardinális kérdést:

a közigazgatási rendszer kialakítását, átrendezésének történetét. Ezen a részen látszik az MKP közigazgatási-önkormányzati szakértőinek keze munkája: szépen összeszedett adatok mutatják meg nekünk, miként állították az államalkotók a magyarságpusztítás szolgálatába a jogot, jelesül a közigazgatás-szervezés jogát. A kifejezetten a magyar tömbök felosztására felépített közigazgatási

rendszer a csontváz, amelyre aztán fokozatosan pakolták a rostokat, szöveteket... Minden úgy lett elrendezve, hogy esélyünk se legyen a regionális szintű (megyei) vezetés megszerzésére.

Kincs ami nincs: kisebbségi kollektív jogok

A jogi státuszunkat feltáró rész azonnal a lényeggel indít: Szlovákiában szó sem lehet a kisebbséget mint kollektív közösséget megillető jogokról, mindig csupán a „nemzetiségi kisebbséghez tartozó személyeket” illet meg (általában papíron) valamilyen jog. A dokumentum nem felejt megemlíteni a szlovák alkotmány azon passzusát, amely lényegében nemzetállamként határozza meg Szlovákiát. Ebben a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek nem kollektív jogalanyként kapcsolódnak az államalkotó közösséghez, hanem egyénenként. Ergo: nem vagyunk államalkotó közösség! Ez egy. A másik, hogy a szlovák jogalkotó sohasem erőltette meg magát, ha a kisebbségekre vonatkozó joganyag minőségének javításáról volt szó. Ez többnyire kimerül a Szlovákia által aláírt nemzetközi egyezmények kihirdetésében - ezek számonkérhetősége azonban legalábbis vitatott.

Kiemelt figyelmet kap a dokumentumban a nyelvhasználat kérdése is, mint identitásunk egyik alapköve. Röviden a helyzetfelmérés: az államnyelvtörvény anakronisztikus, a kisebbségi nyelvhasználati törvény vérszegény, logikátlan, alkalmazása pedig nélkülöz minden garanciát.

Nemzetközi kitekintés, nemzetközi jogi vonatkozások a kisebbségvédelemben

A nemzetközi jogi források felsorolása, elemzése kihagyhatatlan egy ilyen dokumentumból, hiszen úri társaságban nagyon jól mutat az ilyesmire hivatkozni. Sajnos ennél jobb véleményem nemigen lesz róluk, még akkor sem, ha elismerem: az MKP érvrendszerében fontos szerepet töltenek be a nemzetközi hivatkozások. De ami azt illeti: koppenhágai kritériumok ide, egyezségokmányok oda – hogy ezeket hányféleképpen lehet körberöhögni és aztán félredobni, arról épp a szlovák diplomácia tudna sokat mesélni.

Ennél sokkal izgalmasabb rész a kisebbségi önkormányzás néhány európai példája, konkrét-

tan: Dél-Tirol, a belgiumi németek közössége no és – csakhogy legyen mitől a képernyőre köpnie a Johnnie Walkert Robert Kaliňáknak és elvtársainak: a magyarországi nemzetiségi önkormányzatok. Bizony ám. Nem kell mindjárt Katalóniával rohamozni: az MKP stratégiái nyilván gondolva a bérajvékolóknak népes seregére, közelebbről hoztak mintákat.

Közösségi önkormányzás személyi és területi alapokon

És akkor a lényeg, avagy mit kíván a felvidéki, ha magyar? Tekintettel arra, hogy nyakig vagyunk a mocsárban és arra, hogy a fejünkön taposnak az államalkotók, az MKP a következő célokat tűzi ki:

- a személyi elvű, a kultúra, oktatás, nyelvhasználat és média területén jogkörökkel rendelkező kisebbségi önkormányzati rendszer létrehozását és működtetését a szórvány- és peremvidéki magyarság számára,
- széleskörű jogkörökkel felruházott, különleges jogállású regionális önkormányzat létrehozását és működtetését a többségében magyarok által lakott területeken.

Vagyis: perszonális autonómia és szépen okosan, fokozatosan szélesítendő területi önrendelkezés. Ennyi. Köszönjük, benne vagyunk!

A dokumentum részletesen kifejti, hogy mit ért a fentieken. A személyi autonómia számomra a kevésbé izgalmas, ezt ugyanis normál esetben lefednék az igen terjedelmesen elemzett nemzetközi jogi hivatkozások, azok becsületes betartása. Másfelől persze Szlovákiában ritka a normál eset...

A területi önrendelkezés viszont annál érdekesebb. Lényegében a magyar modellből csipentettek át az MKP szakijai, vagyis a kisebbségi önkormányzati rendszert javasolják adaptálni honi viszonyainkra. Települési kisebbségi önkormányzat választását minden olyan településen, ahol a kisebbség száma nem éri el az 50 százalékot, viszont eléri a jogszabályban megállapított minimumot. Ha valamin, akkor a számokon máris lehet vitatkozni: nem sok-e ez az ötven?

A települési kisebbségi önkormányzatok mellett létrejönnének a felsőbb szintűek is, éppúgy mint Magyarországon. A részletszabályok (pontosabban elképzelések) szépen össze vannak szedve: miként válasszák meg őket, struktúra, vezetés, finanszírozás, jogkörök.

De hol marad a megváltás?

Az MKP által vitára bocsátott anyagban sokan fognak csalódni, még többen gyűlölni. Csalódnak majd azok, akik nem találják a '38-as térképeket a dokumentumban, vagy épp hiába keresnek rá az „autonómia” szóra. Elégedetlenek lesznek azok is, akiknek ez a munkájuk. És gyűlölni fogják, akik a magyar közösség bukását kívánják.

Így vagy úgy, ez a dokumentum e pillanatban vízvázasztó.

SZÚCS DÁNIEL

Év végi körkérdés: hogyan látják a mögöttünk álló esztendőt Felvidéken?

Közéletünk szereplőit kérdeztük arról, hogyan látják a mögöttünk hagyott esztendőt és mit várnak az előttünk állótól.

Molnár Elemér, a királyhelmeci református gyülekezet lelkipásztora

Mint hívó ember, református lelkipásztor, aki felelősséggel tartozom gyülekezetemért, egyházunkért és nemzetünkért, nem átlag emberként szemlélem Isten csodálatos világát és a világunkban, vagy a világmindenségben végbemenő történéseket. Így érzékenyebben érintenek a szűkebb környezetünkben, egyházunkban, vagy régióinkban történetek, melyeket magam is átélek, esetleg a világon bárhol lejátszódó események, amelyekről szinte egyik óráról a másik órára értesülünk. Hogy miként látom az elmúlt évet? Vitathatatlanul sok minden történt. Volt, ami fájdalmat és szomorúságot okozott, de több volt, amikor megtapasztalva Isten szeretetét és gondviselését, bizalom, jóreménység és öröm volt az életünkben. Persze a legtöbb ember csak az előbbieket látja és az utóbbiakról megfélemedezik. Pedig az utóbbiakért kellene naponta hálát adni.

Mire számíthatunk jövőre? A jövő egy nagy bezárt könyvként fekszik előttünk, aminek mindenki szeretné megnézni az utolsó oldalát, hogyan végződik. Azonban ez lehetetlen, és nem tehetünk mást, mint türelmesen átlapozzuk lapról lapra, haladunk napról napra, és örülünk annak, hogy van Valaki, aki mindent tud, aki mindent irányít és jól vezet, Aki ott volt mindennek a kezdeténél és akinek akaratából létrejött ez a világ. Akiben nemcsak úgy hiszünk, mint Teremtőben, hanem mint Megváltóban, aki minket úgy szeretett, hogy eljött erre a világra, hogy nekünk segítsen és bennünket megváltson. Ez az isteni szeretet mindenkinek fel van kínálva, és amit elfogadva lehet jól, békességben és szeretetben élni a családban, a közösségben, bármi történjen. Ha ezt az isteni szeretetet elfogadjuk és magunk is továbbadjuk, akkor bármilyen ketyeket támasztó, vagy rossz híreket hallva is nem szorongva, félelemmel, hanem bizalommal tekinthetünk a jövő felé.

Sztakó Zsolt

Hogy hogyan látom az elmúlt évet? Nos, mind a személyes, mind a család életében nagy változások történtek, hiszen elhagytuk Százdot, ahol születésem óta élek, és Somorjára költöztünk, a nővérem családja közelébe. Magunktól talán soha nem határoztuk volna el magunkat erre a lépésre, csak hát a szüleim öregszenek, és egyre jobban érződött, hogy egyik testvérem se él a közelünkben, nem tudnak segíteni, ha baj van.

A személyes életemben is nagy változások történtek, hiszen idén lettem a Felvidék.ma szerződéses munkatársa. Majd ötven éves fejjel megszokni, hogy már nem te vagy az ura az időnek, mert egy közösség számít a munkádra, beletelt egy kis időbe.

És hogy milyen reményekkel nézek a következő év elé? Azt remélem, hogy legalább olyan lesz mint az idei - az időjárás azért lehet egy kicsivel jobb is - és megvalósulnak azok a várakozásaim, amivel az új élet elé néztem.

Puss Sándor, Ekecs, jezsuita szerzetes, a Jóindulat – Dobroprajnosť társulás elnöke

Az elmúlt, vagyis a 2014-es év számomra a szabadság éve volt - mi jezsuiták, alapítónk bölcs belátásának köszönhetően 7-10 évente kaphatunk egy szabad-évet, amikor kedvünk és igényeink szerint választhatjuk meg, hogy hol és mit szeretnénk csinálni – hogyan akarunk teljesen kikapcsolódni – persze a keresztény erkölcs keretei között. Az a bevált szokás, hogy ilyenkor a világ valamely jezsuita egyetem egyikén töltenek el egy-egy szemeszt, felfrissítik tudásszomjukat az időződő atyák. Mivel én 15 éve egyetemi tanárként építettem az Egyházát, s közben alig használhattam anyanyelvemet, így kértem, hogy Csallóközben is kaphassak egy kis lelkipásztori munkát. Nagy felüdülés volt ez számomra. S mire számítok a jövőben? Ez az év a megszentelt élet éve lesz, hirdette meg a Pápa – arra számítok, azon leszek, hogy nagyobb teret kapjon a szerzetesség itt Csallóközben. Ezek nagy kihívások, de egyre több nagylelkű emberrel találkozom mostani helyemen, szerintem nem hagynak magamra ebben a munkámban sem. Leles új esztendőre kíváncsi a Felvidéki Magyarok olvasóinak.

Öry Péter, az MKP közigazgatási és önkormányzati alelnöke

A 2014-es évet a közügyekkel foglalkozók is a választások éveként aposztrofálják. Az elmúlt év viszont egy új jelenséget is magában hordozott. Közösségünkben megjelent annak igénye,

hogy ügyeinket saját hatáskörben és saját magunk kezeljük – azaz, hogy önzagzatásunk legyen. Az elmúlt év ilyen szempontból akár töréspont is vezethet, hiszen rá kell döbbernünk: közösségünk megmaradásának és fejlődésének valamint régióink felzárkózásának alapfeltétel egy olyan önkormányzati rendszer, mely megszakítja az elmúlt 25 negatív folyamatait. A céljaink megfogalmazódtak, most már a célok megvalósításán kell dolgozni. A jövőtől azt várom, hogy lehetőséget kapjunk a önzagzatásunk megteremtéséhez.

Szinay Árpád, A határ két oldalán c. kötet szerzője

A bizakodással és reményekkel várt 2014-es év ismét nem úgy sikerült ahogy elvártuk. Sajnos megint sok mindent rosszul csináltunk. Sok minden félresikerült. Hogy csak a legfontosabbat említsem: az egészségügyben az év második felében felszínre került hiányosságok következtében az állítólagos sziklaszilárd kormányban a legmagasabb szinten végbement személycserék nagyon elgondolkoztatnak. Ami bizakodással tölt el, az a legutolsó szlovák-magyar csúcstalálkozón nemzetközileg is elismert szorosabb baráti kapcsolat kialakulása. A részben kiegyensúlyozott nemzetközi politika talán egyetlen sötét pontja a kettős állampolgárság megoldásra váró kérdése, mellyel sajnos még az alkotmánybíróság sem képes, vagy nem akar megbirkózni. Ami a világpolitikát illeti, talán a legszomorúbb az, hogy a legelismertebb politikai szaktekintélyek az Ukrajnában folyó fegyveres konfliktus következményeként egy esetleges harmadik világháború kirobbanását helyezik kilátásba.

Mivel a remény nálam is utoljára hal meg, bízom benne, hogy az elkövetkező esztendőben győz a józan ész és nem lesz harmadik vérfürdő!

Próbálom remélni, hogy honatyáink energiájukat nem arra fogják használni, hogy továbbra is a parlamentben a világ szeme láttára egymást elagyabugyalják, hanem egy emberként azon lesznek, hogy gyermekeink, unokáink, no meg természetesen mi magunk is - nem igaz a mondas, hogy nekünk hetvenen felülieknek már a huszonegy is páros - egy békés, boldog, szeretetben, reményekben gazdag országban élhessünk. Jókívánságként az Új évben hadd idézzem az egyik kedves ének sorait: „Szeressük egymást gyerekek, mert minden percért kár”

Köteles László

A kárpátaljai barátainknak szoktam mondani, hogy „minálunk másképp nehéz”! Valószínűleg ez a megállapítás érvényes a lassan már mögöttünk lévő és az előttünk álló évre is. Az elmúlt év terheit tetézték az országos választások is. Míg az első magyar köztársaságielnök-jelöltünk Bárdos Gyula, tisztességesen helytállt, s a kapott szavazatokban maga mögé utasította a parlamenti pártok által favorizált jelölteket is, addig a helyhatósági választáson, s főleg az utána kö-

vető időszakban a legmagasabb pozíciókból tapasztalható emberi kicsinyességek sajnos megmérgezték közéletünket. Most, az év végén elég csak a munkanélküliség, az életszínvonal, a várható élethossz adatait feltüntető országos térképekre tekinteni, hogy láthassuk Dél-Szlovákia lemaradását. Ezért jogos az a közösségünk elvárása, hogy főleg a döntéshozás pozíciójában lévők félre tegyék már egyéni, vagy szűkcsoport-érdekeiket s azért a közösségért cselekedjenek, mely sorából bizalmat kaptak. Ezért remélem, pontosabban elvárom, hogy a 2015-ös év, az értelmes, közösségünket szolgáló döntések, kompromisszumok /megegyezőések/ éve legyen!

Cziprusz Zoltán, a Via Nova Ics alelnöke, Rimaszombat városának legfiatalabb képviselője

Ami 2014-et illeti a Via Novánál a kis, de annál fontosabb lépések időszakaként határozhatjuk meg. A szervezet tovább fejlődött, és immár 20 alapszervezetnél tartunk a Rimaszombati járásban. Szépen gyarapodnak a Via Nova Baráti Körök is. Az aktivitásunk tovább fejlődött, a szokásos nagy rendezvényeinket sikerült megszervezni.

Az idei Katalin Bálon rekordot döntöttünk 530 emberrel (kb. 300 további személy nem fért be), a Felvidéki Labdarúgó Bajnokság tovább hódított, egyedül az országban 2 alapszervezet tudtunk elindítani (Kelet-Gömör és Nyugat-Gömör néven) és 2 csapat képviselt minket az Országos Döntőben (Rimaszombat és Jéne) is.

Az alapszervezeteink is nagyon jól muzsikáltak, rengeteg kisebb helyi bál, sporteseményt vagy megemlékezést szerveztünk. Külön kiemelném a Szentkirályi igen megható március 15-i és október 23-i megemlékezést, de volt nemzeti összetartozás napja is. Meg kell említenem a Baráti Körök és a rimaszombati ICS közös rendezésében megtartott augusztus 20-i tűzijátékot és megemlékezést.

Összességében az idei évben járásunkban körülbelül 5000 embert mozgattunk meg a rendezvényeink, megemlékezéseink és aktivitásunk által.

Ami a politikai vonalat illeti, egyértelmű áttörést hozott a Via Novának. A EU parlamenti választásokon Foglár Gábor tisztes helytállással bizonyított. Ami pedig a helyhatósági választásokat illeti, ott kifejezett sikert értünk el. Országosan a legtöbb polgármestert és képviselőt a Via Nován belül a Rimaszombati járás adta. Sikerült három embert bejuttatnunk a rimaszombati városi parlamentbe, járasszerte 20 képviselővel bővült a csapat.

Ami pedig 2015-öt illeti, a december 20-i elnökségin állítjuk fel a prioritásokat, de folytatjuk a sikeres rendezvényeink megszervezését. Politikailag pedig egy nagyon fontos év lesz, ugyanis felkészülési éve lesz a következő parlamenti választásokra.

Az országosan megfigyelhető politikai generáció váltásból kiindulva és a polgárok erre irányuló egyértelmű elvárásait figyelembe véve a 2016-os parlamenti választások győztesei azon pártok lesznek, akik a politikai generációváltás élére tudnak állni, és nem pedig elnyomóivá akarnak válni. Ebből kiindulva az MKP egyetlen esélye az újbóli parlamentbe jutáshoz az, ha felismeri a kor politikai kihívásait, és alkalmazkodni fog tudni ehhez. Ebben segíthet számára a Via Nova, mint legszorosabb partnere és egyben a legnagyobb magyar ifjúsági szervezete az országban, ami immár generációkon átívelő. (ICS+BK)

A gyakorlatban is kézenfogható összefogásra lesz szükség a két szervezet között a közös siker elérése érdekében. A kirakat fiatalítás és megújulás időszaka már lejárt. Ezért 2016-ban gyakorlatban is alkalmazni fog kelleni ezt. A Via Nova feladata pedig az, hogy ehhez a feladathoz felnőjön, és helyt tudjon állni. Szerintem 2015 fő kihívása ez lesz. Viszont ehhez a Via Nova már évek óta tudatosan építkezik, szóval én bízom a szervezetem erejében, és hogy képes lesz ehhez a feladathoz felnőni.

Atyjafiáért számot ad a testvér – példabeszéd 2014 végén

„Közös üdvösségünk”, a Közjó érdekében létrehozandó egység és együttműködés nélkül tevékenységünk áldatlan és gyümölcstelen marad. Ugyanis nem lehetünk szabadok, ha önzésünk rabjaivá válunk: nem tudunk többé cselekedni a közösségért, ellenkezőleg, önzésünk bugyraiban fogunk főni boldogtalanul: az érték helyett immár csak a pusztá érdek vezérli majd tetteinket. Amint érvényes mindez együtt, az egész emberi nemre, ugyanúgy érvényes egy-egy nemzetre, köztük ránk, Kárpát-medencei, s azon belül a felvidéki magyarokra is, hiszen önzésünk, vakságunk, meg hasonlításunk és egymás ellen fordulásunk – amint tapasztaltuk-tapasztaljuk is – még pusztítóbb lehet.

Sokan ismerjük-ismerhetjük a Bibliából Jónás könyvét és az ebből a forrásból szomját oltó, azonos című Babits Mihály-verset, a Jónás könyvét. A történet „egyszerű és csodálatos”. Így indul: „Monda az Úr Jónásnak: »Kelj fel és menj Ninivébe, kiáltás a Város ellen! Nagy ott a baj, megáradt a gonoszság: szennyes habjai szent lábamat mossák.«” Jónás – aki maga a költőt, tágabban értve a mindenkori lámpást, ha úgy tetszik, egy-egy nép, nemzet „értelmiségét” jelképezi – az Úr felszólítására megretten és menekülni próbál, mivel az emberi gyengeség és önzés jeleként „rühellé a prófétafogót, félt Ninivétől, és sivatagba vágyott, ahol magány és békesség övezze, semhogy a züllött város népsége megkövezzék”.

A történet folytatása ismert: Jónás (az értelmiségi), aki fél az Úrtól, mint tolvaj a hóhértól, egerutat akar nyerni, csak hogy ne kelljen kiáltania a Város (az önzés, a kapzsiság és az egymást rágalmozó emberek) ellen. Egy hajóra menekül, hogy majd Társisba érve elzárkózzon a gonosz Valóság s egyben az Úr elől, s „békében” élhessen. Ám vihar támad, s az égiháborúért Jónást okoló tengerészek (a sors) a háborgó tengerbe vetik a gondok és az Isten elől megfutamodót, hogy ott elnyelje őt a Cethal (a pokol), büntetésként, mert hallgatni akar, amikor beszélni kell a bajról (az önzésről és a közönyről). Itt, a Cet gyomrában döbben rá Jónás, hogy nincs menekvés, „aki nem akar szenvedni, annak kétszer kell szenvedni”, az embernek nincsen módja elmenekülni az Úr (a sors) elől. A sötétségben, a pokolban ismeri fel Jónás, hogy őt az Úr, mint pásztor az ebét, „zargatni küldi a nyáját”, ezért így imádkozik: „Csapkodj hát, csapkodj, ostorozva bölcsen, hogy amit megfogadtam, ne felejtsem, mert aki életét hazugságba veszti, a boldogságtól magát elereszti.”

Aztán persze kiveti magából Jónást a Cet, s elmegy Ninivébe, hogy hirdesse a megtérést, az önzés és kapzsiság feladásának szükségét, hiszen hallgatni, gyáván megbújni bűn. Elmegy, „mert

vétkesek közt cinkos, aki néma”, s „atyjafiáért számot ad a testvér: nincs mód nem menni, ahova te küldtél”.

Végül az Úr mégsem bünteti meg Ninivét, a bűnös közösséget, mert úgy látja, „egyik-másik szívében Jónás szava kicsírázik, mint a jó mag, ha termőföldre hullott”. Jónás kifakadására pedig, miszerint az önző szívek és süket fülek számára „gyöngye fegyver a szózat és igazság”, Isten így válaszol: „»Van idő, én várhatok. Előttem szolgálaim, a századok, fújják szikrámat, míg láng lesz belőle; bár Jónás ezt már nem látja, a dőre. Jónás majd elmegy, de helyette jó más«, így gondolá az Úr; csak ezt nem tudta Jónás.”

Hála Babitsnak, mi, mai Jónások, már tudjuk ezt; történetesen azt, hogy Isten nem hazudott Jónásnak, hiszen feddő szava kicsírázott néhány önző ninivei szívben. Ezért mondhatja az Úr Jónásnak: „A szó a tiéd, a fegyver az enyém.” Azaz: „Én, az Úr cselekszem”, ezért „Ninive (az önzés) nem él örökké”.

Babits a Jónás könyvéhez élete végső napjaiban hozzákölti a gyönyörű és megrendítő Jónás imáját, melyben összegzi élete, az emberi élet „titkát és küldetését”, azt, hogy a bujkálás nem segít rajtunk, elő kell jönnünk a hallgatás háromnapos, hároméves, három évszázados poklából, szegényéből és gyalázatából a fényre, s elmenvén Ninivébe színt kell vallanunk, azaz szolgálnunk az Urat és embertársainkat: az Istentől kapott talentumokat mindaddig kell gyarapítanunk, míg a Cethal gyomrában végképp el nem tűnünk.

Íme, a magyar költő-Jónás, aki bár nem született prófétának, mégis, a gyülekező veszély, nemzete fenyegetettsége, meghasonlása és oldott kéveként való széthullása szólásra bírta – engedve erkölcsre, lelke és Istene hívásának. S egyben bízva benne, hogy „az igazságnak már az is elég, ha elsuttogják, s a pusztából is odatalál az élők fülébe”.

KULCSÁR FERENC

--

Nagy Péter atya: Bátran rakjuk le minden gyarlóságunkat a jászol elé!

Drága barátaim!

Az év folyamán - úgy általában - sokszor azt gondoljuk, hogy a mindennapi kihívásokra, amelyekkel találkozunk, a megoldás kulcsa bennünk található. Sajnos, ez a kísértő, Istent az élet valós folyásából kizáró gondolat Dammoklész kardjaként ott lebeg minden emberfia felett. Olyan meggyőződés ez, ami jobbra a „tömegben nevelődő személy” számára halálos adagja a mérgek mérgének. Mindez nem meglepő, mert a tömegben nevelődés minden igyekezete ellenére, nem tudja kiirtani az emberből, az ugyanis Karácsony közeledtével, mindinkább érzi az ember szívében a „másik” iránti vágyát és felerősödik az otthon-levés iránti vágy.

Barátaim! Ma nem azzal van a gond, hogy van-e Isten? Hisz, ennek voltát mindenki elismeri. A probléma az emberrel van. Karácsony közeledtével valamiféle extázisba (ön-kövületbe) esünk. Ilyenkor mindenki szektás-mód kedvesebb a másik emberrel. Miért is szektás? A „szeretet ünnep”-re készülünk – hallani úton útfélen. Voltaképpen összekeverjük a „géppuskát a jézuskával”. Az interneten böngészve leltem egy olyan cikkre, ami izzadságfoltokat hagyott a monitoron. „Hogyan mondjuk meg a gyerekünknek, hogy a Mikulás, jézuska és a húsvéti nyuszi nem létezik”. A cikk írója arra hegyezte ki a virtuális tollát, hogy bizonygassa: majd a gyerek egy felvilágosultabb kortársán keresztül rájön a dolgokra – mindez csak mese. A szülő dolga egyedül az legyen, hogy ezt megerősítse. Igaz, hogy e cikk csak egy bulvár iromány, ám valahol a köz sikolyát képviseli. Komolyabban szólva: nehezen fogadja el az ember az emberré lett Isten bőrégető üzenetét. Az személy lényegét kezdi ki a kísértő. A szeretet csak két személy között lehetséges. Mint olyan, önmagában nem létezik. Mi csak kedvelhetünk dolgokat, de szeretni csak személyt szerethetünk. Ugyanis ez kölcsönösséget feltételez és él meg. Így e nélkül a kölcsönösség felszívódik valamelyik karácsonyi reklám-blokkban és elvész. Hisz, emberhez méltatlan ábránd az egész dolog. Egyre inkább arra jövök rá, hogy míg a tegnap ateistája (kader-ember) ma Istenhívőnek mondja magát, lelkében nem változik semmi: tegnap a földet imádta, ma pedig a föld erejét, lásd. világenergiák. Ezért tombol az ezoterika és a mályvacukor - kereszténység - hiszek, mindennap imádkozom, de templomba nem járok. Ilyenkor azt gondolom, hogy nem is kell, hogy járjon, amíg szívében meg nem tér, azaz el nem veti a szennyest, bűnös ruháját. Ám ha

elvetette, irány a mise - mert a hitemet csak közösségben tudom megélni. Mályvacukor ez, igen, mert lemondás és felelősség nélkül az érzékek húrját pengetve gyakorolja az ember a hitnek vélt hiszékenységet. Mindez, ha nem ismeri az igaz szeretet forrását emberfeletti energiába kerül és óriási hitecskére van szükség. Miért is ez a félsz? Miért a remegő félelem az Isten emberré lett valósága előtt? Az ingyenesség miatt, ami természetesen felelősséget hordoz és kér.

«Tévedés azt hinni, hogy az erő a mindenek mozgatója. Épp ellenkezőleg, a nagy tettekben és fölismerésekben mindig túlteng az ingyenesség. Egy közepes vagy egy rossz regényt irtózatossá fátársággal lehet megírni, mivel az csakis önértékből lehetséges, de egy remekmű tulajdonképpen önmagát írja, s alkotójának csak a ceruzát kell tartania hozzá.» (Pilinszky J., Új Ember, 1967) Nagyon nehezen tudjuk elfogadni az ingyenesség tényét. Ami nem csoda egy olyan korban, amikor mindenért fizetni kell, vérre menő harcot kell vívni, főleg akkor, amikor féltő szemekkel figyeljük: „na most ki fog átvágni engem....?!”.

Barátaim! Krisztus mondja: «ne féljete!» Eme felszólítás szinte 365 alkalommal fordul elő a szentírásban. Mintha életünk minden napján elhangozna: „ne féljete!”. Valóban, félünk a nihil pusztítónak vélt erejétől s mindeközben mintha nem akarnánk tudomásul venni Jézus Urunk megtestesülésének és feltámadásának örömhírét, amely tette által az Isten megváltotta a nihilt, azaz értelemmel töltötte meg azt. Csodálatos mód az élet olyan sarkalatos pontját érintette meg és alakította át, mint a születés és a halál. A születésének nagy titkával megmutatta alázatosságát – Deus humilis (alázatos Isten) -, míg a halál pillanatában szeretetének teljességét – Deus caritas est. Ne engedjük soha, hogy leértékelődjünk! Isten átfogta, átkarolta alázatos szeretetével létünk mindenét.

Ezen dolgokon elmélkedve eszembe jut szent Ambrus himnusza. Ezt írja:

*Ki az Atyának mása vagy,
Ölts testet, győzelmed jelét.
Testünket, a gyámoltalant,
Tegye acélossá erőd.*

(Szent Ambrus, ádventi himnusz- részlet)

Barátaim! Ezzel a himnuszcsozlettel kívánta hajdanán kifejezni Szent Ambrus püspök Isten iránti csodálatát, imádatát és azt a hálát, amit szívében érzett. Igen, az Atyának mása testet öltött immáron 2000 évvel ezelőtt, hogy teljes egészében azonosuljon a mi emberi életünkkel.

Ha alaposan és őszintén visszatekintünk az eddigi életünkre – láthatjuk, hogy Istennel való kapcsolatunk nem holmi emberi gyengeségből adódó „pót-szer”, netán vigasz a sanyarú életünkben. Hisz ott volt/van a vágy a teljes közösség érzése, az Istennel való közösség utáni vágyunk. Isten mind jobban társunkká akar válni az életünk útján, hogy testünket acélossá tegye Isten Fiában Jézus Krisztusban. Mit jelent számunkra ez az „acélos test”? Minthogy az acél formálható vasötvözet, jó képletes példája az emberségünknek, amibe Isten beleszólt végérvényesen. A megváltás műve, átalakította a gyámoltalan emberségünket.

Ambrus gyámoltalannak nevezi az emberi testet. Ennek a gyámoltalan testnek szüksége van

arra, hogy acélossá – formálhatóvá tegye Isten ereje.

Karácsony nagy misztériuma, a szemlélendő titok - az emberré lett Isten szeretete immár megvilágítja életünk árnyoldalait is. Bátran lerakhatjuk a jászol elé minden gyarlóságunkat. Hozzuk azt ide, a jászol elé, ajánljuk fel az Istennek, aki nem ódzkodott attól, hogy teljes egészében azonosuljon emberi természetünkkel. Mert az ember természeténél fogva jó, ne feledjük. Csak az áteredő bűn tett minket rosszra hajlókká...

Egyértelmű, hogy az emberré lett Istent azok érthetik meg a legjobban, és azokhoz lehet a legközelebb, akik már megtapasztalták a „padlót”. Ne féljünk! Isten tenyerén hordozza az embert és igaz néha tapsol egyet, de ezt csak azért teszi, hogy acélosságunkat tegye próbára. Mert a szektás szeretet-pacsmag december 27-én már elillan, mint egy rossz márkájú kölnivíz. Ami marad, az a szükség, amelyben ott van a lehetőség az alázatos tanúságtételre - erőst megvallani az értünk emberré lett Istent, aki az alázat teljességét hordozza magában.

Áldott Születést!

PÉTER ATYA

Felvidéki Magyarok - elektronikus folyóirat - Kiadta a SZÖVETSÉG A KÖZÖS CÉLOKÉRT (SZAKC)
 Felelős kiadó: POGÁNY ERZSÉBET, a SZAKC igazgatója / Kapcsolat: 815 57 Pozsony, Május 1. tér 10-12.
 815 57 Bratislava, nám. 1. mája 10-12., e-mail: szovetseg@szakc.sk
 Szerkesztette: SZÚCS DÁNIEL

2014-4.

A FOLYÓIRAT MEGJELENÉST A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP TÁMOGATTA.

